

United Nations
MOLDOVA

Cadrul de Parteneriat Națiunile Unite - Republica Moldova 2013 – 2017

Raport de progres 2013

Chișinău 2014

Cuprins

Cuvânt de salut	4
Introducere	5
Pilonul 1: Guvernarea democratică, Justiția, Egalitatea și Drepturile Omului	8
1.1 - Administrația publică	8
1.2 - Justiția	10
1.3 - Drepturile Omului, Abilitarea femeilor și Nediscriminarea	12
1.4 - Societatea civilă și Media	14
Pilonul 2: Dezvoltarea umană și Incluziunea socială	16
2.1 - Oportunitățile economice și Dezvoltarea regională	16
2.2 - Sănătatea	19
2.3 - Educația	22
2.4 - Protecția socială	23
Pilonul 3: Mediul, Schimbările climatice și Managementul riscului de dezastre	25
3.1 - Managementul de mediu	25
3.2 - Emisiile reduse și Dezvoltarea rezistentă	27
Comunicăm ca un tot întreg	29
Operăm ca un tot întreg	30
Cadrul bugetar unic	31
Pilonul 1: Guvernarea democratică, Justiția, Egalitatea și Drepturile Omului	31
Pilonul 2: Dezvoltarea umană și Incluziunea socială	32
Pilonul 3: Mediul, Schimbările climatice și Managementul riscului de dezastre	33
Anexa 1: Indicatori de progres	I
Pilonul 1 - Guvernarea democratică, Justiția, Egalitatea și Drepturile Omului	I
Pilonul 2: Dezvoltarea umană și Incluziunea socială	VIII
Pilonul 3: Mediul, Schimbările climatice și Managementul riscului de dezastre	XVI

Echipa de țară a ONU

FAO	Organizația pentru Alimentație și Agricultură
IFAD	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agriculturii
ILO	Organizația Internațională a Muncii
IOM	Organizația Internațională pentru Migrație
OHCHR	Oficiul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului
UNAIDS	Programul Comun al Națiunilor Unite privind HIV/SIDA
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UNFPA	Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNHCR	Agenția ONU pentru Refugiați
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
UN Women	Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
WB	Banca Mondială

Agențiile ONU non-rezidente

IAEA	Agenția Internațională pentru Energia Atomică
ITC	Centrul pentru Comerț Internațional
UNCITRAL	Comisia ONU pentru Legea cu privire la Comerțul Internațional
UNCTAD	Conferința ONU pentru Comerț și Dezvoltare
UNECE	Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa
UNEP	Programul Națiunilor Unite pentru Mediu
UNIDO	Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială
UNODC	Agenția Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și Criminalității

CUVÂNT DE SALUT

Spre unitate în acțiune

În anul 2013, Republica Moldova a făcut progrese semnificative în realizarea agendei sale de reformare, susținute de angajamentele strategice din agenda de asociere europeană. Acestea au asigurat avansarea țării pe calea dezvoltării durabile, astfel încât Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului să fie atinse în termenul fixat, către finele anului 2015. Deși mai rămân încă multe de făcut, progresul Moldovei este recunoscut pe larg. Prin acest Raport anual al rezultatelor Cadrului de Parteneriat ONU - Republica Moldova 2013-2017, putem vedea contribuția importantă adusă de familia Națiunilor Unite la realizarea obiectivelor țării. Apreciem rolul numeroșilor parteneri de dezvoltare care au făcut acest lucru posibil.

Bazându-se pe angajamentele internaționale ale statului, ONU a ajutat Moldova să transpună într-o realitate cotidiană obiectivul fundamental de asigurare a tuturor drepturilor pentru toți oamenii. Și pentru că progresele au fost înregistrate în aproape toate domeniile prioritare, Națiunile Unite au susținut Guvernul în accelerarea reformelor-cheie. Aceasta a implicat eforturile făcute pentru sporirea capacităților naționale în ceea ce privește elaborarea și ducerea la bun sfârșit a reformelor, consiliere pentru politici relevante și în timp util, oferirea informațiilor necesare pentru soluțiile bazate pe date, precum și a celor mai bune practici internaționale pentru a genera inovarea în cazul provocărilor înrădăcinate. Alături de aceasta, la fel de importantă a fost dimensiunea geografică a sprijinului oferit de Națiunile Unite, care s-a extins asupra a cel puțin un sfert din comunitățile țării, inclusiv prin promovarea cooperării între cele două maluri ale Nistrului pentru ca ele să facă față în comun provocărilor comune.

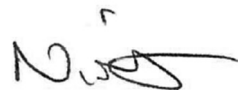
Așa cum se întâmplă de multe ori, valul crescând al progresului nu a ridicat toate bărcile deodată pe apă. Unul dintre firele roșii ale Cadrului de Parteneriat e abordarea bazată pe respectarea drepturilor omului. Împreună, am lucrat cu mai mulți parteneri pentru a asigura că progresul este din ce în ce mai incluziv și că cei mai vulnerabili membri ai societății nu sunt lăsați în urmă, ci, dimpotrivă, au și ei propria miză în a contribui la starea de bine a țării și în a beneficia de aceasta. Tocmai de aceea, ne reiterăm angajamentul de a combate cu o fervoare și o hotărâre multiple aceste inegalități care împiedică dezvoltarea țării.

Bineînțeles, cheia pentru un progres durabil sunt instituțiile puternice, receptive și responsabile. Drept care, ne-am canalizat toate eforturile pentru a sprijini edificarea unui cadru instituțional modern și eficient în domenii extrem de diverse: educația, sănătatea, migrația, dezvoltarea locală, piața muncii, economia, cultura și mediu l. În acest prim an, am văzut cum decizia strategică a Guvernului de a cere ONU, inclusiv instituțiilor Bretton Woods, să acționeze „Ca un ONU unic” răspunde perfect imperativelor de dezvoltare ale unei țări care, în mod firesc, se confruntă cu provocări multisectoriale.

Și noi privim cu speranță spre viitor. Prin intermediul consultărilor naționale privind viitoarea Agendă de dezvoltare globală, oamenii din Moldova și-au vociferat aspirațiile față de „Viitorul pe care îl dorim”. Majoritatea covârșitoare a oamenilor caută mijloace de trai durabile, acces la servicii de calitate, precum și o societate mai dreaptă, în care toți pot să se realizeze în mod egal. Cea mai inspirată a fost vocea copiilor și a tinerilor, care și-au exprimat dorința puternică de a fi stăpâni pe itinerarul ales și, totodată, de a-i sprijini pe cei din jurul lor. Prin urmare, de vreme ce țara are un drum pentru a merge spre „Viitorul pe care îl dorim”, și dacă progresul deja realizat poate servi ca ghid în acest drum, obiectivele propuse pot fi atinse de Moldova. Iar noi, în contextul Cadrului de Parteneriat existent, ne angajăm să facem tot ce ne stă în puteri pentru a ajuta oamenii Moldovei să se bucure de viitorul pe care și-l doresc.

Iurie Leancă
Prim-ministru al Republicii Moldova

Nicola Harrington-Buhay
Coordonator Rezident ONU în Republica Moldova

Introducere

Anul 2013 a debutat cu o criză politică, soldată cu căderea Guvernului, la 5 martie. Totuși, în vederea perspectivei de a parafa Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, coaliția de la putere a negociat o nouă formulă de guvernare și, până la 31 mai, a investit un nou Cabinet de miniștri. Și agenda de asociere cu UE, condusă de pregătirile pentru liberalizarea regimului de vize, a continuat să-și spună cuvântul în legătură cu reformele majore, cum ar fi asigurarea statului de drept, dar și cu alte domenii. Au existat însă și reforme importante, precum descentralizarea fiscală, a căror realizare a fost amânată.

La 29 noiembrie 2013, Republica Moldova a parafat Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, care include crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător și - remarcabil - un capitol separat privind asigurarea drepturilor copilului. De asemenea, către acea dată, Moldova încheiase punerea în aplicare a Planului de Acțiuni pentru liberalizarea regimului de vize, care includea pași majori întru îmbunătățirea managementului de frontieră, a politicilor și practicilor de migrație și azil, și pentru consolidarea statului de drept. Recunoscând aceste progrese, Comisia Europeană a solicitat Parlamentului European și Consiliului de Miniștri al UE să le ofere cetățenilor Republicii Moldova libertatea de a călători fără viză din 2014. Astfel, în ciuda instabilității politice și a preocupărilor legate de transparența, responsabilitatea și eficiența sistemului judiciar și a administrației publice, Moldova a înaintat în parcursul său de integrare europeană, fiind privită ca un lider în cadrul Parteneriatului Estic.

A fost modificat Planul Național de Acțiune în domeniul Drepturilor Omului pentru perioada 2011-2014, recomandările Evaluării Periodice Universale fiind încorporate în planurile de activitate ale instituțiilor de stat responsabile. În septembrie, Raportul Special al ONU pentru Sărăcie Extremă și Drepturile Omului a întreprins o misiune oficială în Republica Moldova. Tot atunci, Comitetul pentru drepturile copilului a revizuit primul raport asupra realizării Protocolului opțional privind vânzarea copiilor, iar în octombrie Comitetul pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei a analizat, într-o versiune combinată, Rapoartele periodice 4 și 5 pentru Republica Moldova. În aceeași lună, Subcomisia Organizației Națiunilor Unite pentru Prevenirea Torturii a efectuat o vizită de consultanță în Moldova.

În temeni economici, după o scădere a PIB-ului cu 0,7% în 2012, ca urmare a secetei din acel an, în 2013 a fost din nou înregistrată o creștere economică. Beneficiind de o recoltă-record în agricultură, PIB-ul a crescut cu 8,9 la sută. La capitolul cheltuieli, principalul motor de creștere a fost consumul privat, alimentat de remitențe și de majorarea salariilor. În 2013, exporturile de bunuri și de servicii au crescut cu 10,7 la sută, acest fapt fiind determinat preponderent de vânzările către principalii parteneri comerciali - în special, Turcia și România. Cu toate acestea, durabilitatea progresului încă nu este sigură, și asta pentru că recuperarea lentă a economiei din Uniunea Europeană, încetinirea economică din Rusia și riscurile geopolitice ar putea afecta creșterea economică și în Republica Moldova. Totuși, în Raportul Băncii Mondiale „Doing Business 2013”, indicatorul „Distanța până la frontieră” - care măsoară cât este de departe o țară de cele mai bune practici la nivel mondial - a

crescut, pentru Republica Moldova, de la 55,9 în 2006 la 64,5 în 2014. De asemenea, reformele au redus și timpul cheltuit de management pentru respectarea cerințelor de reglementare - de la 17 la sută în anul 2005 la 10,7 la sută în 2013.

Aceste progrese nu ar trebui și nici nu pot să camufleze caracterul rural al sărăciei, în situația în care circa 80 la sută din populația săracă a Moldovei locuiește la sate. Dimensiunile non-monetare ale sărăciei, reflectate în accesul limitat la surse de apă curentă și la canalizare, amplifică și mai mult situația dificilă a moldovenilor rezidenți ai zonelor rurale. O altă provocare, relevantă de ultimele date la nivel național, rămâne șomajul. Alături de acesta, furnizarea serviciilor publice locale, implicit accesul femeilor și a categoriilor sociale-vulnerabile la ele, este o problemă crucială pentru autoritățile publice locale.

Al treilea Raport național privind Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) a arătat că Republica Moldova a realizat deja ODM 1, înainte de data-țintă fixată pentru anul 2015, cu o incidență a sărăciei în descreștere, dacă e să raportăm la pragul internațional de 4,3 dolari pe zi: de la 34,5% în 2006 la 20,8% în 2012; și ponderea populației care suferă de foame a scăzut în aceeași perioadă de la 4,5% la 0,6%.

Reducerea sărăciei fiscale, reflectată în ODM 1, se corelează cu accesul sporit la educație (ODM 2), însă mai persistă discrepanțe mari între zonele rurale și cele urbane. Mulți copii de la sate continuă să se confrunte cu marginalizarea, iar circa 30% din ei nu merg la grădiniță. Deși obiectivul stabilit pentru 2015, privind înscrierea brută la școală, a fost deja atins, oamenii nu sunt mulțumiți de calitatea educației formale. La fel, în pofda progresului vizibil înregistrat în domeniul educației incluzive, mulți copii cu dizabilități fie sunt trimiși în continuare în instituții rezidențiale, fie sunt ținuti acasă, fără a primi educație. Disparitățile de gen nu sunt evidente în învățământul preșcolar și cel obligatoriu, însă apar atunci când oamenii încep să intre pe piața muncii și să participe la viața economică și politică. Astfel, în numărul total al primarilor aleși în 2011, ponderea femeilor e de 18,51%, iar la nivel de consilieri raionali - de 18,39%. În același timp, ponderea femeilor-parlamentare a rămas de 19,8%, în noiembrie 2010 și în 2011. Ținând cont de aceste realități, atingerea ODM 3 privind egalitatea de gen este încă departe.

Obiectivele finale stabilite pentru anul 2015 în cazul ODM 4, privind rata mortalității infantile și a celei înregistrate printre copiii de până la cinci ani, au fost deja atinse. De asemenea, a fost menținut nivelul ridicat al accesului la sănătatea perinatală. Cu toate acestea, îmbunătățirea accesului grupurilor vulnerabile și creșterea calității serviciilor de planificare familială furnizate acestor grupuri rămân esențiale în atingerea obiectivelor privind

sănătatea maternă (ODM 5). Însă zona, probabil, cea mai vulnerabilă ține de ODM 6 - combaterea HIV/SIDA, a tuberculozei și a altor boli. Și asta, pentru că nici unul dintre aceste obiective nu a fost realizat, drept care nu va fi posibilă atingerea lor până în 2015. Deși mai este concentrată preponderent în grupurile utilizatorilor de droguri injectabile sau ale celor care prestează servicii sexuale comerciale, se observă o tendință a transmiterii infecției cu HIV/SIDA între partenerii de cuplu, precum și feminizarea acesteia și răspândirea ei în zonele rurale.

Moldova a făcut unele progrese și în asigurarea unui mediu durabil (ODM 7). Ținta care stipulează acoperirea cu arii naturale protejate de stat a circa 4,65% din teritoriu a fost realizată în 2006. Ponderea populației cu acces la surse îmbunătățite de canalizare a crescut de la 43,3% în 2006 la 56,6% în 2012, însă majoritatea acestor sisteme sunt în stare proastă. De asemenea, mai multe sisteme de alimentare cu apă nu sunt funcționale, ceea ce face dificilă realizarea mai multor obiective din cadrul ODM 7.

Moldova a înregistrat progrese satisfăcătoare în ODM 8, în special, în ceea ce ține de edificarea societății informaționale: penetrarea telefoanelor mobile ajungea la 114,6% în 2012 comparativ cu 37,8% în 2006; rata de penetrare a computerelor a ajuns la 65% în 2012, iar cea a internetului - la 57% în același an.

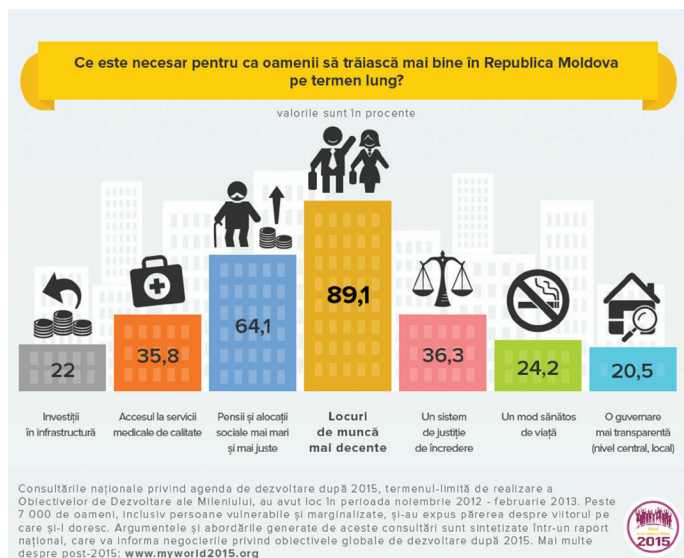
Consultările naționale cu genericul „Viitorul pe care îl dorește Moldova”, desfășurată în contextul Agendei de dezvoltare globale post-2015, a scos în evidență așteptările oamenilor în ceea ce privește dezvoltarea pe termen lung a țării. Domeniile-cheie identificate sunt dezvoltarea economică, inclusiv educația, locurile de muncă și creșterea economică durabilă; dezvoltarea socială și crearea unei societăți mai incluzive, tolerante și solidare; mediul și sănătatea. Buna guvernare, drepturile omului, precum și diminuarea discrepanței rural-urban sunt, în viziunea moldovenilor, priorități transversale.

rea puternică a actorilor naționali, cât și de sprijinul financiar acordat de partenerii de dezvoltare ai țării.

Pentru a întări legătura dintre rolurile normativ, cel de consolidare a capacităților și cel de pledoarie al Națiunilor Unite, echipa s-a bazat pe expertiza diverselor agenții ONU. Au fost elaborate programe comune, care să răspundă priorităților și reformelor naționale strategice ale Republicii Moldova, între care: consolidarea sistemului statistic național și sprijinirea desfășurării recensământului; dezvoltarea locală integrată, focusată pe o abordare bazată pe drepturile omului; consolidarea democrației prin fortificarea capacităților Parlamentului, ale Comisiei Electorale Centrale și ale administrațiilor publice locale; sprijinirea măsurilor de consolidare a încrederii dintre cele două maluri ale Nistrului prin lansarea unor inițiative comunitare, de sănătate și de afaceri; integrarea migrației în politicile naționale; promovarea drepturilor omului și susținerea sectorului justiției; promovarea de-instituționalizării și a incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități mintale sau intelectuale; combaterea violenței domestice.

Având ca punct de pornire consultările post-2015 și Planul de acțiune extins al Secretarului General al ONU cu privire la tineret, reprezentanților tinerei generații le-a fost oferit un loc prioritar în Cadrul de Parteneriat ONU, fiind promovate șansele ce le-ar permite să fie co-producători ai propriei dezvoltări.

Cooperarea strânsă dintre pilonul Drepturile Omului și cel privind Dezvoltarea a permis desfășurarea unei munci inovatoare în promovarea continuă a drepturilor omului. În raportul realizat de Thomas Hammarberg, Expertul principal al ONU pentru Drepturile Omului, pentru prima dată au fost scoase în evidență aspectele-cheie privind respectarea drepturilor omului în regiunea autoproclamată transnistreană.

Primul an de punere în aplicare a Cadrului de Parteneriat ONU-Moldova 2013-2017 „Spre unitate în acțiune” a demonstrat că echipa de țară a ONU lucrează ca un mecanism consolidat și unic, întru sprijinirea priorităților de dezvoltare naționale ale țării și în conformitate cu principiul „Unitate în acțiune”. Astfel, ONU a continuat să pună accentul pe nevoile populației marginalizate și pe reforma politicilor care promovează echitatea între cei trei piloni ai muncii sale, așa cum a fost reconfirmat în urma consultărilor post-2015 la nivel național. Activitatea echipei ONU a beneficiat atât de implica-

United Nations in Moldova

About News Center Jobs Tenders

En Ro

Campania Națională “Să investim în sănătatea tinerilor” a fost lansată în Mol...

UN Secretary General

SECRETARUL-GENERAL MESAJ CU OCAZIA ZILEI INTERNAȚIONALE PENTRU SPRIJINIREA VICTIMELOR TOR...

26 Iunie 2014

În fiecare zi, femei, bărbați și copii din toate regiunile lumii sunt supuși intenționat torturii și maltrătarilor mentale și fizice la instigarea oficialilor publici a căror sarcină este să aplice normele de drept, să protejeze drepturile omului... More

All UN Secretary General News

Cunoaște-ți drepturile și luptă pentru ele

26 Iunie 2014

Cu ocazia Zilei Mondiale a Populației, Guvernul Republicii Moldova în parteneriat cu organizațiile de tineret și agențiile Organizației Națiunilor Unite - Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF) și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), a lansat o campanie națională, care are drept scop să sporească gradul de informare despre comportamentele de risc și să promoveze un mod de viață sănătos în rândul...

Națiunile Unite s-au angajat să consolideze și să folosească sistemele naționale, inclusiv structurile de monitorizare și de evaluare la nivel național. Cadrul Bugetar Unic oferă o imagine de ansamblu a activităților în curs și a celor planificate în contextul Cadrului de Parteneriat, arătând costurile și nevoile de finanțare indicative necesare în 2013-2017. Astfel, pentru îmbunătățirea mecanismelor drepturilor omului pentru Rezultatul 1.3 al Cadrului de Parteneriat, a fost creat un Fond fiduciar multi-donor.

Din ce în ce mai mult, ONU vorbește cu o voce comună, ajutând Guvernul să le istorisească cetățenilor pentru care este responsabil despre rezultatele obținute în dezvoltare și în domeniul drepturilor omului, și să demonstreze în ce mod intervenția și sprijinul Națiunilor Unite a îmbunătățit viața oamenilor.

Împreună cu partenerii de la nivel național, campaniile desfășurate cu prilejul a diverse zile internaționale ONU au promovat mesaje și au prezentat rezultatele atinse în varii domenii: violența față de femei și fete, abilitarea femeilor, problemele tinerilor, prevenirea și reducerea riscurilor în caz de dezastre, drepturile omului, practici pozitive de îngrijire a copilului, combaterea corupției, HIV/SIDA. Noua pagină web a ONU a pus constant la dispoziție știri și informații despre posibilitățile de recrutare și de achiziții publice pentru toate cele 21 de agenții ONU rezidente și non-rezidente, care participă la Cadrul de Parteneriat.

Agențiile Organizației Națiunilor Unite au continuat să armonizeze operațiunile pentru a reduce costurile, a majora economiile în ceea ce privește timpul personalului și a spori calitatea și actualitatea achizițiilor publice. Astfel, unsprezece acorduri pe termen lung asigură Agențiilor ONU rezidente și non-rezidente în Republica Moldova condiții pentru a beneficia de economii considerabile în domenii precum achiziția de echipamente, papetărie, combustibil, servicii de imprimare, traducere și călătorie.

Organizația Națiunilor Unite a rămas pentru Republica Moldova primul și primordialul furnizor de cooperare tehnică, precum și un facilitator al dialogului de politici. Totodată, pentru cooperarea ONU cu Moldova, a fost vital sprijinul partenerilor naționali și internaționali, între care se numără Uniunea Europeană și țări precum Australia, Austria, Belgia, Republica Cehă, Danemarca, Estonia, Finlanda, Germania, Italia, Japonia, Liechtenstein, Olanda, Norvegia, România, Federația Rusă, Slovacia, Suedia, Elveția, Statele Unite; companiile Moldcell și Orange Moldova, și Institutul pentru o Societate Deschisă.

Raportul de activitate pentru anul 2013 reflectă tendințele-cheie de dezvoltare, progresul și rezultatele obținute de partenerii naționali cu sprijinul Națiunilor Unite, oferit în baza celor trei piloni ai Cadrului de Parteneriat ONU - Republica Moldova 2013 - 2017, progresul în domeniul comunicării și operațiunilor, precum și o prezentare generală a Cadrului Bugetar ONU - Moldova 2013-2017. Anexa ilustrează progresele în funcție de indicatorii din Cadrul de Parteneriat și din Planul de acțiune al acestuia.

Pilonul 1:

Guvernarea democratică, Justiția, Egalitatea și Drepturile Omului

1.1 Administrația publică și eficiența sporite ale autorităților publice centrale și locale

Tendințe-cheie de dezvoltare

Anul 2013 a debutat cu o criză politică, provocată de căderea Guvernului, la 5 martie. Totuși, în vederea perspectivei de a parafa Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, coaliția de la putere a negociat o nouă formulă de guvernare și, până la 31 mai, a investit un nou Cabinet de miniștri. Și agenda de asociere cu UE, condusă de pregătirile pentru liberalizarea regimului de vize, a continuat să-și spună cuvântul în legătură cu reformele majore, cum ar fi asigurarea statului de drept, dar și cu alte domenii. Au existat însă și reforme importante, precum descentralizarea fiscală, a căror realizare a fost amânată.

Acordul de Asociere cu UE, inclusiv crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător, a fost parafat la 29 noiembrie 2013. De asemenea, Moldova a încheiat realizarea Planului de acțiune pentru liberalizarea regimului de vize, care includea pași majori întru îmbunătățirea managementului la frontieră, a politicilor și practicilor de migrațiune și azil, și pentru consolidarea statutului de drept. La fel, au fost întreprinși pași importanți în scopul reformării sistemului judiciar și combaterii corupției.

Parlamentul a adoptat un pachet de legi privind atragerea la răspundere disciplinară a judecătorilor și combaterea corupției în sectorul justiției. Un alt pachet de legi anti-corupție adoptat permite aplicarea unor sancțiuni mai aspre pentru luare de mită și alte acțiuni ilicite comise de angajații structurilor de forță. Implementarea cu succes a Strategiei de reformă a administrației publice centrale a continuat cu acțiuni al căror scop este depolitizarea și profesionalizarea administrației publice centrale și locale.

Recunoscând aceste progrese, Comisia Europeană a solicitat Parlamentului European și Consiliului de Miniștri al Uniunii Europene să le ofere cetățenilor Republicii Moldova libertatea de a călători, din 2014, fără vize în spațiul Schengen. Astfel, în ciuda instabilității politice și a preocupărilor legate de transparența, responsabilitatea și eficiența sistemului judiciar și a administrației publice, Moldova a înaintat în parcursul său de integrare europeană, fiind privită ca un lider în cadrul Parteneriatului Estic.

Cu toate acestea, punerea în aplicare a Strategiei de descentralizare și a descentralizării fiscale - ce ar fi asigurat o mai mare transparență în utilizarea fondurilor publice, o mai mare independență a guvernelor locale și o participare mai activă a cetățenilor la procesul de luare a deciziilor - a stagnat. În plus, au rămas nesoluționate și alte dosare importante, precum normele de finanțare a partidelor politice sau asigurarea transparenței proprietății mass-media. Drept urmare, în pofida reformelor realizate, sondajele de opinie au arătat o diminuare a încrederii populației în principalele instituții ale statului.

Astfel, între lunile mai 2011 și noiembrie 2013, încrederea oamenilor în Guvern a scăzut de la 23% la 16%; în Parlament - de la 25% la 14,3%, iar în autoritățile publice locale - de la 47% la 46,5%¹. Chiar dacă această regresie poate fi explicată prin criza politică, ea poate fi și o dovadă a unei mai mari transparențe a actului de guvernare, a recunoașterii deficiențelor sistemice și a revelației cazurilor de corupție.

Administrația publică: progres spre rezultate

Echipa ONU a continuat să sprijine progresul făcut de Republica Moldova spre edificarea unei administrații publice mai transparente, mai responsabile și mai eficiente. Ajutorul oferit de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare a contribuit în mod tangibil la realizarea reformelor necesare pentru parafarea Acordului de Asociere a țării la Uniunea Europeană, implicit pentru crearea Zonei de Liber Schimb cu UE, și pentru punerea în aplicare a Planului de acțiune pentru liberalizarea regimului de vize, soldat cu propunerea Comisiei Europene de le oferi moldovenilor libertatea de a călători fără vize în UE.

Impedimentele majore cu care s-a confruntat reforma, cum ar fi capacitățile tehnice și instituționale slabe, au fost aburdate prin furnizarea consilierii politice și a expertizei necesare, prin expunerea celor mai bune practici, precum și prin dezvoltarea capacităților și a pledoariei în domeniul justiției, organelor de ocrotire a normelor de drept, combaterii corupției, migrației, gestionării frontierelor și siguranței alimentare. Per total, cu sprijinul ONU, au fost elaborate și aprobate 16 strategii sectoriale și planuri de acțiune, precum și peste 23 de acte normative. Ministerul de Interne, responsabil pentru 70% din Planul de acțiune pentru liberalizarea regimului de vize, a fost ajutat să pună în aplicare Strategia de management integrat al frontierei, Strategia pentru migrațiune și azil, și Reforma poliției. În plus, ministerele Agriculturii, Transporturilor și Internelor au fost sprijinite pentru a avansa în procesul de armonizare cu legislația UE.

PNUD a susținut partenerii naționali în efortul lor de a pune în practică Strategia Națională Anticorupție pentru a asigura independența organismelor anti-corupție. Cu implicarea strânsă a societății civile, a fost efectuată o autoevaluare a punerii în aplicare a Convenției ONU împotriva corupției. Rezultatele au fost făcute publice în mod transparent fiind plasate pe pagina web a Centrului Național Anticorupție.

De la constituirea, în 2010, a Centrului de Guvernare Electronică, inclusiv de la crearea Consiliului Coordonator de e-Transformare și până în prezent, cu sprijinul continuu al Băncii Mondiale, pe Portalul de Date Deschise al Guvernului au fost publicate 724 de seturi de date guvernamentale, care

¹ Barometrul de Opinie Publică, Institutul de Politici Publice, noiembrie 2013

au fost puse la dispoziție de către 39 de autorități publice. De asemenea, au fost lansate portalul serviciilor publice www.servicii.gov.md, ghișeu unic de acces al serviciilor publice și mai multe servicii electronice și platforme comune de servicii, cum ar fi: e-Cazier judiciar, e-Licența de activitate, e-Înregistrarea în sistemele naționale de asigurări sociale și medicale, e-Achiziții (cu sprijinul PNUD), Semnătura mobilă, M-Pay și e-Viza. Mai mult decât atât, a fost lansată platforma tehnologică guvernamentală comună „M-Cloud”, care vine să fortifice infrastructura tehnologică pentru a presta servicii electronice calitative.

PNUD și UNICEF au susținut Parlamentul în procesul de punere în aplicare a Planului său strategic prin crearea unui sistem sănătos de evaluare a performanței personalului și de dezvoltare a abilităților angajaților pentru îndeplinirea funcțiilor principale. În premieră, rolul Parlamentului în combaterea corupției a fost discutat la un forum regional. A fost elaborată o foaie de parcurs pentru îmbunătățirea înregistrării alegătorilor, scopul ei fiind instituirea unui sistem electoral electronic modern. Componenta de gen în procesul electoral a fost integrată printr-un audit de gen făcut la Comisia Electorală Centrală.

Reforma de descentralizare a pus bazele pentru servicii publice îmbunătățite la nivel local. Foto: PNUD Moldova

După adoptarea, în 2012, a Strategiei Naționale de Descentralizare, în anul 2013, ținându-se cont de recomandările analitice ale ONU, a fost aprobat primul document strategic național integrat din perspectiva de gen și care se ghidează de abordarea bazată pe drepturile omului - Legea finanțelor publice locale. Legea conține prevederi pentru asigurarea autonomiei bugetelor locale, a surselor locale de venituri, precum și a transferurilor pe bază de formulă. Astfel, este diminuată influența politică în materie de alocare de fonduri și sunt furnizate stimulente pentru majorarea veniturilor locale.

A fost îmbunătățit procesul de elaborare a politicilor bazate pe dovezi - de exemplu, prin revizuirea Indicelui de Deprivare a Ariilor Mici, fapt care permite inițiativelor de dezvoltare să se orienteze spre cele mai vulnerabile segmente ale populației. Noile instrumente pentru compilarea datelor regionale permit o mai bună evaluare a dezvoltării regiunilor țării și, prin urmare, monitorizarea implementării Strategiei de descentralizare. Au fost actualizate și făcute disponibile datele cu privire la minoritatea romă, acestea fiind folosite ca bază pentru o mai bună integrare a romilor și eliminarea discriminării.

Urmând recomandările Evaluării globale a Sistemului Național de Statistică, realizată în 2012, cu sprijinul UNECE a

fost îmbunătățită disponibilitatea publică a datelor ce permit urmărirea progresului efectuat în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. De asemenea, echipa ONU a susținut dezvoltarea unui șir de lucrări analitice, cum ar fi un studiu privind utilizarea timpului, care a oferit informații despre timpul pe care femeile îl cheltuiesc, prestând munci neremunerate sau îngrijind copii. Biroul Național de Statistică a fost susținut de UNFPA și alte agenții ale Organizației Națiunilor Unite în procesul de pregătire a Recensământului Populației și al Locuințelor, prevăzut să se desfășoare în luna mai 2014.

La începutul anului 2014, cu sprijinul PNUD, a fost lansată o nouă platformă electronică dedicată managementului asistenței externe pentru dezvoltare (AMP). Platforma sporește transparența utilizării ajutorului extern și responsabilitatea factorilor de decizie naționali prin facilitarea identificării și înțelegerii informațiilor privind sumele primite, alinierea strategică a politicilor și distribuirea asistenței, astfel încât toate părțile interesate să aibă o singură voce. La fel, platforma oferă liderilor din Moldova instrumentele necesare pentru a accesa informațiile în timp util și a lua decizii informate.

OIM împreună cu PNUD au contribuit la elaborarea, de o manieră participativă, a Propunerii Naționale privind integrarea migrației în dezvoltare, pentru a îmbunătăți coordonarea entităților guvernamentale de nivel central în ceea ce privește fenomenul migrației. Aspectele legate de migrație sunt integrate mai reușit în intervențiile de politici, operate printr-o modificare la Ghidul metodologic privind evaluarea ex-ante a impactului politicilor publice. Prin vizitele de studiu și alte activități de învățare, OIM a facilitat, pentru reprezentanții autorităților relevante, familiarizarea cu cele mai bune practici ale UE în ceea ce privește punerea în aplicare și monitorizarea acordurilor de readmisie și a politicilor naționale de migrare. O vastă expertiză a fost oferită pentru a realiza Strategia de management integrat al frontierei.

1.2 Justiția

Actorii din sectorul justiției au capacități mai bune să promoveze accesul la justiție și să susțină statul de drept, în conformitate cu angajamentele internaționale

Tendințe-cheie de dezvoltare

Moldova a continuat să pună în acțiune Strategia cuprinzătoare de reformă a sectorului justiției 2011-2016. Uniunea Europeană a devenit principalul donator în acest domeniu, angajându-se să ofere 60 milioane de euro sprijin bugetar direct, suplimentat cu zece milioane de euro în formă de asistență tehnică, între 2013 și 2016. Astfel, bugetul pentru reforma sectorului justiției a crescut cu 59,6% față de anul precedent, de acoperire bugetară beneficiind 79% din activitățile stipulate în Planul de acțiune pentru realizarea Strategiei². Cu toate acestea, capacitatea Guvernului de a absorbi fondurile vorbește despre faptul că, în ciuda angajamentului puternic al Cabinetului de miniștri, ritmul reformei justiției este ceva mai lent decât fusese planificat: potrivit Ministerului Justiției, din cele 258 de acțiuni restante la data de 31 decembrie 2013, au fost implementate 60%. Parțial au fost puse în aplicare 30%, iar opt la sută nu au fost deloc realizate. Totodată, două la sută din acțiuni au fost calificate ca fiind irelevante³.

Domeniul de aplicare a reformei a fost, totuși, extins și îmbunătățit: Parlamentul a adoptat un pachet de legi privind atragerea la răspundere disciplinară a judecătorilor și combaterea corupției în sectorul justiției; inclusiv, au fost adoptate legi care stipulează testarea integrității profesionale a actorilor din sistemul judiciar, incriminarea pe motiv de îmbogățire ilicită și confiscarea extinsă de bunuri și active, în cazul în care acestea nu pot fi justificate. Un alt pachet de legi anti-corupție permite aplicarea unor sancțiuni mai aspre pentru luare de mită și alte acțiuni ilicite comise de angajații structurilor de forță.

Alături de acestea, a fost inițiată o reformă legislativă cuprinzătoare a sistemului de urmărire penală, având drept scop consolidarea independenței procuraturii și a profesionalismului procurorilor. Pentru a aborda reforma de o manieră multidisciplinară, a fost creat un Grup de lucru condus de un reprezentant al societății civile, respectiv a fost elaborată strategia necesară pentru reformarea acestui domeniu.

În baza progreselor realizate în ultimii ani a continuat reforma sistemului medico-legal. Elaborarea unei noi legi cu privire la serviciul medico-legal a ajuns în faza sa finală, totodată continuând procesul de standardizare a varii metodologii medico-legale, care e un pas important spre certificarea internațională.

Tinerii își manifestă solidaritatea față de victimele traficului de persoane în timpul unui flash-mob Zilei Europene Antitrafic. Foto: OIM Moldova

Sistemul de asistență juridică a devenit pe deplin operațional în chestiunile non-penale. Pentru a asigura calitatea asistenței juridice, Consiliul Național pentru Asistența Juridică a instituționalizat formarea inițială și continuă a avocaților ce acordă asistență juridică, și a extins aria cursurilor de formare continuă.

Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane a adoptat o nouă politică de admisie a cazurilor, direcționând resursele de la infracțiuni mai puțin grave spre situații mai complexe în materie de trafic de ființe umane. Rapoartele internaționale au remarcat îmbunătățirea reacției justiției penale la cazurile de trafic, dar au criticat corupția din sistemul judiciar, sentințele nedrepte care nu corespund cu gravitatea crimelor și proceduri penale îndelungate, care lasă victimele vulnerabile la amenințări și intimidări⁴.

Parlamentul a adoptat o nouă lege privind Avocatului Poporului. O serie de amendamente la această lege, care fuseseră introduse într-un stadiu avansat, riscuiau să pună în pericol independența Ombudsmanului, motiv din care au fost criticate dur de societatea civilă. Ulterior legea a fost revizuită.

Astăzi, misiunea primordială care persistă în fața celor ce realizează reforma sectorului justiției - al cărei obiectiv este schimbarea pe termen lung - este să producă rezultate vizibile pentru toți oamenii. Potrivit Barometrului de Opinie Publică, doar 15,5% din moldoveni au încredere în sistemul de justiție.

Justiția: progres spre rezultate

Deoarece a contribuit la elaborarea Strategiei de reformă a sectorului justiției și a Planului de acțiune al acesteia, echipa ONU a continuat să le ofere actorilor din sistem sprijinul necesar pentru a promova accesul la justiție și pentru a apăra statul de drept, în conformitate cu angajamentele internaționale.

Cu suportul PNUD, a fost creat un sistem de monitorizare și de raportare pentru Strategie și Planul de acțiune, oferindu-i Ministerului Justiției posibilitatea de a analiza progresul reformei. În plus, capacitățile instituțiilor guvernamentale au fost consolidate în vederea absorbirii eficiente a finanțării externe în creștere. La fel, echipa ONU a contribuit la consolidarea capacităților sistemului judiciar de a asigura un proces judiciar consistent, independent și în conformitate cu legislația și standardele internaționale. OIM a colaborat cu Institutul Național al Justiției, cu Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane și cu Procuratura Generală pentru a îmbunătăți tratamentul aplicat în cazurile de trafic de ființe. Au fost elaborate și pilotate trei module de instruire de specialitate. UNICEF a susținut Institutul Național al Justiției, Procuratura Generală, Consiliul Național pentru Asistență Juridică și Academia de Poliție pentru a îmbunătăți tratamentul în cazurile cu implicarea delincvenților juvenili, al copiilor-victime și martorilor.

UNODC a contribuit la eforturile naționale de îmbunătățire a justiției penale în cazurile de trafic de ființe umane. Astăzi, având un cadru clar de aplicare a legii, practicienii justiției penale sunt mai bine pregătiți să abordeze în mod adecvat cazurile de trafic de persoane, inclusiv ancheta, urmărirea penală și condamnarea autorilor crimei, protejând în același timp drepturile universale ale persoanelor traficate.

² Raportul anual privind gradul de implementare a Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016; perioada de raportare: ianuarie-decembrie 2013, http://justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/rapoarte/2013/Raport_ENG_print_05_aprilie.pdf

³ Raportul anual privind gradul de implementare a Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016; perioada de raportare: ianuarie-decembrie 2013, http://justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/rapoarte/2013/Raport_ENG_print_05_aprilie.pdf

⁴ Raportul Departamentului de Stat al SUA privind traficul de persoane, 2013

De asemenea, OIM a editat două publicații despre acțiunile ce urmează a fi întreprinse de justiția penală pentru a soluționa cazurile de trafic de persoane. Pe baza unei cercetări asupra a 380 de criminali anchetați și condamnați între 2006 și 2010, Studiul analitic privind investigarea și judecarea cauzelor de trafic de persoane și a infracțiunilor conexe oferă o serie de recomandări menite să îmbunătățească răspunsul sistemului de justiție penală la traficul de ființe, inclusiv în procesul de anchetă și de judecată, în asigurarea drepturilor victimelor, precum și în asigurarea accesului la căile de atac pentru victime. În baza acestui studiu a fost elaborat un Ghid practic pentru investigarea infracțiunilor legate de traficul de ființe umane, pentru anchetatori și procurori.

Pentru magistrații de la Judecătoria Centru din capitală și cei de la Curtea de Apel Chișinău, UNHCR a organizat două training-uri specializate în problema azilului și a persoanelor apatride. De asemenea, UNHCR a creat o clinică juridică ce servește și în calitate de centru de informare și de formare în domeniul azilului și apatridiei pentru avocații interesați, pentru funcționarii publici și studenți. Per total, în cadrul clinicii au fost organizate 20 de cursuri și ateliere de lucru în problemele relevante.

Organele de drept au fost sprijinite și în ceea ce privește asigurarea cât mai corectă, în cadrul procedurilor penale, a drepturilor fundamentale ale tuturor părților. Astfel, o analiză a UNICEF a arătat că baza legală pentru aplicarea unor proceduri prietenoase copilului și a alternativei la detenție este relativ bună. Mai mult, UNICEF a instruit ofițerii de urmărire penală, procurorii, avocații, judecătorii și consilierii de probațiune cum să aplice aceste prevederi legale într-o manieră prietenoasă copilului. De asemenea, în cinci raioane ale Moldovei, reprezentanții poliției, ai justiției, ai sistemului de asigurare socială, de ocrotire a sănătății și ai educației au beneficiat de o mai bună înțelegere a nevoilor copiilor aflați în conflict cu legea. Angajații acestor structuri își unifică tot mai mult eforturile pentru a-i distra pe copiii ce au intrat în conflict cu legea de la această cale, a-i reabilita sau a-i reintegra în familii și societate. Tocmai de aceea, tot mai des se optează pentru alternativele la detenție, cum ar fi probațiunea și munca neremunerată în folosul comunității: în 76% din sentințele penale pe cazuri de minori în 2011 și în 77% din cazuri în 2012. Mai mult, a fost interzisă izolarea copiilor aflați în detenție.

OIM a sprijinit autoritățile pentru a îmbunătăți calitatea investigațiilor și a urmăririlor penale în cazurile de trafic de persoane. De expertiză și consiliere au beneficiat Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane și Centrul pentru Combaterea Crimelelor Informatic din cadrul Ministerului de Interne, și Procuratura Generală. Angajații acestor structuri și-au consolidat cunoștințele asupra mecanismelor naționale existente de abordare a traficului de ființe umane și de identificare a lacunelor, nevoilor și priorităților; cunoștințele și capacitățile practicienilor din domeniul justiției penale și organelor de drept au fost îmbunătățite în sensul abordării de o manieră adecvată a cazurilor de trafic de persoane; a suferit schimbări în bine și cooperarea regională. Un studiu de fezabilitate privind compensarea financiară a victimelor traficului de persoane, efectuat cu suportul OIM, indică obstacole financiare, organizatorice și legislative semnificative. Acest studiu va ajuta Guvernul să stabilească un mecanism de compensare.

UNHCR a continuat să ofere consultanță și consiliere juridică pentru toți solicitanții de azil, refugiații și beneficiarii de protecție umanitară, precum și pentru apatrizii care au solicitat de la UNHCR și partenerii săi asistență juridică în timp ce se aflau în zonele de detenție, în cazurile de respingere a cererii de azil

Un solicitant de azil beneficiază de consiliere juridică la Aeroportul Internațional Chișinău. Foto: John McConico/UNHCR

la etapa administrativă sau de respingere a cererii de cetățenie prin naturalizare. În general, în 2013, de consiliere și reprezentare în instanțele de judecată pe asemenea cauze au beneficiat 119 persoane.

Un sprijin considerabil a fost oferit și pentru a asigura accesul moldovenilor - în special, al categoriilor vulnerabile - la proceduri de calitate pentru rezolvarea cererilor în instanță, ca un remediu eficient și sigur. În acest context, agențiile ONU, precum OHCHR și PNUD, au colaborat îndeaproape cu Consiliul Național pentru Asistență Juridică. Site-ul Consiliului a fost actualizat, iar software-ul modern permite colectarea și prelucrarea datelor dezagregate cu privire la beneficiarii de asistență juridică. Între altele, aceste statistici vor contribui la o mai bună identificare și analiză a tendințelor și a planificării bugetare.

Avocații de la Centrul de asistență și protecție a victimelor și a potențialelor victime ale traficului de ființe umane au fost sprijiniți de OIM în furnizarea de asistență juridică pentru 230 de beneficiari. Ca un rezultat al pledoariei și consilierii continue oferite de UNICEF, o serie de schimbări legislative și politice au sporit nivelul de protecție a copiilor. Astfel, în prezent, copiii care sunt victime ale criminalității au acces la asistență juridică gratuită și la proceduri judiciare speciale, prietenoase copilului. De asemenea, prin act legislativ, au fost instituți responsabili de protecția copilului la nivel comunitar, dar și un mecanism inter-sectorial de sesizare, ambele având misiunea de a contribui la identificarea și la sprijinirea copiilor supuși riscului de abuz, de exploatare și de neglijare, dar și copiilor care sunt separați de părinții lor. La fel, Strategia Națională privind protecția copilului și a familiei, care a fost finalizată deja, elaborează obiective legate de de-instituționalizarea copiilor și de stoparea violenței împotriva lor.

1.3

**Drepturile Omului,
Abilitarea femeilor
și Nediscriminarea**

Instituțiile de stat și alți actori promovează și protejează în mod eficient drepturile omului, egalitatea de gen și nediscriminarea, cu o atenție deosebită față de cei marginalizați și vulnerabili

Tendințe-cheie de dezvoltare

În domeniul drepturilor omului, rezultatele au avut un caracter mixt: în timp ce în unele zone autoritățile au realizat progrese considerabile, în alte zone s-a produs o deteriorare, criticată dur de societatea civilă.

Planul Național de Acțiune în domeniul Drepturilor Omului pentru 2011-2014 a fost amendat, iar recomandările Evaluării Periodice Universale au fost încorporate în planurile de activitate ale instituțiilor de stat responsabile. Potrivit Ministerului Justiției, 86% din activitățile planificate au fost realizate în totalitate. Societatea civilă a criticat însă Planul, pe motiv că ar trebui să fie mai orientat spre rezultate. Prin urmare, este prevăzută o evaluare completă a planului și a realizărilor acestuia la începutul lui 2014.

Thomas Hammarberg, Expert principal al ONU, prezintă situația cu privire la drepturile omului în regiunea autoproclamată transnistreană a țării.
Foto: ONU Moldova

În februarie, raportul realizat de Thomas Hammarberg, Expertul principal al ONU pentru Drepturile Omului, a scos pentru prima dată în evidență aspectele-cheie privind drepturile omului în regiunea autoproclamată transnistreană. Dl Hammarberg a recomandat o revizuire a legislației, de facto, obișnuite, pentru a aborda aspectele ce nu sunt în concordanță cu legislația internațională privind drepturile omului. De asemenea, el a cerut o reformă aprofundată a sistemului penitenciar, inclusiv o reducere a numărului de deținuți, eliminarea măsurilor disciplinare inumane în închisori și instruirea personalului penitenciar. La fel, expertul pentru drepturile omului a solicitat autorităților de fact să acorde prioritate măsurilor de combatere a traficului de ființe umane și a cauzelor profunde ale acestui fenomen.

Magdalena Sepulveda, Raportor Special al ONU, a cerut mai multe acțiuni care să asigure incluziunea socială în Moldova. Foto: ONU Moldova

În septembrie, Magdalena Sepulveda, Raportorul Special al ONU pentru Sărăcia Extremă și Drepturile Omului, a întreprins o misiune oficială în Republica Moldova. Raportul ce a rezultat din această vizită va fi prezentat Consiliului pentru Drepturile Omului în iunie 2014. La încheierea misiunii sale, Raportorul Special a stabilit o listă de acțiuni, și anume: închiderea Centrului de tuberculoză din Pavlovca; instituirea Ombudsmanului pentru Psihiatrie și asigurarea lui cu un buget corespunzător; reforma sistemului de tutelă, în vederea punerii în aplicare a Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, art. 12; adoptarea unei strategii de de-instituționalizare a adulților; desegregarea școlilor în care, în prezent, romii sunt educați în condiția unor aranjamente separare și sub-standard; angajarea primilor mediatori comunitari romi în procese consultative transparente. Ea a cerut, de asemenea, stoparea expulzării unui număr semnificativ de persoane, chiar dacă se face în conformitate cu procedurile legale de deportare.

Tot în septembrie, Comitetul ONU pentru Drepturile Copiilor a revizuit angajamentele asumate de Republica Moldova în cadrul Protocolului opțional privind vânzarea copiilor, ca parte a Convenției privind Drepturile Copilului, și a făcut o serie de recomandări necesare pentru acțiunile ulterioare.

Un alt eveniment important a avut loc în octombrie, când Comitetul pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei a analizat, într-o versiune combinată, Rapoartele periodice 4 și 5 pentru Republica Moldova. În concluziile sale finale Comitetul a menționat patru probleme-cheie ce ar trebui să preocupe autoritățile: aplicabilitatea Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei în regiunea transnistreană; magnitudinea violenței față de femei, inclusiv violul; reintegrarea socială a victimelor traficului de persoane; folosirea practicilor coercitive de sterilizare și a avorturilor pentru a controla nașterile. Comitetul a remarcat, în special, excluderea anumitor grupuri marginalizate, inclusiv a femeilor rome și a celor cu dizabilități. Pentru prima dată, organizațiile societății civile din Transnistria au participat la o sesiune de evaluare organizată de un organism al tratatelor internaționale.

În decembrie, Parlamentul a adoptat legislația necesară pentru amendarea bazei legale a Instituției Naționale pentru Drepturile Omului, fapt ce a scos în evidență o serie de probleme, între care procedurile non-transparente de numire în funcție, prevederile anti-tortură și o serie de plângeri venite de la persoanele aflate sub tutelă și care riscă să încalce obligațiile internaționale de respectare a drepturilor omului. În urma intervențiilor mai multor partide, a societății civile, a Întăului Comisar ONU pentru Drepturile Omului și a Subcomitetului ONU pentru prevenirea torturii, Președintele a returnat Parlamentului spre revizuire legea adoptată, împreună cu o listă de puncte specifice pentru acțiune.

Una dintre cele mai importante realizări o constituie înființarea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, prin numirea de către Parlament a celor cinci membri ai acestuia. Astfel, Republica Moldova a devenit prima țară din CSI care a adoptat legislația anti-discriminare și a instituit organismul necesar pentru executarea prevederilor acestei legislații. Consiliul, care și-a început activitatea în luna septembrie, a primit 44 de reclamații privind discriminarea pe

motive de opinie, dizabilitate, limbă și etnie, HIV, vârstă, sex și orientare sexuală, și a emis 12 decizii.

Drepturile Omului, Abilitarea femeilor și Nediscriminarea: progres spre rezultate

Parlamentul a aprobat depunerea unei declarații prin care să fie recunoscută competența Comitetului ONU pentru Eliminarea Discriminării Rasiale de a examina plângeri individuale. Totuși, în ciuda apelurilor internaționale și a recomandării făcute în urma Evaluării Periodice Universale, Republica Moldova nu a ratificat, deocamdată, Protocolul opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale. Pentru ratificarea acestuia, OHCHR a sprijinit efectuarea unui studiu de fezabilitate.

În strânsă cooperare cu Ministerul Justiției, cu societatea civilă și cu partenerii internaționali, echipa ONU a sprijinit elaborarea unui proiect de lege privind reformarea Centrului pentru Drepturile Omului, în scopul îmbunătățirii funcțiilor de supraveghere ale acestuia, în conformitate cu Principiile de la Paris. După ce proiectul de lege a fost trimis în Parlament, ONU a cooperat cu OSCE și cu Consiliul Europei pentru a consilia deputații în legătură cu aspectele problematice ale documentului. Echipa ONU și Consilierul pentru Drepturile Omului au conlucrat cu regularitate cu Avocatul Poporului, au întreprins misiuni comune în teren în cazurile de interes și au oferit consultanță juridică și metodologică. Angajații din cadrul Centrului pentru Drepturile Omului au fost instruiți cu privire la legislația anti-discriminare. La fel, au fost făcute eforturi persistente de consolidare a capacităților, menite să consolideze Mecanismul Național de Prevenire a Torturii și să asigure independența funcțională și operațională necesară.

OHCHR a ghidat agențiile ONU în furnizarea, pentru Parlament, a suportului tehnic legat de procedura de alegere a membrilor Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, înființat pentru a pune în aplicare noua legislație anti-discriminare. De sprijin tehnic au beneficiat și cei cinci membri aleși ai Consiliului, care și-au început activitatea în septembrie, ONU făcând pași hotărâți pentru a oferi ajutorul necesar urgent pentru cea mai nouă instituție de profil din Moldova. Ei au fost instruiți și asistați în elaborarea planului de lucru și a hărții instituționale ale Consiliului, în elaborarea fișelor de post și a procedurilor de recrutare a angajaților, în elaborarea regulamentelor și a regulilor interne, precum și în instruirea personalului. Deși sectorul privat a început să pună în aplicare deciziile nou-înființatului Consiliu, organele de stat au contestat în instanța de judecată toate hotărârile acestuia.

Sub auspiciile Institutului Național al Justiției, pe durata anului 2013, OHCHR a condus eforturile ONU de a instrui circa 200 de judecători și procurori cu privire la standardele internaționale ale aplicării legislației anti-discriminare. Agențiile ONU au contribuit la îmbunătățirea înțelegerii, de către partenerii-cheie naționali, a standardelor internaționale privind drepturile omului în alte zone scoase în evidență de către Evaluarea Periodică Universală, accelerând astfel punerea în aplicare a majorității recomandărilor. La fel, Comisia guvernamentală pentru punerea în aplicare a Planului Național de Acțiune în domeniul Drepturilor Omului și societatea civilă au primit sprijin în scopul monitorizării progresului realizat în domeniu.

OHCHR, PNUD, UNICEF și OMS și-au unit forțele pentru a sprijini punerea în aplicare a stipulărilor strategice-cheie din Convenția pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități. Consiliul Național pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități și

Promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități s-a aflat în prim-planul activităților ONU în Moldova. Foto: Asociația „Motivație”/Moldova

responsabilii din cadrul instituțiilor guvernamentale au beneficiat de asistență pentru a asigura realizarea drepturilor garantate de Convenție. Unul dintre rezultatele acestei acțiuni este un mecanism independent de plângeri și monitorizare, care a fost conceput și pilotat cu succes, și al cărui misiune este asigurarea drepturilor persoanelor aflate în instituțiile psihiatrice.

Intervențiile echipei ONU au pus bazele pentru reforma instituției capacității juridice a persoanelor, care este în conformitate cu normele actuale ale drepturilor omului, inclusiv cu cele stipulate în art. 12 al Convenției pentru drepturile persoanelor cu dizabilități. Membrilor Parlamentului și Guvernului le-a fost pusă la dispoziție informația completă despre angajamentele juridice internaționale privind asigurarea egală a capacităților juridice pentru toți membrii societății, fără discriminare pe motiv de dizabilitate psihosocială sau intelectuală, precum și despre alternativele la privarea de capacitate juridică.

Președintele mecanismului de monitorizare a Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități a participat la Reuniunea de nivel înalt a Adunării Generale a ONU privind persoanele cu dizabilități și dezvoltarea. De asemenea, ONU a oferit sprijin pentru mobilizarea, instituirea și abilitarea capacităților primei organizații a persoanelor cu dizabilități psihosociale și intelectuale. Sub conducerea decidenților naționali, intervențiile coordonate ale ONU au ajutat adulții cu dizabilități psihosociale și intelectuale să-și revendice, pentru prima dată, drepturile de a trăi în comunitate - ceea ce nu au făcut instituțiile.

Despre problemele cu care se confruntă, femeile vorbesc în timpul consultărilor locale din Anenii Noi. Foto: UN Women

A continuat să fie promovată de-instituționalizarea, cu o reorientare esențială a politicilor și practicilor de îngrijire - de la șederea de lungă durată în spitalele de boli mintale sau în instituțiile rezidențiale spre aranjamentele comunitate. Autoritățile au fost ajutate să înțeleagă dimensiunea drep-

turilor omului și au recunoscut amploarea și gravitatea abuzurilor care se spune că au loc după zidurile unor instituții.

Echipa ONU a continuat, în comun, să susțină autoritățile publice în direcția integrării drepturilor omului și a egalității de gen în strategiile și politicile naționale-cheie. Consilierul ONU pentru Drepturile Omului a lucrat cu agențiile Națiunilor Unite pentru a consolida capacitățile Parlamentului, ale Biroului pentru Relații Interetnice și ale Comisiei Electorale Centrale în subiecte privind drepturile minorităților. Biroul pentru Relații Interetnice s-a angajat să monitorizeze impactul închiderii școlilor asupra drepturilor minorităților, dar și alte aspecte ce țin de drepturile minorităților în contextul educațional, cum ar fi eforturile de îmbunătățire a învățământului în limba maternă în regiunea găgăuză.

A fost dezvoltat curriculumul de formare, care ulterior a fost predat autorilor-cheie de legi și de politici publice, judecătorilor, organelor de drept și autorităților publice locale, pentru a spori nivelul lor de înțelegere a legislației internaționale privind drepturile omului, în special, în domenii cum ar fi anti-discriminarea, violența față de femei, drepturile persoanelor cu dizabilități și protecția refugiaților.

Au continuat eforturile de sporire a capacităților femeilor și bărbaților din grupurile vulnerabile de a-și apăra drepturile. Pentru a facilita respectarea egalității de gen și abilitarea

femeilor, OHCHR și UN Women au lucrat cu organizațiile mici din teritoriu și cu reprezentantele a diferite grupuri marginalizate, instruindu-le în subiectul Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW). Acest lucru le-a permis să elaboreze rapoarte alternative pentru Comitetul CEDAW și să participe în mod direct la procesul de evaluare, la Geneva. La fel, a fost creată prima rețea națională a femeilor rome, care a primit sprijin pentru a consolida incluziunea romilor și a pune capăt discriminării.

În definitiv, efortul Națiunilor Unite de a consolida documentarea cu privire la respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană a Republicii Moldova a ajuns la finalul primei faze odată cu publicarea, în luna februarie 2013, a unui raport complex, elaborat de Expertul Principal Thomas Hammarberg. El a trecut în revistă problemele ce țin de respectarea drepturilor omului pe malul stâng al Nistrului și a venit cu o serie de recomandări pentru o schimbare pozitivă. Ambele maluri ale Nistrului au avut o reacție pozitivă la acest raport, fapt ce s-a materializat în acțiuni concrete. Până în prezent, impactul pozitiv al raportului este reflectat în eliberarea din custodie a peste 300 de persoane, precum și în înstituirea unui moratoriu în cazul persoanelor ce refuză să-și satisfacă serviciul militar din motive de conștiință.

1.4 Societatea civilă și mass-media monitorizează și promovează mai bine drepturile omului, egalitatea, guvernarea democratică și statul de drept

Tendințe-cheie de dezvoltare

În domeniul mass-media din Moldova, a fost îmbunătățit cadrul de politici, dar și calitatea reflectării de către jurnaliști a subiectelor cu privire la drepturile omului, egalitate și statul de drept. Consiliul de Presă și Consiliul Audiovizualului și-au consolidat cooperarea. În iunie, Consiliul Audiovizualului a emis unui radiodifuzor privat primul avertisment public pentru încălcarea, într-o poveste TV, a drepturilor unui băiat abuzat sexual. În luna iunie 2013 a intrat în vigoare noua Lege privind protejarea copiilor de impactul negativ al informațiilor publice. Cu toate acestea, mass-media au rămas polarizate, persistând neînțelegerile legate de aplicarea și conținutul legislației internaționale privind drepturile omului și libertatea presei. Nejustificat de complexă a rămas înregistrarea organizațiilor societății civile. Unul dintre cazuri, referitor la refuzul de a înregistra o organizație focusată pe promovarea limbii moldovenești, s-a aflat în instanța de judecată pe durata întregului an. Societatea civilă a raportat dificultăți în crearea unui cadru de guvernare transparent, în conformitate cu cele mai bune practici internaționale.

Societatea civilă și Media: progres spre rezultate

De-a lungul anului parteneriatele cu organizațiile societății civile și cu mass-media au fost consolidate. Ca urmare a eforturilor comune ale Guvernului și UNICEF de a promova educația incluzivă a copiilor cu dizabilități și de a combate violența împotriva copiilor, dezbaterile privind importanța incluziunii copiilor cu dizabilități în școlile generale au fost stimulate prin intermediul unei campanii de presă. În cadrul unor emisiuni radio și TV, al evenimentelor publice, părinții copiilor cu dizabilități au fost îndemnați să-și înscrie copiii la școlile de masă. Și comunitățile au fost încurajate să creeze un mediu favorabil pentru fiecare copil. Acest lucru a condus la o mai bună înțelegere și acceptare a educației incluzive, și a sporit gradul de înrolare a copiilor cu dizabilități în școlile de masă. Un studiu din 2013 a arătat că acceptarea publică a copiilor cu dizabilități este în continuă creștere. Astfel, 19% din persoanele care îngrijesc acești copii ar accepta ca ei să meargă la o școală generalistă, comparativ cu 5% în 2009. Alte studii au indicat totuși preocupări în creștere în jurul discriminării persoanelor cu dizabilități. Dovadă este și faptul că cele mai multe cazuri reclamate la Consiliul pentru egalitate țin de discriminarea pe motiv de dizabilitate.

Evenimentele publice și mesele rotunde organizate de echipa ONU sub îndrumarea UNICEF au ajutat presa și organizațiile non-guvernamentale să înțeleagă mai bine și unele subiecte interconectate cu drepturile omului, cum ar fi imunizarea, educația incluzivă și prevenirea abuzului față de copii. Copiii din toate regiunile țării li s-a oferit șansa de a-și exprima opiniile vizavi de prevenirea violenței prin participarea la concursuri de desen și de clipuri video. De asemenea, problemele de educație incluzivă și de violență împotriva copiilor au fost abordate prin flash-mob-uri organizate în capitală și în regiuni.

Rețeaua de jurnaliști prietenoși copilului discută despre principiile etice de reflectare în presă a cazurilor de violență față de copii. Foto: UNICEF Moldova

Ținând cont de influența mare pe care mass-media o pot avea asupra comportamentului uman și a percepției rolurilor de gen, UN Women a sprijinit realizarea, în cadrul organismelor de presă electronică și scrisă, a unei auto-evaluări de gen. Scopul urmărit a fost să identifice și, totodată, să influențeze de o manieră pozitivă situațiile de reprezentare dezechilibrată a femeilor și bărbaților în mass-media, în special, în zonele în care inegalitatea este cea mai evidentă, cum ar fi politica și mediul de afaceri. Rezultatele au fost diseminate pe scară largă. În consecință, 30 de instituții mass-media s-au angajat să asigure o reprezentare echilibrată a femeilor și bărbaților, inclusiv pe durata campaniilor electorale.

Ghidată de UNICEF și PNUD, echipa Națiunilor Unite a ajutat copiii și tinerii să se includă în consultările privind obiectivele de dezvoltare la nivel global post-2015. Pentru a promova vocea copiilor vulnerabili a fost utilizată presa și platformele online. UNICEF a susținut la Școala de tineri bloggeri, soldată cu o rețea vibrantă de 55 de tineri bloggeri din toată țara, dedicați monitorizării și reflectării drepturilor copilului.

OIM a continuat să sprijine desfășurarea, în Transnistria, a unor întâlniri lunare dedicate parteneriatului social, inițiate încă în 2007 în cooperare cu OSCE și cu organizațiile neguvernamentale locale. Reuniunile servesc drept platformă pentru discutarea noilor inițiative sociale și pentru a face un schimb de bune practici. La fel, în cooperare cu Centrul de Investigații Jurnalistice de la Chișinău, OIM a lucrat pentru a transfera către reprezentanții presei de pe malul stâng al Nistrului cunoștințe privind realizarea investigațiilor jurnalistice în dosare ce țin de traficul de ființe umane, migrație și violența domestică.

Pilonul 2:

Dezvoltarea umană și Incluziunea socială

2.1
Oportunitățile
economice și
Dezvoltarea
regională

Oamenii au acces la o dezvoltare regională
mai durabilă, la oportunități economice -
în special, în inovație și agricultură -
și la muncă decentă

Tendințe-cheie de dezvoltare

După o scădere a PIB-ului cu 0,7% în 2012, ca urmare a secetei care a lovit în acel an agricultura, în 2013 a fost din nou înregistrată o creștere economică. Beneficiind de o recoltă-record în agricultură, PIB-ul a crescut cu 8,9 la sută. La capitolul cheltuieli, principalul motor de creștere a fost consumul privat (+6.5%), alimentat de remitențe și de majorarea salariilor. În 2013, exporturile de bunuri și de servicii au crescut cu 10,7 la sută, acest fapt fiind determinat preponderent de vânzările către principalii parteneri comerciali - în special, Turcia și România. Acești factori, împreună cu reformele de asistență socială, au determinat reducerea, de la an la an, a sărăciei absolute - de la 21% la 16%. Totuși, durabilitatea progresului încă nu este sigură, și asta pentru că recuperarea lentă a economiei din Uniunea Europeană, încetinirea economică din Rusia și riscurile geopolitice ar putea afecta creșterea economică a Moldovei.

În Raportul Băncii Mondiale „Doing Business 2013”, indicatorul „Distanța până la frontieră” - care măsoară cât de departe este o țară de cele mai bune practici mondiale - a crescut, pentru Republica Moldova, de la 55,9 în 2006 la 64,5 în 2014. De asemenea, reformele au redus și timpul cheltuit de management pentru respectarea cerințelor de reglementare - de la 17 la sută în anul 2005 la 10,7 la sută în 2013⁵. Aceste reforme vizează înregistrarea afacerii, reglementările din business, eliberarea licențelor și autorizațiilor, administrarea fiscală, insolabilitatea și alte domenii. Cu toate acestea, mediul de afaceri din Republica Moldova rămâne nefavorabil, fiind caracterizat de incertitudine și de costuri ridicate de tranzacție. Măsurile de politici au fost limitate și nu au reușit să amelioreze semnificativ climatul investițional. Respectiv, cadrul de investiții s-a limitat, în mare parte, la proiecte mici și mijlocii.

Aceste progrese nu ar trebui și nici nu pot să camufleze caracterul rural al sărăciei, în situația în care circa 80 la sută din populația săracă a Moldovei locuiește la sate. Dimensiunile non-monetare ale sărăciei, reflectate în accesul limitat la surse de apă curentă și la canalizare, amplifică și mai mult situația dificilă a multor moldoveni rezidenți ai zonelor rurale. O altă provocare, relevată de ultimele date la nivel național, rămâne șomajul. Numeroase persoane cu studii superioare, proaspeți absolvenți ai instituțiilor de învățământ sau migranți care se întorc acasă continuă să se confrunte cu realitatea dură de a fi șomer și nu reușesc să localizeze și să se angajeze în activități de producție relevante și decente.

Codul Muncii este în proces de revizuire. La modificarea a circa 40 de articole ale Codului lucrează un grup tehnic format din reprezentanți ai Guvernului, ai Sindicatelor și ai Patronatelor. Modificările vizează, bunăoară, eliminarea discriminării pe

motive de orientare sexuală și îmbunătățirea secțiunilor privind negocierea acordurilor colective, semnarea și întreruperea contractelor individuale de muncă.

Pentru a asigura protecția drepturilor migranților la securitate socială în afara țării, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a întreprins pași importanți întru stabilirea unui cadru legal viabil care să le garanteze respectarea drepturilor la securitate socială în țările de destinație. În acest scop, a fost oferit sprijin pentru semnarea a două și negocierea a patru acorduri privind munca și protecția socială, cu țările de destinație pentru migranții moldoveni. Unul dintre principiile de bază ale acestor acorduri este tratamentul egal al tuturor lucrătorilor, astfel încât cetățenii moldoveni care muncesc în aceste țări să se bucure de aceleași drepturi, obligații și prestații de securitate socială, ca și cetățenii țărilor de destinație.

O problemă crucială rămâne furnizarea serviciilor publice locale și accesul populației rurale la acestea - în special, al femeilor și al categoriilor vulnerabile. Educația, serviciile sociale și cele comunale, precum asigurarea cu apă, salubritatea și gestionarea deșeurilor, sunt cele mai importante responsabilități ale autorităților publice locale și reprezintă 80-90% din cheltuielile bugetelor comunitare. Din păcate, o mare parte a populației, mai ales în zonele rurale, continuă să fie privată de accesul la aceste servicii.

Pentru a răspunde provocărilor, în majoritatea sectoarelor au fost înființate grupuri de lucru conduse de un ministru, care au inițiat strategii de descentralizare sectoriale. La fel, au fost elaborate și așteaptă să fie puse în aplicare documente strategice pentru Educație și Servicii sociale. Ministerul Mediului a elaborat strategii naționale de dezvoltare a infrastructurii de servicii conexe. Aceste strategii vor clarifica aspecte importante, precum competențele și disponibilitatea resurselor financiare și instituționale.

În 2013, Republica Moldova a trebuit să facă față unei presiuni economice mai pronunțate. Federația Rusă, unul dintre cei mai importanți parteneri ai țării, care absoarbe aproape 30% din exporturile moldovenești și de unde vin peste 50% din remitențele migranților⁶, a blocat temporar exporturile de vinuri moldovenești⁷ și ale unor fructe proaspete⁸, precum și a limitat migrația forței de muncă.

Evoluția contextului geopolitic și instabilitatea politică au afectat procesul de reintegrare a țării. Administrația de facto a regiunii transnistrene a evitat orice angajament serios în procesul de asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, în locul acesteia optând pentru Uniunea Euroasiatică. Totuși, au fost realizate mici progrese în cadrul negocierilor oficiale în

⁵ Rata totală a remitențelor în PIB este de aproximativ 23%

⁷ 3% din totalul exporturilor

⁸ 6% din totalul exporturilor

⁵ Studiul „Cost of Doing Business”

formatul 5+2 de soluționare a conflictului. În acest context, reluarea negocierilor directe dintre Chișinău și conducerea regiunii auto-proclamate, precum și activitatea pentru rezolvarea unor probleme socio-economice esențiale, sunt văzute ca un semn bun.

Mai mult, în ciuda constrângerilor politice care împiedică părțile să coopereze, în zonele non-politice au avut loc mai multe evoluții pozitive. Actorii din societatea civilă au avut posibilitatea de a transpune în acțiuni concrete o serie de inițiative comune. Au reușit acest lucru prin intermediul unor parteneriate dintre cele două maluri ale Nistrului sau al schimburilor de experiență și de bune practici. Un alt semn pozitiv a venit din partea autorităților *de facto* ale regiunii, care au adoptat în mod public un Plan de acțiune ca răspuns la primul Raport al ONU privind respectarea drepturilor omului în Transnistria.

Oportunitățile economice și Dezvoltarea regională: progres spre dezvoltare

DEZVOLTAREA REGIONALĂ

Rapoartele recente, cum ar fi Raportul privind consultările de țară post-2015 și al treilea Raport național privind Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) au confirmat amploarea decalajului rural-urban. Locuitorii din mediul rural sunt percepuți ca fiind cei mai dezavantajați de către 24,6% dintre respondenți și sunt cu mult în urma majorității ODM. Drept urmare, se impune stringent nevoia de a găsi o soluție pentru disparitățile regionale și de a le oferi locuitorilor de la sate oportunități și acces la serviciile de bază, precum apa curată, îngrijirea medicală și educația de calitate. Beneficiind de un sprijin puternic din partea Națiunilor Unite, Guvernul s-a angajat să realizeze o serie de reforme sistemice - cum ar fi Strategia Națională de Descentralizare sau Strategia pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală -, care să conducă la modernizarea Moldovei și la îmbunătățirea calității vieții pentru toți cetățenii ei.

În conformitate cu Strategia de descentralizare, au fost consolidate capacitățile administrative a 30 de guverne locale în domeniile achiziții publice, management al proprietății, gestionare a finanțelor publice și colectare a impozitelor, resurse umane. PNUD a ajutat autoritățile să-și actualizeze strategiile de dezvoltare socio-economică locală, obținând un profil comunitar cuprinzător, cu un puternic accent pe oportunitățile economice și pe crearea locurilor de muncă, pe integrarea abordării bazate pe drepturile omului și pe cooperarea inter-municipală. Un proiect de lege privind cooperarea inter-municipală a fost elaborat și prezentat spre avizare ministerelor de resort. În peste 40 de administrații publice locale au fost pilotate zece proiecte-pilot de cooperare inter-municipale, în domenii precum serviciile comunale, companiile de gestionare a deșeurilor, construirea și explorarea comună a infrastructurii rutiere.

Cu sprijinul UN Women, Guvernul a instituționalizat și a extins un nou model de furnizare a serviciilor, - coordonat și sensibil la dimensiunea de gen. Constituite ca ghișee unice locale, Birourile comune de informații și servicii (BCIS) au sporit eficiența oferirii serviciilor prin furnizarea acestora de o manieră coordonată și într-o singură locație. La aceasta se adaugă vizitele echipelor mobile a BCIS la sate. Birourile oferă asistență vitală în ceea ce privește angajarea în câmpul muncii, protecția socială și altele. În 2013, modelul Birourilor comune de informații și servicii a fost reprodus încă în 12 raioane, inclusiv în zona de securitate, astfel numărul total al BCIS crescând de la 20 la 32. Mai mult, Guvernul a adoptat o decizie privind instituționalizarea acestor birouri, din fonduri bugetare, în anii 2013, 2014 și 2015.

Capacitatea Guvernului de a lua decizii bazate pe dovezi în domeniul dezvoltării regionale a fost consolidată prin elaborarea și difuzarea la scară largă a statisticilor teritoriale: recent-creata, în baza de date a Biroului Național de Statistică, secție de statistici teritoriale cuprinde 15 domenii statistice economice și sociale, cu 92 de indicatori teritoriali dezagregați în funcție de regiuni, raioane, orașe, comune, și pe criterii de vârstă, sex, nivel de educație. În termeni temporali, acestea sunt disponibile începând cu anul 2002⁹. De asemenea, a fost elaborată și distribuită o publicație cuprinzătoare privind statisticile teritoriale¹⁰, care să le ajute reprezentanților autorităților publice locale și centrale, ai organizațiilor societății civile și celor internaționale în procesul de planificare, monitorizare și raportare.

Consolidarea încrederii dintre cele două maluri ale Nistrului prin organizarea unor competiții de șah între copii. Foto: PNUD Moldova

UNECE a elaborat un Profil de țară privind managementul locuințelor și al terenurilor, efectuând o analiză amplă a locuințelor, a dezvoltării urbane și a managementului terenurilor, precum și furnizând o serie de recomandări de politici în respectivele domenii. Pentru Guvern, acest Profil de țară - care va fi publicat în 2014 - reprezintă un instrument de evaluare și eficientizare a politicilor din domeniu, și ajută la stabilirea unor strategii pe termen lung pentru îmbunătățirea gestionării locuințelor și a terenurilor.

Pe baza experienței altor regiuni, autoritățile *de facto* responsabile de protecția socială din regiunea transnistreană au lansat o reformă de de-instituționalizare a copiilor. În plus, persoanele cu dizabilități, copiii din familiile vulnerabile și familiile monoparentale din regiune beneficiază de mai multe servicii sociale și juridice. Lideri comunitari de pe ambele maluri ale Nistrului sunt implicați în mai multe inițiative locale care beneficiază de sprijinul rețelelor trans-riverane de suport mutual, făcând un schimb de experiență în ceea ce privește modul de utilizare a tehnologiilor de energie regenerabilă, de protejare a ecologiei râului Nistru, de utilizare a social media și de ajutorare a victimelor violenței domestice.

Programul „Susținerea măsurilor de promovare a încrederii”, implementat de PNUD cu sprijinul Uniunii Europene, s-a confruntat cu o situație din ce în ce mai complexă. Totuși, în ciuda constrângerilor pentru cooperarea dintre cele două părți, au fost înregistrate mai multe schimbări pozitive, în special, în zonele neutre non-politice, unde actorii societății civile și-au permis să stabilească parteneriate trans-riverane.

Astfel, au fost făcute progrese semnificative prin realizarea a 89 de noi proiecte de consolidare a încrederii, lansate în do-

⁹ Statisticile teritoriale sunt disponibile la <http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/databasetree.asp>

¹⁰ Publicația este disponibilă la <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&id-c=350&id=4290>

meniiile dezvoltării businessului, societății civile, infrastructurii sociale, sănătății și mediului, de care beneficiază 53.000 de oameni. Un program cuprinzător de instruire în afaceri a permis antreprenorilor și întreprinderilor mici și mijlocii din Transnistria să utilizeze metode inovatoare și să stabilească legături de afaceri dincolo de divizarea generată de conflict. Comerțul de pe malul stâng către cel drept a atins un nivel de 41 la sută în primele zece luni ale lui 2013, comparativ cu 36% în 2012, și cu 8% în anul 2007. Totodată, s-a majorat comerțul cu țările Uniunii Europene, ceea ce denotă o diversificare a geografiei exporturilor, și s-a înregistrat o creștere cu 37% a valorii adăugate produsă de către întreprinderile mici și mijlocii¹¹. Interesul sporit al întreprinzătorilor de pe ambele maluri, care oferă potențial pentru extinderea unor astfel de programe, a fost identificat în cadrul unui studiu de pre-fezabilitate a micro-finanțării și în cadrul unor platforme de discuții organizate de ONU. La fel, a fost lansat un amplu program de granturi și de sprijinire a afacerilor pentru tinerii de pe ambele maluri.

MUNCA DECENTĂ

Organizația Națiunilor Unite a continuat să sprijine realizarea agendei privind munca decentă, ca un element central în reducerea sărăciei și în atingerea dezvoltării durabile și favorabile incluziunii.

Analiza politicilor de investiții, efectuată în 2013 de UNCTAD, include o serie de recomandări de politici și propune măsuri inovatoare pentru a consolida întreprinderile mici și mijlocii și pentru a crea mai multe oportunități economice și locuri de muncă. Cu sprijinul PNUD, Guvernul a inaugurat la Chișinău primul Centru de Dezvoltare a Carierei (în baza metodologiei SYSLAB), cu scopul de a spori șansele de angajare a personalului calificat, în special, a tinerilor și a migranților de muncă ce revin acasă. Rezultatele sunt încurajatoare: în mai puțin de o jumătate de an, de serviciile Centrului au beneficiat circa 100 de persoane, 62 dintre care, inclusiv 48 de femei, și-au găsit deja locuri de muncă relevante. Odată cu deschiderea centrelor regionale de acest gen, modelul de succes în cauză va fi replicat.

ILO a oferit constituenților tripartiți - Guvern, Sindicate și Patronate - asistență în elaborarea unui proiect de lege privind instituirea unui mecanism eficient de soluționare a conflictelor de muncă. La fel, Confederația Națională a Patronatului din Moldova a fost ajutată să se implice mai activ în forurile economice și sociale la nivel național și local, precum și să-și extindă prezența în șapte raioane. Au fost efectuate cercetări cuprinzătoare asupra existenței unui mediu propice pentru întreprinderi durabile și a constrângerilor-cheie pentru afaceri, precum și despre mediul de afaceri pentru femeile-antreprenoare.

De asemenea, ILO a contribuit la elaborarea de către Guvern a Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic 2013-2020, aprobată în ianuarie și având drept scop alinierea ofertei educaționale la nevoile pieței muncii. În mod similar, a fost acordat sprijin pentru elaborarea unui proiect de lege privind profesiile și pentru elaborarea a șase standarde ocupaționale în construcții și agricultură, care oferă o descriere detaliată a sarcinilor de lucru relevante și a competențelor specifice pentru ocupația dată.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a beneficiat de asistență pentru a îmbunătăți sistemul de asigurări în caz de accidente de muncă, prin proiectarea unor rate de contribuție ce reflectă riscurile din industrie. Ratele de contribuție stimulează

ză angajatorii să fie mai hotărâți în ceea ce privește prevenirea accidentelor de muncă și să faciliteze revenirea rapidă a lucrătorilor vătămați la lucru. De asemenea, au fost consolidate suplimentar capacitățile platformelor de protecție socială, precum și metodele financiare și cele statistice, bazate pe actuariat, în modelarea sistemelor de securitate socială. În plus, ILO a sprijinit Inspectoratul de Stat al Muncii în realizarea unei campanii de sensibilizare pentru angajatori, pentru a preveni accidentele de muncă în industria de panificație și cea de băuturi.

Tot cu ajutorul ILO a fost elaborat Planul național de acțiune pentru sprijinirea reintegrării migranților de muncă reveniți acasă. Misiunea acestuia e să asigure de o manieră mai eficientă schimbul de informații cu privire la șansele de angajare pentru cei care se întorc în țară și orientarea lor către servicii relevante.

OPORTUNITĂȚILE ECONOMICE ȘI MIGRAȚIA

În conformitate cu politica națională de reducere a sărăciei și de investire a remitențelor, IFAD a continuat să ofere servicii financiare rurale și asistență pentru antreprenorii din agricultură ce activează în mediul rural. Sprijinul direcționat, în formă de împrumuturi și granturi, a mers, în special, către inițiativele de start-up din mediul rural, către membrii Asociațiilor de Economii și Împrumut, precum și către întreprinderile mici și mijlocii. În plus, IFAD a susținut investițiile în infrastructura de producție.

De-a lungul anului 2013, IFAD a sprijinit 1152 de antreprenori, 36 de întreprinderi mici și mijlocii, 957 de beneficiari ai Asociațiilor de Economii și Împrumut și 159 de tineri antreprenori, oferindu-le împrumuturi cu o valoare totală de 16 milioane USD. Din această sumă, IFAD a contribuit cu 7,6 milioane USD, cu fonduri suplimentare de la DANIDA, de la beneficiari și de la instituțiile financiare participante. Se așteaptă ca aceste investiții să creeze 1270 de locuri de muncă. Sprijinul acordat de IFAD pentru infrastructură a condus la construirea a peste patru kilometri de drumuri și aproape șase kilometri de sisteme de apă, preponderent pentru irigare. În plus, 712 producători agricoli au fost instruiți în dezvoltarea Lanțului Valorice, iar 551 de persoane - în agricultura de conservare și cea de contract.

Chiar dacă a fost sistat în 2013, sprijinul Băncii Mondiale pentru investiții și servicii rurale a asigurat finanțarea de la bugetul de stat pentru următorii cinci ani. Între 2006 și 2013, Programul a facilitat oferirea a circa 200.000 de servicii de consultanță pentru aproximativ 380.000 de beneficiari, precum și credite pentru primele investiții pentru aproximativ 1000 de afaceri, care au generat crearea a peste 2600 de locuri de muncă în zonele rurale. Toate aceste întreprinderi au generat impozite la bugetele locale și salarii competitive, contribuind astfel la dezvoltarea regională. De asemenea, Banca Mondială oferă sprijin zilnic pentru nou-creata Agenție pentru Siguranța Alimentelor, și contribuie la înființarea, în Republica Moldova, a primului Post de Inspecție la Frontieră pentru siguranța alimentelor.

Lansat în 2010 cu sprijinul OIM, programul Guvernului PARE 1 +1 ajută lucrătorii migranți și rudele lor de gradul întâi să pornească ori să dezvolte o afacere proprie, îmbinând remitențele cu fondurile naționale 1 +1. În 2013, Guvernul a alocat pentru acest program 32 de milioane de lei moldovenești - dublu față de 2012. O analiză a arătat că, până în prezent, 61% din întreprinderile sprijinite sunt afaceri recent create, 20% dintre care sunt conduse de femei. Au fost semnate 313 contracte, cu o valoare totală a investițiilor de 194 de milioane de lei moldovenești, și au fost create peste 8000 de locuri de muncă, dintre care 429 pentru femei. De asemenea, OIM a susținut dezvoltarea capacităților structurilor naționale și locale de sprijinire a

¹¹ Echipa economică germană Moldova/Berlin Economics: „Impactul Zonei de Comerț Liber Aprofundat și Cuprinzător UE-Moldova asupra economiei transnistrene”, 4 iunie 2013

Peste 100 de tineri și femei din zonele rurale din toată Republica Moldova au beneficiat de granturi mici pentru demararea unor activități de antreprenoriat. Foto: OIM Moldova

Întreprinderilor mici și mijlocii, pentru a răspunde cât mai complet nevoilor tinerilor și femeilor-antreprenoare, și crearea, prin intermediul unui portal electronic¹², a unui Sistem de Referire pentru întreprinderile mici și mijlocii. Portalul conține profiluri de afaceri locale din fiecare raion¹³ și servește drept platformă de comunicare dintre antreprenori și structurile naționale și locale de sprijin.

În 2013, OIM a continuat să susțină dialogul Moldovei cu principalele țări de destinație ale migranților pentru a asigura protecția lor socială, dar și pentru repatrierea beneficiilor lor sociale, ca un stimulente puternic de revenire în patrie și ca un instrument de reintegrare. Pentru aceasta, au fost semnate acorduri cu privire la asigurările sociale și aranjamente administrative pentru aplicarea acestora cu Polonia și Ungaria. Totodată, negocieri la acest subiect au avut loc cu Lituania, Letonia, Belgia și Turcia. Site-ul www.migratie.md oferă informații specifice privind drepturile sociale pentru migrații

moldoveni în țările de destinație. Pentru a sprijini aplicarea consecventă a acordurilor semnate de Republica Moldova, OIM a susținut Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Casa Națională de Asigurări Sociale în realizarea unei campanii de informare referitoare la principalele prevederi ale acordurilor de asigurări sociale. Drept urmare, numărul de apeluri către Casa Națională de Asigurări Sociale s-a triplat. În plus, cu sprijinul ILO, reprezentanții Sindicatelor din Italia au semnat cu omologii lor din Moldova un acord prin care se angajează să sporească protecția drepturilor migranților de muncă moldoveni.

UNHCR a continuat să susțină Guvernul în eforturile sale de punere în aplicare a Legii cu privire la integrare, în prim-plan fiind accesul la planurile individuale de integrare, cursurile de studiere a limbii și de orientare culturală, precum și accesul la serviciile publice și posibilitatea ca refugiații să se angajeze oficial în câmpul muncii. Ținând cont de situația socio-economică dificilă, dar și de capacitatea limitată a autorităților, refugiații și solicitanții de azil au continuat să se bazeze foarte mult pe Proiectul „Integrarea Locală”, finanțat de UE și realizat de UNHCR pentru a îmbunătăți șansele lor de integrare.

Cu sprijinul metodologic al ILO, în baza unui sondaj realizat de Biroul Național de Statistică¹⁴, au fost furnizate date statistice actualizate în domeniul migrației forței de muncă. Rezultatele sondajului au fost încorporate într-un amplu raport analitic privind tendințele și caracteristicile migrației, cu un accent special pe competențele și calificările migranților de muncă. Indicele de Deprivare a Ariilor Mici a fost revizuit, acesta devenind mai receptiv la cererile de informații asupra disparităților regionale și a nivelului de deprivare a comunităților rurale. În context, a fost efectuată o evaluare a calității surselor de date utilizate pentru calcularea indicelui și a concordanței acestora cu criteriile ONU și ale Eurostat.

2.2 Sănătatea Oamenii se bucură de acces echitabil la un sistem calitativ de sănătate publică și de servicii de îngrijire, și sunt protejați împotriva riscurilor financiare

Tendențe-cheie de dezvoltare

Pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor de sănătate și accesul echitabil al populației la ele, au continuat reformele în domeniul asistenței medicale primare și al celei de specialitate. A început implementarea Programului Național privind sănătatea mintală pentru anii 2012-2016, ale cărui obiective principale sunt integrarea sănătății mintale în asistența medicală primară și dezvoltarea serviciilor de sănătate comunitare. Ca și multe alte țări, Moldova se confruntă cu o povară tot mai mare a bolilor non-transmisibile, totodată rămânând ridicată incidența bolilor transmisibile și a leziunilor. Pentru a face față acestor provocări sunt implementate mai multe politici, strategii și planuri, însă resursele sunt limitate.

În conformitate cu obiectivele de dezvoltare naționale, cu cerințele Uniunii Europene și cu Politica Europeană de Sănătate 2020, în luna decembrie Guvernul a aprobat Strategia Națională de Sănătate Publică. Punerea în aplicare a acestui document va asigura îmbunătățirea sănătății publice și dezvoltarea unor operațiuni de sănătate publică esențiale. A crescut și colaborarea dintre Sănătate și alte sectoare - de exemplu, în procesul de elaborare a Strategiei Naționale de Sănătate Publică și a politicilor naționale privind prevenirea și controlul bolilor non-transmisibile, inclusiv pentru factorii de risc ai acestora.

Prima de asigurare obligatorie de asistență medicală a fost majorată cu un punct procentual, permițând îmbunătățirea calității serviciilor medicale și extinderea serviciilor oferite persoanelor neasigurate. În plus, a crescut gradul de acoperire al poliței medicale. Compania Națională de Asigurări în Medicină a introdus noi poziții în lista serviciilor asigurate și a revizuit lista de medicamente compensate.

Nivelul plăților neformale, deși a fost redus considerabil, este încă semnificativ, ridicându-se la peste 45 la sută din totalul cheltuielilor populației pentru asistența medicală. De asemenea, Republica Moldova continuă să se confrunte cu provocări severe legate de mobilitatea și de emigrarea personalului medical.

Sănătatea: progres spre rezultate

În 2013, grație colaborării eficiente în vederea realizării Obiectivelor-cheie de Dezvoltare ale Mileniului - cum ar fi HIV/SIDA, controlul tuberculozei și îmbunătățirea sănătății mamei și copilului - situația a continuat să se amelioreze treptat, fiind asigurat accesul echitabil la servicii. Mai mult, au fost abordate subiecte noi, cum ar fi bolile non-transmisibile și orientarea spre accesul universal la servicii de sănătate.

¹² <http://www.businessportal.md>

¹³ <http://www.businessportal.md/ro/regions>

¹⁴ Studiul este disponibil la <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&id-c=350&id=2570>

Cu sprijinul agențiilor ONU și al partenerilor de dezvoltare ghidați de OMS, Ministerul Sănătății și-a sporit capacitatea de lider al Consiliului de Coordonare a Sectorului de Sănătate pentru a alinia suportul donatorilor la strategiile și prioritățile naționale. De-a lungul întregului an, la Ministerului Sănătății au fost organizate reuniuni de coordonare trimestriale, dar și pre-întâlniri ai partenerilor de dezvoltare, convocați de OMS pentru a partaja informațiile și pentru a asigura o abordare armonizată. În scopul îmbunătățirii funcționării Consiliului de Coordonare a Sectorului, la sfârșitul lui 2013 a fost revizuit și coordonat cu toți partenerii Regulamentul acestuia. La fel, a fost lansat deja tradiționalul Raport de monitorizare a asistenței de dezvoltare oficiale, oferită pentru sectorul de sănătate din Moldova în 2012.

Jocul intelectual „Brain Ring” cu participarea deținuților. Ziua Mondială Anti-drog 2013. Foto: UNODC

Pentru a reduce nivelul de comportament sexual cu risc crescut și incidența cazurilor noi de HIV și infecții cu transmitere sexuală, Ministerul Sănătății cu sprijinul UNICEF a elaborat și aprobat o Strategie privind comportamentul sexual sigur. Urmand curriculumul educațional bazat pe deprinderile de viață, UNAIDS a susținut elaborarea unor module de formare pentru elevii din clasele 5-12 și a unor ghiduri pentru cadrele didactice. Agențiile ONU au sprijinit partenerii naționali în desfășurarea unor campanii privind HIV/SIDA, cum ar fi Memorialul Lumânărilor Aprinse și Ziua Mondială de combatere a SIDA. Sub auspiciile Comisiei de Control al Drogurilor, UNODC a organizat o campanie națională dedicată Zilei Mondiale Anti-drog. Iar UNFPA, prin extinderea rețelei „peer-to-peer” (de la egal la egal), a contribuit la sporirea accesului tinerilor la o educație adecvată vârstei privind sănătatea sexuală și a reproducerii, prevenirea HIV și a altor boli cu transmitere sexuală. În acest scop, rețeaua Y-PEER a organizat campanii de informare în școli și în tabere de vară, precum și un Festival de Teatru Social, crescând astfel gradul de conștientizare a respectivelor riscuri în rândul a circa 8800 de tineri din Republica Moldova.

OMS a sprijinit protocoalele naționale pentru tratamentul și îngrijirea adulților și a copiilor infectați cu HIV, și a celor care sunt afectați de infecții oportuniste. De asemenea, cu sprijinul OMS și al UNAIDS, au fost realizate două sondaje: unul având drept scop estimarea modurilor de transmitere a HIV și mărirea grupurilor vulnerabile, celălalt asupra bio-comportamentului integrat în rândul populațiilor vulnerabile. Rezultatele ambelor sondaje vor fi utilizate pentru evaluarea programelor HIV în curs de desfășurare.

Cu efortul comun al UNODC, UNICEF, Fondului Global pentru Combaterea SIDA, Tuberculozei și Malariei, și Spitalului de Dermatologie și Maladii Comunicabile, ONG-urile și asistenții sociali au fost instruiți întru sporirea nivelului de consiliere voluntară și de servicii de testare pentru grupurile vulnerabile la HIV.

Prin efortul UNAIDS și cu participarea Ministerului Sănătății și Ministerului Justiției a fost efectuată o evaluare a programelor de reducere a noxelor. Rezultatele acestora au stat la baza elaborării unei Strategii de reducere a riscurilor, cu durata de trei ani, și a revizuirii Programului Național de Prevenire și Control HIV. De asemenea, cu sprijinul comun al OMS și UNAIDS, a fost lansat un studiu privind raportul cost-eficacitate al terapiei de substituție cu opioide, al Programului ace/seringi și al tratamentului antiretroviral în cazul utilizatorilor de droguri injectabile. Pe tot parcursul anului, pentru a preveni răspândirea HIV în rândul utilizatorilor de droguri injectabile, UNODC a contribuit la menținerea și la extinderea Programului de tratament de substituție cu metadonă. Protocolul Clinic Național privind tratamentul de substituție cu metadonă și reglementarea psihosocială a fost revizuit, fiind totodată edificate capacitățile și cunoștințele specialiștilor medicali și non-medicali în tratamentul de substituție cu metadonă. La fel, UNODC a oferit sprijin pentru componenta medicală a sistemului penitenciar. În acest caz, a fost revizuit și actualizat cadrul normativ cu privire la HIV și utilizatorii de droguri injectabile, și au fost dezvoltate capacitățile a 210 specialiști medicali și non-medicali din domeniul narcologiei.

OMS a oferit sprijin și în ceea ce privește controlul tuberculozei, prin revizuirea Programului Național de Tuberculoză, care s-a soldat cu o serie de recomandări pentru întreaga țară. A fost elaborat și aprobat un Plan de Acțiuni care să amelioreze cazurile de tuberculoză existente. De asemenea, a fost susținută elaborarea rapoartelor Comitetului „Green Light” și al Facilității Globale pentru Medicamente, iar în iunie a urmat o masă rotundă cu participarea autorităților sanitare civile și a celor din sistemul penitenciar. Cu ajutorul OMS, Facilitatea Globală pentru Medicamente a aprobat sprijinul tratamentului tuberculozei în regiunea transnistreană, precum și formulările prietenoase copiilor pentru întreaga țară.

În 2013, OMS a oferit sprijin pentru a îmbunătăți rata de acoperire cu vaccinare, inclusiv prin Campania „Săptămâna Europeană a Imunizării”. Cu suportul financiar al Alianței Globale pentru Vaccinuri și Imunizare, OMS și UNICEF a susținut introducerea de noi vaccinuri anti-rotavirale și pneumococice, evaluarea implementării vaccinurilor, efectuarea studiilor de cost-eficiență și de control, și trecerea la un vaccin poliomieltic inactivat. Au fost dezvoltate și capacitățile naționale de vaccinare și de gestionare a „lanțului de frig”. În cadrul Programului „Susținerea măsurilor de promovare a încrederii”, UNICEF, PNUD și OMS au susținut îmbunătățirea programelor de imunizare și îngrijire perinatală în Transnistria.

UNFPA a contribuit la sporirea accesului populației la produsele necesare pentru sănătatea reproducerii și pentru planificarea familiei, și a sprijinit elaborarea politicilor legate de sănătatea reproducerii. De asemenea, a fost extins la nivel național curriculumul în domeniul sănătății reproducerii pentru nursele școlare și au fost consolidate capacitățile Colegiului Național de Medicină. În același timp, OHCHR și PNUD au continuat să sprijine sectorul ocrotirii sănătății în realizarea reformelor bazate pe abordarea drepturilor omului, în domenii precum sănătatea sexuală și a reproducerii, combaterea discriminării persoanelor infectate cu HIV, orientarea spre psihiatria bazată pe drepturile omului, consolidarea supravegherii instituțiilor, îmbunătățirea accesului la medicamentele pentru bolile rare și demararea lucrului pentru studiarea tratamentului problematic al spina bifida. De asemenea, Ministerul Sănătății a început să lucreze asupra instituirii unei comisii de revizuire a problematicei anti-discriminare.

Progresul cel mai semnificativ, făcut în 2013, a vizat domeniul bolilor non-transmisibile (BNT), inclusiv sănătatea mintală. A fost consolidat sistemul de supraveghere, a fost pusă în aplicare legislația privind controlul BNT, au fost evaluate barierele sistemului de sănătate și politicile referitoare la BNC, și au fost consolidate capacitățile specialiștilor în sănătatea publică la nivel local și național, astfel încât ei să poată aborda bolile non-transmisibile și factorii de risc ce însoțesc maladiile în cauză.

Campaniile de sensibilizare au ajutat ca, pentru Republica Moldova, Convenția-cadru privind controlul tutunului a OMS să devină o prioritate. Foto: OMS Moldova

Au fost organizate diverse campanii ce au avut drept scop sporirea, în rândul diferitelor grupuri-țintă ale populației, a cunoștințelor și a gradului de conștientizare cu privire la efectele nocive ale consumului de tutun și alcool. Cu eforturile comune ale OMS, AIEA și UNFPA au fost evaluate strategiile de control al cancerului, cu accent pe activitățile de depistare a cancerului la sân și a celui de col uterin. O atenție sporită a fost atrasă Registrului Național pentru Cancer și celui de Screening. Aceste acțiuni s-au soldat cu un set de recomandări, incluse în proiectul Programului Național de Control al Cancerului.

Cu sprijinul OMS, în decembrie, Guvernul a aprobat Strategia Națională de Sănătate Publică, elaborată în conformitate cu obiectivele de dezvoltare naționale, cu cerințele UE și cu Politica Europeană de Sănătate 2020. Strategia va asigura îmbunătățirea sănătății publice și dezvoltarea unor operațiuni de sănătate publică esențiale. În plus, în 2013 a crescut colaborarea dintre Sănătate și alte sectoare, fiind dezvoltate noi strategii pentru prevenirea și controlul bolilor non-transmisibile, inclusiv pentru factorii lor de risc.

Specialiștii din domeniul sănătății sunt instruiți cum să utilizeze Sistemul informațional de evidență a resurselor umane din sistemul sănătății (SIERUSM). Foto: OMS Moldova

O susținere semnificativă a fost acordată în procesul de elaborare a Strategiei de e-Sănătate, în scopul ghidării investițiilor în domeniul TIC și îmbunătățirii gestionării datelor. Pentru a răspunde provocărilor legate de lipsa lucrătorilor medicali și de distribuția lor inegală în țară, OMS a sprijinit îmbunătățirea sistemului de monitorizare a resurselor umane în sănătate prin sporirea capacității Ministerului Sănătății și a instituțiilor sub-

sidiare în ceea ce privește managementul și ghidarea cadrelor medicale din Moldova. De asemenea, au fost organizate dezbateri publice asupra politicilor ce țin de plata pentru performanță în asistența medicală primară, de instruirea nursingelor și de legislație; a fost elaborat un model de acorduri bilaterale care să reglementeze circuitul profesioniștilor la nivel internațional. Aceste eforturi urmăresc gestionarea deficitului de cadre medicale și a distribuției lor inegale în țară, precum și a migrării lor.

Forumul Național de Sănătate 2013, platforma anuală pentru discuțiile privind reformele strategice din sănătate, asigură o participare largă și dialogul necesar pentru accesul universal la sănătate în Moldova. Foto: OMS Moldova

Rețeaua Centrelor de sănătate prietenoase tinerilor a fost fortificată, cu sprijinul UNICEF, prin dezvoltarea cadrului juridic și prin consolidarea capacităților pentru managerii și specialiștii acestora. În scopul asigurării durabilității activităților în cauză, un curriculum pentru formare continuă dedicat Serviciului de sănătate prietenoase tinerilor a fost elaborat și integrat în curriculumul Universității de Medicină.

Și OMS a continuat să sprijine dezvoltarea capacităților instituționale în domeniul sănătății, inclusiv pentru Ministerul Sănătății, Compania Națională de Asigurări în Medicină, serviciile publice de sănătate și programele individuale de sănătate. Trep-tat, experiențele de reformare a sistemului ocrotirii sănătății din Republica Moldova au început să fie împărtășite cu alte țări, cu venituri mici și medii.

Discuții deschise și transparente cu privire la reformele din sectorul sănătății și la necesitatea implicării întregii societăți în realizarea acestora au fost facilitate de către Forumul Național de Sănătate din sectorul sănătății. Dezbateri aprinse au generat asemenea subiectele prioritare pentru sector, precum descentralizarea, controlul tutunului și restructurarea sistemului de furnizare a serviciilor de sănătate.

2.3 Toți copiii și tinerii se bucură de un acces echitabil și continuu la un sistem de învățământ calitativ și relevant

Tendințe-cheie de dezvoltare

Copiii din Moldova sunt încă mult în urma semenilor lor europeni și a standardelor educaționale la care aspiră țara. Unul din cinci copii din zonele rurale nu are acces la programe de dezvoltare timpurie. Rata brută de înrolare în învățământul primar rămâne stabilă, de 93,8 la sută, cu o ușoară scădere pentru învățământul secundar inferior – de la 87,5% în 2011 la 86,7% în 2012. Discrepanța mare la înrolare în mediul rural și cel urban persistă la toate nivelurile de educație, mai rea fiind situația copiilor de la sate.

Deși numărul copiilor cu dizabilități în școlile de masă a crescut la peste 2300, copiii săraci și cei din familiile de romi, copiii cu dizabilități și cei care trăiesc cu HIV se confruntă cu bariere semnificative în ceea ce privește accesul la educația de calitate în aceste instituții. Prin urmare, rămân prioritare îmbunătățirea reglementărilor, a capacităților instituționale și abordarea culturii sociale de intoleranță.

Educația: Progres spre rezultate

ONU a ajutat Guvernul în realizarea angajamentului său de majorare a ratelor de înscriere în instituțiile educaționale, cu un accent puternic pe cei mai vulnerabili. Ratele de înscriere pentru învățământul preșcolar și primar s-au ameliorat, iar numărul copiilor cu dizabilități în școlile normale a crescut cu 29%.

Cu toate acestea, discrepanțele dintre copiii din mediul urban și cel rural, precum și dintre copiii romi și non-romi sunt încă mari, iar percepțiile care circulă la scară largă – potrivit cărora copiii cu dizabilități ar trebui să se afle în instituții rezidențiale și să frecventeze școli speciale – împiedică incluziunea lor în școlile obișnuite. Pentru a sprijini incluziunea lor în școlile de masă, a fost propusă o formulă de finanțare a educației în funcție de anumiți coeficienți. După definirea cu succes a pachetului minim de servicii pentru educația incluzivă, școlilor le-a fost transferată prima tranșă anuală pentru cheltuielile necesare asigurării educației incluzive. Cu sprijinul UNICEF, au fost elaborate documentele de politici necesare pentru susținerea reformei, inclusiv Programul și Planul de acțiune pentru prevenirea abandonului școlar, standardele de calitate pentru școlile generale din perspectiva școlilor prietenoase copilului și standardele pentru monitorizarea pregătirii școlilor. De asemenea, Guvernul a beneficiat de sprijin pentru revizuirea cadrului legal de reglementare a incluziunii sociale a copiilor. Capacitățile profesioniștilor din învățământ au crescut prin programe de mentorat (o abordare inovatoare de predare și învățare), prin instruirii centrate pe copii și prin comunicare pentru educația incluzivă. Capacitățile serviciilor nou create au fost consolidate pentru a sprijini incluziunea copiilor cu dizabilități în școlile obișnuite, în contextul lucrului comun făcut, sub ghidarea UNICEF, de OHCHR, PNUD și OMS.

Mai mult decât atât, UNICEF a sprijinit generarea datelor care să fie folosite drept suport informativ pentru deciziile de politici în domeniile educației, cererea și oferta de servicii timpurii pentru copii, prevenirea abandonului și a absenteismului, educația incluzivă, impactul reformelor asupra echității în accesul la educație, precum și pentru a contribui la formarea opiniei copiilor, părinților și profesorilor în ceea ce privește includerea copiilor cu dizabilități în școlile de masă. Acest din urmă fapt a alimentat o campanie națională de sensibilizare privind incluziunea copiilor cu dizabilități în școlile obișnuite.

Una dintre școlile incluzive din Moldova. Foto: UNICEF Moldova

UNICEF a susținut Guvernul în îmbunătățirea calității educației prin intermediul unui conglomerat de strategii – pledoaria pentru politici, managementul cunoștințelor, dezvoltarea capacităților, comunicarea pentru dezvoltarea și mobilizarea comunității; a oferit consiliere cu privire la proiectul Codului Educației, Strategia de descentralizare a învățământului și Strategia sectorială „Educația 2020”. O revizuire funcțională a Ministerului Educației și a structurilor subordonate a identificat lacune în funcțiile și rolurile administrării educației, și a oferit recomandări pentru îmbunătățirea eficienței și eficacității.

Copiii de etnie romă se bucură de dreptul lor la educație. Foto: UNICEF Moldova/Tibirica

Au fost dezvoltate noi concepte de management și mentorat. Au fost adoptate standarde educaționale de calitate din perspectiva Școlii prietenoase copilului pentru școlile generale, au fost elaborate standarde pentru monitorizarea pregătirii școlilor și au fost revizuite normele sanitare și de igienă pentru instituțiile preșcolare. Capacitățile angajaților au fost dezvoltate în sensul sprijinirii copiilor cu dizabilități din școlile obișnuite și pentru a preveni și raporta cazurile de violență. Drept urmare, standardele Școlii prietenoase copilului au fost testate în 15 școli; 396 de profesori aplică standardele învățate; 1390 de angajați sunt în măsură să prevină violența în instituțiile școlare și preșcolare; 50 de mentori-cheie au înșușit cunoștințe noi și au instruit alți 260 de mentori locali pentru a sprijini, prin mentorat și învățare coroborativă, dezvoltarea profesională a 7000 de cadre didactice preșcolare.

OHCHR a sprijinit partenerii naționali în combaterea segregării romilor în învățământ, împreună cu instituția Ombudsmanului,

Ministerul Educației și Cancelaria de Stat, și s-a concentrat din ce în ce mai mult pe cinci zone școlare: Otaci, Stejăreni/Lozova, Schinoasa/Țbirica, Parcani/Răciula și Vulcănești. Un progres major a fost atins în luna septembrie, atunci când Ministerul Educației a aprobat un pachet de măsuri menite să pună capăt educației segregate a romilor în Otaci.

Proiectul Băncii Mondiale „Parteneriatul Global pentru Educație” a susținut renovarea și dotarea a 65 de instituții preșcolare (6,4 la sută din totalul național) și furnizarea a diverse materia-

le didactice pentru aproximativ 600 de instituții preșcolare (42 la sută din totalul național). De asemenea, a sprijinit elaborarea și punerea în aplicare la nivel național a noi documente de politici, cum ar fi un curriculum centrat pe copil, standardele de dezvoltare a învățării timpurii, standardele profesionale pentru cadrele didactice, curriculumul pentru formare inițială și continuă pentru profesori, ghiduri de aplicare, precum și programe de instruire și formare pentru 57 la sută din personalul managerial și didactic la nivel național.

2.4 Protecția socială

Oamenii se bucură de un acces echitabil la un sistem îmbunătățit de protecție socială

Tendințe-cheie de dezvoltare

Raportat la standardele regionale, totalul cheltuielilor alocate pentru protecția socială în Moldova este destul de mare, crescând de la 9% din PIB în 2003 la aproape 13% în 2013. Din această sumă, peste 11% din PIB au fost cheltuite pentru plata asigurărilor sociale - preponderent pensii, iar circa 2% au fost direcționate spre programe de asistență socială non-contributive. Acuratețea direcționării cheltuielilor de asistență socială rămâne scăzută, în timp ce cheltuielile de pensii nu reușesc să asigure un nivel adecvat de beneficii pentru persoanele în vârstă. Mai mult, perspectivele demografice sumbre, cu o populație care îmbătrânește rapid și cu o forță de muncă în scădere, creează mai multe presiuni asupra sistemului de protecție socială și pune la îndoială sustenabilitatea financiară pe termen lung a acestuia.

Guvernul a continuat să pună în aplicare Sistemul Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de persoane, pentru a apăra drepturile fundamentale ale victimelor traficului de ființe umane, dar și cele mai vulnerabile categorii ale populației, care sunt supuse riscului de a cădea pradă acestui flagel. În prezent, Sistemul Național de Referire acoperă cea mai mare parte a țării, cu echipe multidisciplinare care funcționează în toate raioanele și în tot mai multe comunități. La fel, serviciile sunt accesibile și pentru cetățenii care locuiesc în Transnistria. Deschiderea Guvernului de a se angaja de comun cu ONG-urile și cu organisme internaționale în toate aspectele legate de combaterea traficului de ființe a dinamizat semnificativ progresul realizat în acest domeniu.

Schemele de repartizare a costurilor între Guvern, organizațiile internaționale și cele non-guvernamentale au fost implementate ca parte a unei treceri generale la finanțarea de către stat. Acestea au inclus co-sprrijinul acordat pentru Unitatea Națională de Coordonare din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care să supravegheze funcționarea Sistemului Național de Referire; co-sprrijinul oferit Secretariatului Permanent, precum și Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului - o structură specializată de furnizare a serviciilor pentru victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane, dirijată de Guvern. În 2013, Guvernul a continuat să sprijine financiar repatrierea victimelor și a potențialelor victime ale traficului de persoane - inclusiv minorii neînsoțiți, identificați în străinătate - pentru reabilitarea lor și reintegrarea în Republica Moldova. Fondurile pentru repatrieri, în 2014, au crescut cu 500% - 600 de mii de lei față de 100.000 în 2013.

Reforma în desfășurare a sistemului de îngrijire a copilului a înregistrat o îmbunătățire continuă. Din numărul total de copii care se află în îngrijire publică, circa 35% sunt în instituții rezidențiale și 65% beneficiază de îngrijire de tip familial. În 2006, proporția era exact inversă. La începutul anului 2013, în instituțiile

rezidențiale se aflau 4889 de copii, ceea ce reprezintă o scădere anuală de 14%. Procesul de de-instituționalizare a continuat pe tot parcursul anului 2013, cu cel puțin 293 de copii care au părăsit instituțiile rezidențiale subordonate Ministerului Educației și s-au reintegrat în mediul familial. Probleme importante rămân, totuși, cu de-instituționalizarea copiilor mai mici de trei ani și a celor cu dizabilități.

Copiii continuă să sufere de abuzuri. Conform Studiului de Indicatori Multipli în Cuiburi, trei din patru copii cu vârsta cuprinsă între 2-14 ani sunt supuși la diverse forme de violențe de disciplină de către părinții sau îngrijitorii lor. Fiecare al doilea copil a suferit pedepse corporale pentru comportament greșit.

Protecția socială: progres spre rezultate

Potrivit OIM și informațiilor furnizate de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în anul 2013, în cadrul Sistemului Național de Referire, de asistență specializată au beneficiat cel puțin 150 de victime ale traficului de persoane. Victimele au fost identificate de către echipe multidisciplinare teritoriale la nivel raional și local, organele de drept, organizațiile internaționale sau structurile neguvernamentale, care le-au îndreptat pentru asistență și protecție în cadrul sistemului de referire.

În același timp, ca parte a Sistemului Național de Referire, serviciile specializate de reabilitare și reintegrare sunt acordate și pentru categoriile vulnerabile ale populației. Pentru a preveni în mod pro-activ recrutarea și exploatarea acestora sunt abordați factorii sociali și economici, care sunt cauzele de bază ale traficului de persoane. Astfel, în 2013, Sistemul Național de Referire a asistat 1403 potențiale victime ale traficului de persoane, inclusiv 473 de victime ale violenței în familie, 165 de migranți eșuați, 53 de minori neînsoțiți, identificați în străinătate, 324 de copii rămași fără îngrijire părintească și 387 de alte persoane extrem de vulnerabile, cum ar fi părinții singuri, fără casă, familiile numeroase, copiii care au absolvit școlile-internat, copiii străzii, persoanele cu dizabilități și persoanele vulnerabile de etnie romă. Între altele, victimele au beneficiat de asistență de repatriere; asistență medicală, psihologică, socială și juridică; plasare în centrele de reabilitare și reintegrare; suport școlar, formare profesională și obiecte de primă necesitate. Servicii de reabilitare foarte specializate au fost oferite, în cadrul Centrului de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului, pentru 400 de persoane.

Pentru a satisface nevoile de bază și a susține o viață decentă a refugiaților și solicitanților de azil aflați într-o situație umanitară acută, UNHCR a continuat să le ofere acestora asistență financiară, alimente, articole de igienă personală și asistență sanitară. Guvernul, cu sprijinul partenerilor săi externi, a continuat să consolideze capacitățile specialiștilor regionali și locali în identificarea, raportarea și asistența victimelor și a potențialelor victime ale traficului de

persoane, ca parte a unei abordări multidisciplinare a Sistemului Național de Referire. De-a lungul anului 2013, în cadrul Sistemului Național de Referire a fost dezvoltate capacitățile a 482 de specialiști, membri ai echipelor multidisciplinare.

Ofițerii de poliție sunt instruiți pentru o abordare corectă a violenței în familie.
Foto: UNFPA Moldova

În cadrul unui program comun finanțat de Ambasada SUA, UNFPA a organizat cursuri de instruire pentru 500 de ofițeri de poliție, care au fost învățați cum să abordeze violența în familie. OIM a continuat să sprijine o linie fierbinte pentru victimele traficului de persoane și potențialii migranți, și o linie de încredere pentru victimele violenței domestice din Transnistria. În 2013, la linia fierbinte au venit 1170 de apeluri, iar la linia de încredere - 1745. Totodată, 378 de rezidenți ai regiunii transnistrene au primit de un pachet cuprinzător de ajutor în cadrul Programului OIM de combatere a traficului de persoane.

A fost adoptată Strategia Națională de Descentralizare și Planul de acțiune, ministerele de resort demarând procesul de elaborare a strategiilor sectoriale, cum ar fi descentralizarea sectoarelor Educație și Servicii sociale. Pentru a cuantifica impactul descentralizării asupra celor mai defavorizați, a fost elaborat un Cadru de monitorizare și evaluare a Strategiei Naționale de Descentralizare.

UNICEF a oferit suport tehnic pentru ca ministerele de resort să-și stabilească prioritățile și să-și apere, în negocierile bugetare cu Ministerul Finanțelor, acțiunile de care beneficiază copiii cei mai marginalizați. Drept urmare, Ministerul Educației a inclus Programul de educație inclusivă în Cadru Bugetar pe Termen Mediu, iar Ministerul Sănătății a eliminat co-plățile pentru vizitele la medic, inclusiv pentru copii.

A fost efectuată o analiză pentru identificarea blocajelor în furnizarea de asistență socială pentru cei mai vulnerabili, iar UNICEF a sprijinit Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în consolidarea unei rețele sigure de asistență socială printr-un mecanism îmbunătățit de referire și redistribuire.

Drepturile copilului au fost promovate prin intermediul unor campanii de conștientizare la acest subiect și al dezbatelor publice desfășurate, dar și prin sprijinul în probleme juridice și de comunicare, oferit Biroului Vicepreședintelui Parlamentului. Astfel, în această perioadă, procesul legislativ semnificativ cu referire la drepturile copilului s-a soldat cu: adoptarea unui proiect de lege de modificare a Codului Penal pentru a include prevederile Convenției cu privire la protecția copiilor împotriva exploatarei sexuale și a abuzurilor sexuale; adoptarea Legii cu privire la protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți; adoptarea Legii cu privire la Ombudsmanul pentru Drepturile Copilului.

UNICEF a sprijinit generarea datelor cu privire la copiii cei mai vulnerabili, datele dezagregate fiind puse la dispoziția autorilor de politici. Agențiile ONU au lansat Raportul privind situația romilor și a fost finalizată o sinteză a Studiului de Indicatori Multipli în Cuiburi pentru anul 2012, raportul final urmând să fie publicat la începutul lui 2014. Un alt Studiu de Indicatori Multipli în Cuiburi se desfășoară cu succes în auto-proclamata regiune transnistreană a țării, unde au fost consolidate capacitățile statistice ale autorităților publice locale și au fost colectate date referitoare la peste 3000 de gospodării.

O problemă rămân capacitățile limitate, fluctuația personalului și randamentul general al instituțiilor guvernamentale. Dezagregarea datelor pentru monitorizarea situației copiilor cei mai defavorizați este încă slabă și va fi abordată în continuare pentru a lichida lacunele de date existente. Principalele provocări pot redeveni lacune în sistemul de protecție a copilului: legislația, continuum-ul de servicii, capacitatea de bunăstare socială și atitudinile constructive față de familiile care se zbat să-și pună pe picioare copiii. Legea cu privire la protecția specială a copiilor în situație de risc și Strategia Națională pentru Protecția Copilului și Familiei reclamă tot mai mult o abordare cuprinzătoare a protecției copiilor.

Un mecanism crucial introdus și prezentat Guvernului spre adoptare la nivel național este Mecanismul de referire între domeniile bunăstare socială, educație, sănătate și poliția locală. Între timp, cinci raioane au început deja implementarea acestui mecanism intersectorial. Mai mult, Educația a aprobat un protocol intern și a instruit coordonatorii și cadrele didactice din toate raioanele pentru a îmbunătăți identificarea și raportarea abuzului. La celelalte trei ministere protocoalele sunt în curs de finalizare.

Evaluarea reformei de îngrijire a copilului, urmată de un studiu privind aranjamentele de plasament, o evaluare referitoare la îngrijirea copilului în regiunea transnistreană, o evaluare rapidă a bugetelor locale pentru serviciile de protecție socială și un studiu de caz privind managementul în instituțiile rezidențiale au generat dovezi grăitoare ale faptului că provocările ce țin de îngrijirea copiilor persistă pe ambele maluri ale Nistrului, inclusiv în cazul copiilor mai mici de trei ani și al celor cu dizabilități.

Aceste realizări vor crea fundamentul pentru eforturile continue de îmbunătățire a alocațiilor bugetare și de responsabilizare a autorităților publice locale pentru identificarea copiilor în situație de risc, inclusiv prin prevenirea instituționalizării și revizuirea periodică a situației lor, precum și pentru replicarea, în parteneriat cu ONG-urile, a promițătoarelor mecanisme și servicii bazate pe comunitate și pe familie.

Pilonul 3:

Mediul, Schimbările climatice și Managementul riscului de dezastre

3.1 Managementul de mediu Un management îmbunătățit al mediului, în conformitate ascendentă cu standardele internaționale și regionale

Tendințe-cheie de dezvoltare

Parafarea de către Moldova a Acordului de Asociere, în luna noiembrie, a dat un nou impuls avansării spre o corespundere crescută a managementului de mediu cu standardele internaționale și regionale.

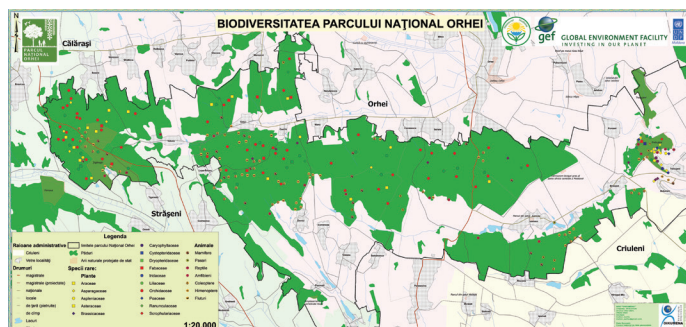
Guvernul a avansat în alinierea politicilor și a cadrului juridic național la acquis-ul Uniunii Europene în ceea ce privește problemele de mediu-cheie - apa, salubritatea și gestionarea deșeurilor. Strategia Națională de Mediu a susținut eforturile țării de armonizare și conformare cu angajamentele asumate în cadrul principalelor acorduri multilaterale de mediu, la care Moldova este parte, și cele de dezvoltare ecologică și favorabilă incluziunii. Strategia prevede reforme în domeniul aerului, apei, biodiversității și schimbărilor climatice, și promovează integrarea aspectelor de mediu în toate sectoarele. Strategiei i se alătură Legea privind protecția mediului înconjurător, în care evaluarea strategică de mediu și evaluarea impactului asupra mediului figurează drept instrumente importante și relevante pentru integrare.

Ratificarea Protocolului privind Registrul emisiilor și transferului poluanților al Convenției de la Aarhus - un sistem integrat de informații privind emisiile și transferurile de poluanți, inclusiv de gaze cu efect de seră, pesticide și compuși chimici toxici - permite o mai bună planificare de mediu și de luare a deciziilor.

Principalele probleme de mediu rămân, în Republica Moldova, degradarea solului, poluarea apelor de suprafață, lipsa unui management durabil al deșeurilor și creșterea nivelului de poluare a apelor subterane din cauza managementului deficient al gunoierului de grajd în comunitățile rurale.

Managementul de mediu: progres spre rezultate

În conformitate cu prioritățile naționale ale Republicii Moldova, sistemul ONU a continuat să sprijine inițiativele și reformele ce abordează principalele provocări de mediu ale țării. Un succes major l-a constituit înființarea oficială a primului Parc Național din Moldova, în raionul Orhei. Parcul nu doar a majorat cu 33.792 hectare (sau 1% din întreg teritoriul țării)

Harta primului parc Național din Moldova. Foto: PNUD Moldova

suprafața Sistemului Național al Ariilor Protejate; el servește și ca exemplu de zonă protejată în mod complex - cu valoare naturală, culturală, istorică, turistică și de agrement - și care poate fi reprodusă la nivel național. Pentru viitoarea gestionare durabilă a parcului, în conformitate cu obiectivele sale de conservare, a fost elaborat un plan de gestionare a acestuia, au fost dezvoltate capacitățile personalului și au fost asigurate echipamentele-cheie necesare. Cu sprijinul PNUD, Parcul Național este promovat și ca un model de dezvoltare regională durabilă, demonstrând soluții integrate favorabile pentru dezvoltarea economiei verzi. De exemplu, potențialul eco-turistic al regiunii este promovat cu ajutorul unei hărți trilingve, pe care sunt indicate toate site-urile naturale și culturale majore, precum și facilitățile turistice. Un curs de instruire pentru administrațiile și ONG-urile locale a sporit abilitățile acestora de dezvoltare a proiectelor și de mobilizare a resurselor. Un nou proiect sprijină pădurile comunitare durabile și managementul pășunilor în regiune.

Ariile Protejate - care sunt piatra de temelie a conservării eficiente a biodiversității, a protecției speciilor și a menținerii unor ecosisteme funcționale - acoperă în prezent 5,75% din teritoriul țării. Această cifră corespunde cu obiectivele stabilite de Moldova în anul 2002, când a fost adoptată Strategia Națională de conservare a diversității biologice, dar este mult mai mică decât obiectivul internațional care, prin Planul Strategic 2011-2020 al Convenției privind diversitatea biologică, țintește spre o acoperire de 20 la sută.

Pașapoartele ariilor protejate, susținute de date GIS, au fost incluse în Baza națională de date privind biodiversitatea, astfel crescând accesul la informații privind biodiversitatea și servind drept instrument pentru elaborarea politicilor și luarea deciziilor. Propunerile de reformare a cadrului național juridic și de reglementare optează pentru un sistem de arii protejate modern și durabil, în conformitate cu cele mai bune practici internaționale. Programul național de consolidare și extindere a ariilor protejate asigură o acoperire sporită a sistemului de arii protejate și o imagine îmbunătățită a ecosistemelor amenințate, cum ar fi stepele și pășunile; și servește ca foaie de parcurs pentru înființarea rețelei europene NATURA 2000, decisivă în contextul agendei de integrare europeană a Republicii Moldova. Studiul privind mecanismele de finanțare a ariilor protejate contribuie la o mai bună înțelegere a lacunelor de finanțare și scoate în evidență oportunitățile și instrumentele de colectare a fondurilor suplimentare.

Instituția responsabilă de managementul unei mari părți a ariilor protejate din Moldova, inclusiv a noului Parc Național, este Agenția „Moldsilva”. Prin includerea, în programul de instruire al Agenției, a unui curs de scurtă durată privind managementul și planificarea ariilor protejate, desfășurat de PNUD, a fost asigurată consolidarea continuă a capacităților personalului ariilor protejate. În ajutorul lor vine și un set de

reguli operaționale privind monitorizarea, managementul și planificarea ariilor protejate.

Rezultatele enumerate sunt instituționalizate prin includerea lor în noua Strategie Națională privind biodiversitatea și în Planul de acțiune 2014-2020, care se află în faza finală de elaborare și de consultare publică. Aceasta contribuie la integrarea obiectivelor și acțiunilor de conservare a biodiversității în sectoarele economiei, printr-un procedeu îmbunătățit de planificare participativă. El se bazează pe o evaluare economică completă a bunurilor și serviciilor ecosistemelor, ce pot fi folosite ca un important instrument de promovare pentru creșterea alocărilor financiare în scopul conservării biodiversității.

Capacitățile Ministerului Mediului de a elabora politici intersectoriale și bazate pe date - de exemplu, în domeniul reformei fiscale a mediului - au fost consolidate cu propunerile de reformă, făcute în bază de studii, privind subvenționarea energiei dăunătoare mediului și cu o evaluare cuprinzătoare a sistemului actual de taxe de mediu și de poluare, urmărindu-se reformarea acestora în conformitate cu standardele Uniunii Europene. Legislația și cadrul de politici referitoare la energie, aprobate în anul 2013, aduc dovezi suplimentare întru integrarea aspectelor de mediu și a cooperării intersectoriale.

În continuare, cooperarea intersectorială s-a materializat în recomandări privind integrarea procedurilor și principiilor Evaluării strategice de mediu în Evaluarea impactului de reglementare, care de asemenea contribuie la consolidarea capacităților naționale pentru punerea în aplicare a Convenției de la Espoo privind Evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier și, în special, a Protocolului privind evaluarea strategică de mediu. Totodată, regulile de securitate și bunele practici din industrie, elaborate pentru terminalele petroliere cu sprijinul UNECE, reduc riscurile potențialelor eșecuri și incidente, precum și consecințele pentru mediu și sănătatea umană la minimum, în caz de situații urgente.

Accesul la apă potabilă și canalizare este una dintre prioritățile-cheie pentru Republica Moldova. Foto: UNICEF Moldova

Asigurarea accesului la apă potabilă sigură și la facilități de salubritate adecvate este de o importanță capitală pentru Guvern. La fel de importante acestea sunt pentru dezvoltarea durabilă a țării și pentru consolidarea capacităților naționale necesare pentru realizarea obiectivelor privind apa și sănătatea, aprobate ca parte a Protocolului comun UNECE/OMS-Europa privind Apa și Sănătatea. Mai mult, o analiză cu privire la stadiul actual de punere în aplicare a obiectivelor din 2010 privind apa și sănătatea va fi încorporată într-un

viitor nou Plan de acțiune privind mediul și sănătatea, în timp ce Mecanismul , care a fost instituit, va facilita schimbul de informații în domeniul respectiv.

A treia Analiză privind performanța de mediu, realizată cu asistența UNECE, face un bilanț al progreselor înregistrate începând cu anul 2005 în domeniul îmbunătățirii managementului de mediu la nivel global, concentrându-se totodată pe evaluarea eforturilor țării de a îndeplini angajamentele și obiectivele de politici în ceea ce privește utilizarea și gestionarea resurselor sale naturale, și măsura în care aspectele de mediu sunt integrate în politicile și planurile socio-economice.

3.2 Emisiile reduse și Dezvoltarea rezistentă

Politici și capacități naționale consolidate care contribuie la o dezvoltare economică și un consum durabil rezistente la schimbările climatice și la dezastre, și emisii reduse

Tendințe-cheie de dezvoltare

Cadrele de politici și planurile în domeniul eficienței energetice și al surselor regenerabile de energie, aprobate în 2013, precum și Strategia Energetică 2030, au dat tonul pentru dezvoltarea și modernizarea sectorului energetic al țării, pentru identificarea echilibrului indispensabil între utilizarea resurselor, necesarul de energie și angajamentele asumate în cadrul Tratatului Comunității Energetice și nu numai.

În acest scop, Planul de acțiune privind eficiența energetică pentru anii 2013-2015 va ghida țara în atingerea, până în 2016, a unui obiectiv intermediar de 9% în economisirea energiei și o scădere cu 428.000 de tone/echivalent petrol în consumul final de energie, în toate sectoarele economiei. La fel, către aceeași perioadă, este estimată o reducere cu 962.848 de tone a emisiilor de CO₂. Legislația și cadrele de politici actualizate, legate de energie, precum și obiectivele relevante stabilite, vor accelera trecerea de la modelele actuale de consum la dezvoltarea unei economii axată pe eficiența resurselor.

Proiectul Strategiei Naționale de adaptare la schimbările climatei servește drept un cadru-umbrelă de planificare a politicilor, urmărind o adaptare sectorială cuprinzătoare la schimbările climatei; proiectul Strategiei de dezvoltare cu emisii reduse stabilește calea pentru dezvoltarea cu emisii reduse de carbon și rezistentă la climă, în timp ce creșterea emisiilor de gaze cu efect de seră încetinește. Deși se fac eforturi semnificative pentru a promova și a aproba aceste Strategii, a căror elaborare a fost finalizată de Guvern, astăzi Republica Moldova nu dispune de cadrul instituțional și strategic adecvat pentru a asigura o adaptare eficientă și coerentă la schimbările climatice și pentru a diminua efectele provocate de ele. Cu toate acestea, Ministerul Sănătății a inițiat elaborarea unei strategii sectoriale de adaptare la schimbările climatice, iar Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a identificat un meniu de opțiuni de adaptare, care mai târziu vor fi incluse într-un proces sectorial de planificare a adaptării.

În ultimul timp, rezistența la riscurile provocate de dezastre beneficiază de o atenție sporită din partea Guvernului și aceasta dovedește faptul că țara se concentrează pe consolidarea dirijării riscurilor de dezastre. În acest scop sunt revizuite aranjamentele instituționale și sunt stabilite prioritățile imediate pentru reducerea riscului de dezastre, astfel încât acțiunile să fie mai curând preventive, decât reactive.

Emisiile reduse și dezvoltarea rezistentă: progrese spre rezultate

PNUD a sprijinit elaborarea și punerea în aplicare a politicilor și legislației privind energia regenerabilă. Cu finanțarea UE, în 2013, în instituțiile sociale au fost instalate 40 de noi sisteme de încălzire pe bază de biomasă, fapt ce a contribuit la sporirea nivelului de confort și căldură, la reducerea facturilor la energie, la crearea locurilor de muncă și la generarea de venituri la nivel local. Punerea în aplicare a peste 120 de proiecte de încălzire pe bază de biomasă în întreaga țară, împreună cu instrumentele de finanțare specifice, cum ar fi un Fond de rulment pentru echipamente de producție a biocombustibilului, a

stimulat dezvoltarea unei industrii cu totul noi pentru procesarea biomasei și tehnologiile de ardere. În 2013, echipamente noi pentru a produce brichete și pelete din biomasă agricolă au fost instalate de către 16 antreprenori. Pentru a stimula adoptarea tehnologiilor de biomasă și consumul durabil de energie la nivel de gospodării și întreprinderi mici, împreună cu producția de cazane locală, a fost lansat un sistem de subvenționare, în care Agenția pentru Eficiență Energetică este pe post de partener local.

În 2013, Ministerul Economiei a adoptat noi standarde pentru biocombustibilii solizi și o reglementare tehnică obligatorie pentru a asigura calitatea înaltă a combustibilului de biomasă, dar și pentru a proteja consumatorii în conformitate cu normele UE, ca ingredient esențial pentru dezvoltarea pieței biomasei.

Pentru a asigura durabilitatea intervențiilor legate de biomasă, au fost consolidate sistemic capacitățile tuturor structurilor implicate - administrațiile publice locale, operatorii de cazane, reprezentanții sectorului privat, furnizorii de educație. Împreună cu Academia de Administrare Publică - instituție subordonată Guvernului și care este responsabilă de dezvoltarea profesională a funcționarilor publici de diferite niveluri -, a fost desfășurat Programul de instruire cu tema „Producerea energiei durabile din surse regenerabile și punerea în aplicare a conceptului de eficiență energetică a clădirilor publice”.

La Tabăra de vară ENERGEL copiii învață cum să producă energie din surse regenerabile și cum să o utilizeze eficient. Foto: UNDP Moldova

Inițiativa Educațională privind energia regenerabilă și eficiență energetică, proiectată cu sprijinul PNUD și implementată din 2011, a continuat să crească pe durata lui 2013, ajungând la 3000 de elevi. Bazându-se pe pilotarea de succes și pe standardele academice înalte ale Manualului și ale Ghidului profesorului, care au fost elaborate, Ministerul Educației a inclus subiectul „Surse Regenerabile de Energie”, ca disciplină opțională, în curriculumul național pentru anii 2013-2014. Copiii de clasele a 7-8-a care aleg acest curs vor învăța despre tehnologiile de energie regenerabilă, devenind promotori ai energiei durabile și împărtășindu-și cunoștințele despre beneficiile multiple ale surselor alternative de energie.

De asemenea, PNUD a contribuit la schimbarea pozitivă a percepției față de energiile regenerabile și eficiența energetică prin organizarea unor activități continue de comunicare și

de educare, desfășurate la nivel național. Una dintre aceste activități este Concursul Național „Moldova Eco-Energetică”, organizat cu succes pentru a treia oară, sub coordonare națională completă, și în cadrul căruia sunt prezentate cele mai bune realizări în domeniul eficienței energetice și al energiei regenerabile.

Cu sprijinul UNIDO, țara a înregistrat progrese în ceea ce privește creșterea productivității resurselor și diminuarea intensității de poluare, numărul întreprinderilor și organizațiilor care beneficiază de Eficiența Resurselor și Producerea mai Pură crescând cu 25. Monitorizarea post-implementare la șapte astfel de întreprinderi au demonstrat economii de energie de 720.000 kWh, 6300 m³ de apă și peste 7000 de tone de materiale. Mai mult decât atât, intervențiile operate au condus la o reducere de 6300 de tone de ape reziduale și 450 de tone de emisii de gaze cu efect de seră. În general, Programul de Eficiență a Resurselor și Producere mai Pură a generat economii de 240.000 USD. Ca urmare a acestui succes, inițiativa de Eficiență a Resurselor și Producere mai Pură va fi dezvoltată pentru alte 29 de întreprinderi.

În contextul Convenției privind efectele transfrontaliere ale accidentelor industriale, UNECE a conceput - în Republica Moldova și, ca parte a proiectului privind gestionarea riscurilor și a crizelor, în Delta Dunării - o hartă a locurilor periculoase din regiunea Deltei Dunării. De asemenea, vor fi introduse proceduri de notificare a riscurilor și de elaborare, pentru autoritățile naționale, a unor recomandări și acțiuni practice necesare întru consolidarea gestionării crizelor și a pericolelor.

În 2013, Moldova și-a revenit după impactul secetei severe din 2012, dovadă că riscurile legate de schimbările climatice și de dezastră rămân provocări importante pentru progresul dezvoltării țării. Anul 2013 a arătat, totodată, că ONU a sprijinit progresul privind integrarea schimbărilor climatice și a gestionării riscurilor climatice și ale dezastrurilor în planurile și politice naționale, sectoriale și locale.

În același timp, datorită suportului PNUD, este în curs de elaborare Strategia Națională de Management al Riscului Dezastrurilor și Planul de acțiune pentru perioada 2014-2020, documentul acoperind întregul ciclu de gestionare a riscurilor în caz de dezastru, cu un accent pe prevenire și pregătire. Echipa Națiunilor Unite, inclusiv Banca Mondială, WFP, FAO și PNUD, a sprijinit redresarea economiei țării în urma impactului secetei din 2012 și, ulterior, o evaluare a răspunsului și coordonării în caz de dezastru, exercițiu ce s-a soldat cu elaborarea unui cadru de recuperare și propunerea unui mecanism reformat de coordonare. Pentru atenuarea efectelor negative ale secetei și pentru despăgubirea agricultorilor ce au avut de suferit de pe urma calamității, în cadrul unui mecanism de compensare a prejudiciilor, pus în aplicare de Guvern, au fost plătite șapte milioane USD împrumutați, în acest scop, de la Banca Mondială.

De asemenea, cu contribuția PNUD și UNICEF, managementul schimbărilor climatice și al riscurilor în caz de dezastru este tot mai mult integrat în planificarea dezvoltării la nivel local. A fost pe larg diseminat un set de instrumente pentru gestionarea riscurilor la nivel de cartier sau de comunitate; au fost pilotate cu succes un Plan de dezvoltare urbană și câteva Planuri de dezvoltare locală în care au fost integrate riscurile legate de schimbările climatice și de dezastru. În același timp, peste zece proiecte-pilot ori soluții inovatoare de gestionare a riscurilor climatice, inclusiv abordări bazate pe ecosisteme, servesc drept suport informațional pentru autorii de politici, pentru replicare și extindere ulterioară.

Banca Mondială a sprijinit instalarea unui sistem de radar Dopler dual-polarizare pentru a îmbunătăți precizia de prognozare a vremii severe, iar angajații Serviciului Protecție Civilă și Situații Excepționale au beneficiat de programe de formare în conceptele tehnice ale comunicațiilor moderne.

OMS a continuat să dezvolte capacitățile managerilor din sistemul ocrotirii sănătății din toate regiunile, concentrându-se pe sectorul spitalicesc. Lucrătorii din domeniul sănătății au obținut cunoștințe în domeniul sănătății publice, în gestionarea situațiilor de urgență și în modalitățile de a răspunde la cazurile de dezastru. Un suport suplimentar a fost oferit pentru construirea și consolidarea capacităților naționale în vederea punerii pe deplin în aplicare a Regulamentului sanitar internațional.

Comunicăm ca un tot întreg

The first year of the 2013-2017 United Nations - Moldova Partnership Framework Communications Strategy took an innovative approach towards joint advocacy and communications, which had greater impact and visibility for the UN's work. The UN Country Team and its communications group further advanced in implementing the corporate guidance and best practices on communicating as one.

First, broad campaigns were used to promote messages around specific areas such as violence against women and girls, women empowerment, youth, disaster risk prevention and reduction, human rights and anti-corruption. These have been organized in close cooperation with national counterparts and involvement of civil society organizations and youth. Apart from traditional media, social media and blogging were widely used to engage various audiences in conversations about these issues.

Second, through a spokesperson approach, several agencies took the UN lead on themes of common interest and coordinated campaigns and the events on behalf of the entire UN team, for instance on violence against women and girls - UN Women and UNICEF, anti-corruption campaign - UNDP, Youth - UNFPA, and human rights - OHCHR. This helped strengthen advocacy and enhanced consistent messaging. Fast Facts around key areas such as youth, Millennium Development Goals, violence, gender equality, HIV/AIDS, migration and most vulnerable were jointly disseminated for use by media and other partners.

Gala Premiilor ONU în domeniul Drepturilor Omului celebrează cele mai remarcabile realizări pentru apărarea drepturilor omului din Republica Moldova. Foto: Valeriu Corcimari/ONU Moldova

Gala Premiilor ONU în domeniul Drepturilor Omului a fost organizată pentru al nouălea an consecutiv, continuând să fie un eveniment comun-cheie de pledoarie a ONU în sensul recunoașterii și premierii realizărilor deosebite în domeniul drepturilor omului în Republica Moldova. Fiind transmis în direct la postul public „Moldova 1”, cu acoperire națională, și la Radio Moldova, la eveniment au participat Președintele Parlamentului, precum și reprezentanți ai Guvernului, societății civile, organizațiilor internaționale și ai mass-media. Gala 2013 a fost precedată de o serie de dezbateri TV puse pe post de „Moldova 1”, în cadrul cărora problemele privind drepturile omului au fost abordate de reprezentanți ai instituțiilor naționale și ai ONG-urilor, și de experți independenți. Expoziția privind drepturile omului, organizată cu acest prilej, a reunit numeroase ONG-uri de profil, inclusiv din regiunea transnistreană.

Ziua Națiunilor Unite a fost marcată prin activități cu durată de o săptămână, care au promovat rolul tinerilor, prevenirea violenței față de copii și accesul la servicii pentru persoanele cele

mai vulnerabile. Agențiile Națiunilor Unite s-au întâlnit cu tinerii de la Universitatea de Stat din Bălți și cu elevii de la Liceul din satul Rezeni, cu care au discutat despre viitorul pe care îl doresc ei pentru Republica Moldova și despre modul în care ei pot contribui activ la acțiunile din comunitățile lor și la luarea deciziilor.

Comunicarea despre Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului la nivel global și agenda post-2015 a continuat cu lansarea celui de-al treilea Raport național privind ODM, a rezultatelor consultărilor naționale cu privire la viitorul pe care îl vrea Moldova și cu promovarea mesajelor-cheie și a concluziilor din aceste rapoarte. Pentru ca mesajul să ajungă la cât mai multă lume, au fost elaborate infografice și postere, care au fost difuzate pe larg pe site-uri și social-media, și în comunitățile rurale din toată țara.

Ziua Internațională a Familiei a fost marcată printr-o campanie cu durată de o săptămână în cadrul căreia a fost abordată problema violenței domestice în Moldova. Foto: UNICEF Moldova

Ziua mondială de combatere a HIV/SIDA s-a bucurat de participarea extraordinară a ONG-urilor de profil, în timp ce în interviurile profunde, oferite unui ziar-cheie și postului public „Moldova 1”, Reprezentantul Special al Secretarului General al ONU pentru HIV/SIDA în Europa de Est și Asia Centrală a pledat pentru acțiuni care să asigure drepturile și nevoile persoanelor ce trăiesc ori sunt afectate de această pandemie.

Festivalul Familiei și Campania „16 zile de acțiuni împotriva violenței în bază de gen” s-au axat pe violența față de femei și fete, și au demonstrat o implicare puternică și activă a tinerilor, comunităților și autorităților locale în efortul de prevenire și combatere a violenței. Primarii din Moldova au fost primii, la nivel global, care au „localizat” angajamentele internaționale de a crea „comunități libere de violență”, în cadrul Campaniei Secretarului General al ONU „Uniți pentru a stopa violența față de femei”.

Revista trimestrială a ONU scoate cu regularitate în evidență cele mai recente evoluții din activitatea ONU în Moldova. Foto: ONU Moldova

O campanie anti-corupție a implicat participarea tinerilor din licee prin intermediul blogging-ului și al semnării, împreună cu reprezentanții Ministerului Educației, cu profesorii și părinții, a unui manifest în favoarea promovării educației de calitate și a integrității în timpul testelor de capacitate și a examenelor.

Evenimentele menționate mai sus au beneficiat de o acoperire largă în mass-media tradiționale, precum și în social media, inclusiv pe bloguri. În plus, Coordonatorul Rezident al ONU și alți membri ai echipei de țară a ONU au acordat cel puțin zece interviuri pentru cele mai importante resurse media din Moldova. În cadrul acestora, au fost abordate subiecte precum respectarea drepturilor omului, abilitarea femeilor, realizarea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului și alte probleme prioritare. O monitorizare mai amplă a presei a fost efectuată în cazul evenimentelor majore sau al misiunilor întreprinse în Moldova de Înalți Oficiali ai Națiunilor Unite. Între acestea se numără misiunea Raportorului Special al ONU privind sărăcia și drepturile omului, a Reprezentantului Special al Secretarului General al ONU pentru HIV/SIDA în Europa de Est și Asia Centrală, precum și prezentarea Raportului Hammarberg privind drepturile omului în Transnistria.

Cu prilejul marcării, de către Moldova, a zece ani de participare la misiunile ONU de menținere a păcii, în publicația

aniversară dedicată acestui eveniment a fost inclus mesajul Coordonatorului Rezident al ONU. Revista trimestrială a ONU a continuat să se concentreze pe promovarea rezultatelor activității Națiunilor Unite în Moldova, prin publicarea de povești umane însoțite de imagini impresionante. La fel, din 2013, revista a început să fie distribuită și la ambasadele Republicii Moldova din străinătate.

Pentru a asigura coerența și consistența mesajului și pentru a promova o imagine unitară a ONU, au fost elaborate modele-șablon pentru diverse materiale de comunicare, inclusiv un ghid pentru jurnaliști și comunicatul de presă în trei limbi. De asemenea, au fost elaborate și distribuite spre utilizare agențiilor semănturile digitale înfățișând logo-ul și sloganul Națiunilor Unite în Moldova.

În 2013, pagina web a ONU în Moldova a fost vizitată de 180.896 de persoane, cu 416.649 de vizualizări de pagină, comparativ cu 162.818 persoane și 387.626 de vizualizări de pagină în 2012. Numărul vizitatorilor unici a fost de 68.728, comparativ cu 51.549 în 2012. Un nou record zilnic a fost stabilit la 23 ianuarie, când au fost înregistrate 4132 de vizite. Aceste creșteri se datorează, parțial, utilizării site-ului ONU în promovarea agendei post-2015. O nouă pagină web a ONU a fost lansată în februarie 2014.

■ Operăm ca un tot întreg

Realizarea întregului potențial de reducere a costurilor și de creștere a eficienței prin cooperarea dintre agenții la nivel de țară a devenit o prioritate-cheie pentru toată echipa ONU, inclusiv pentru Echipa de Management Operațional. Armonizarea operațiunilor poate aduce beneficii multiple, între care reducerea costurilor, majorarea economiilor ce țin de timpul angajaților și sporirea calității și eficienței achizițiilor publice.

În domeniul achizițiilor publice comune, din 2013 sunt utilizate activ 11 acorduri comune pe termen lung, care vizează serviciile de imprimare, achiziționarea de combustibil, furnizarea de echipamente IT, furnizarea de echipamente de birou și imprimante, serviciile de conexiune la internet, serviciile de traducere scrise, serviciile de transport, achiziționarea papetăriei de birou, efectuarea micro-evaluărilor în contextul abordării armonizate a transferurilor de numerar și a serviciilor agențiilor de voiaj.

În plus, există aranjamente pe termen lung cu traducători și interpreți individuali, precum și două acorduri dintre serviciile expres de curierat și administrația Casei ONU. Aici creșterea eficienței se reflectă în reducerea volumului de muncă și a costurilor, și în sporirea calității achizițiilor.

Toate agențiile folosesc liste unice de hoteluri și de locații pentru organizarea evenimentelor, la tarife ONU speciale. Opt agenții apelează la noul site al ONU pentru a-și plasa ofertele.

În domeniul resurselor umane, nouă agenții plasează anunțuri de angajare pe site-ul ONU, opt dintre ele folosind o clauză recent introdusă cu privire la diversitate, menită să îmbunătățească

diversitatea forței de muncă a ONU. Facebook este utilizat ocazional pentru a partaja link-urile privind recrutarea de pe pagina ONU. În cadrul cursurilor de formare privind comunicarea pentru dezvoltare colaboratorii ai diverse agenții ONU au fost învățați să utilizeze platformă electronică dedicată managementului asistenței externe pentru dezvoltare (Aid Management Platform) și să-și gestioneze timpul.

În domeniul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Casa ONU continuă să beneficieze de o conexiune extrem de fiabilă și rapidă la internet, iar informația privind accesul la Wi-Fi este afișată în toate zonele comune și în sălile de conferințe.

În ceea ce privește călătoriile și logistică, noul acord pe termen lung - care oferă prețuri mai mici decât cele de pe piață pentru transportul aerian - este utilizat de șapte agenții. La fel, șase agenții utilizează acordul pe termen lung pentru serviciile de transportare.

În definitiv, în domeniul finanțelor, începând cu anul 2013 un număr de șapte agenții apelează la serviciile aceleiași bănci, beneficiind de comisioane bancare negociate și reduse în mod semnificativ.

Numărul agențiilor ONU care au reședința în Casa Națiunilor Unite a crescut de la patru la șase în prezent. Acestea sunt PNUD, UNICEF, UNFPA, UN Women, OHCHR și UNAIDS. Totodată, OMS și proiectele PNUD și ale UN Women sunt amplasate în spații comune din apropiere.

Cadrul bugetar unic

Cadrul bugetar unic oferă o imagine financiară de ansamblu referitoare la fondurile disponibile și decalajele de finanțare pe întreaga durată a Cadrului de Parteneriat ONU – Republica Moldova 2013-2017. Sumele reflectate sunt informative și nu ar trebui interpretate ca angajamente obligatorii. Cadrul bugetar este actualizat anual. Acest document reflectă

estimările indicative din ianuarie 2014 ale FAO, AIEA, IFAD, ILO, OIM, ITC, OHCHR, UN Women, UNAIDS, UNCITRAL, UNCTAD, PNUD, UNECE, UNEP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNIDO, UNODC și OMS.

Pilonul 1: Guvernarea democratică, Justiția, Egalitatea și Drepturile Omului

Agenția	Suma indicativă cheltuită în 2013 în USD	Bugetul indicativ pentru 2014 în USD		Bugetul indicativ pentru 2015 în USD		Bugetul indicativ pentru 2016 în USD		Bugetul indicativ pentru 2017 în USD		Bugetul indicativ pentru	
		Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare
OIM	1,464,424	4,374,032	1,083,768	3,430,278	1,740,652	142,000	1,873,350	72,000	1,943,350	9,482,734	6,641,120
OHCHR	383,054	632,983	130,000	550,000	400,000	550,000	550,000	550,000	550,000	2,616,037	1,630,000
UN Women	166,209	548,693	605,000	265,298	740,000	100,000	440,000	0	100,000	1,080,200	1,885,000
PNUD	9,222,611	7,676,528	2,172,548	3,697,806	832,576	1,700,000	0	1,050,000	0	23,346,945	3,005,124
UNECE	15,000	10,000	5,000	2,000	3,000	7,000	0	0	0	34,000	8,000
UNESCO	15,000	10,000	20,000	0	20,000	0	20,000	0	20,000	25,000	80,000
UNFPA	144,821	124,569	30,000	114,354	30,000	92,928	30,000	92,679	30,000	569,351	120,000
UNHCR	750,000	580,000	350,000	580,000	250,000	490,000	250,000	490,000	250,000	2,890,000	1,100,000
UNICEF	1,095,000	321,750	408,250	0	650,000	0	650,000	0	650,000	1,416,750	2,358,250
UNODC	450,000	0	0	0	0	0	0	0	0	450,000	0
OMS	150,000	150,000	50,000	100,000	100,000	50,000	150,000	50,000	150,000	500,000	450,000
Total	13,856,119	14,428,555	4,854,566	8,739,736	4,766,228	3,131,928	3,963,350	2,304,679	3,693,350	42,411,017	17,277,494

Pilonul 2: Dezvoltarea umană și Incluziunea socială

Agenția	Suma indicativă cheltuită în 2013 în USD	Bugetul indicativ pentru 2014 în USD		Bugetul indicativ pentru 2015 în USD		Bugetul indicativ pentru 2016 în USD		Bugetul indicativ pentru 2017 în USD		Bugetul indicativ pentru 2013-2017 în USD	
	Suma	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare
FAO	360,000	1,025,000	0	650,000	0	0	0	0	0	2,035,000	0
IAEA	556,000	331,000	50,000	336,000	50,000	0	0	0	0	1,223,000	100,000
IFAD*	9,890,500	7,549,600	0	8,859,000	0	6,416,500	0	4,002,600	0	36,718,200	0
ILO	440,000	300,000	280,000	0	0	0	0	0	0	740,000	280,000
OIM	1,979,744	1,326,165	1,458,835	0	2,785,000	0	2,785,000	0	2,785,000	3,305,909	9,813,835
ITC	0	25,000	150,000	0	230,000	0	80,000	0	40,000	25,000	500,000
OHCHR	50,000	0	50,000	0	50,000	0	50,000	0	50,000	50,000	200,000
UN Women	749,584	350,284	0	74,741	0	38,500	0	0	0	1,213,109	0
UNAIDS	60,100	90,000	100,000	25,000	100,000	0	100,000	0	100,000	175,100	400,000
UNCITRAL	0	0	150,000	0	100,000	0	0	0	0	0	250,000
UNCTAD	0	0	445,000	0	445,000	0	340,000	0	270,000	0	1,500,000
PNUD	7,564,565	7,947,096	2,621,600	2,347,399	5,064,800	0	5,000,000	0	0	17,859,060	12,686,400
UNECE	35,000	15,500	35,000	15,500	25,000	15,500	15,000	5,000	25,000	86,500	100,000
UNESCO	43,000	25,000	35,000	0	65,000	0	65,000	0	65,000	68,000	230,000
UNFPA	226,325	375,431	170,000	344,646	170,000	280,070	170,000	279,322	170,000	1,505,794	680,000
UNHCR	140,000	160,000	100,000	160,000	100,000	150,000	100,000	150,000	100,000	760,000	400,000
UNICEF	2,500,000	1,800,000	700,000	0	2,500,000	0	2,500,000	0	2,500,000	4,300,000	8,200,000
UNIDO	0	0	1,032,500	0	1,000,000	0	0	0	0	0	2,032,500
UNODC	280,000	53,000	150,000	0	200,000	0	0	0	0	333,000	350,000
OMS	1,703,000	1,700,000	450,000	1,400,000	950,000	420,000	1,780,000	420,000	1,780,000	5,643,000	4,960,000
Total	26,577,818	23,073,076	7,977,935	14,212,286	13,834,800	7,320,570	12,985,000	4,856,922	7,885,000	76,040,672	42,682,735

* din suma indicativă cheltuită de IFAD în 2013, 9.694.230 USD sunt împrumuturi și 196.270 USD sunt granturi

Pilonul 3: Mediul, Schimbările climatice și Managementul riscului de dezastre

Agenția	Suma indicativă cheltuită în 2013 în USD	Bugetul indicativ pentru 2014 în USD		Bugetul indicativ pentru 2015 în USD		Bugetul indicativ pentru 2016 în USD		Bugetul indicativ pentru 2017 în USD		Bugetul indicativ pentru 2013-2017 în USD	
	Suma	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare
FAO	641,727	262,307	0	165,400	0	0	0	0	0	1,069,434	0
PNUD	7,536,646	5,496,808	0	1,688,659	0	1,301,797	0	737,585	0	16,761,495	0
UNECE	245,000	360,000	60,000	255,000	60,000	0	0	0	0	860,000	120,000
UNEP	200,000	120,000	0	50,000	0	0	0	0	0	370,000	0
UNICEF	100,000	100,000			100,000				100,000	200,000	300,000
UNIDO	264,922	212,055	800,000	95,000	0	95,000	0	0	0	666,977	800,000
OMS	50,000	10,000	40,000	10,000	40,000	20,000	80,000	20,000	80,000	110,000	240,000
Total	9,038,295	6,561,170	900,000	2,264,059	200,000	1,416,797	180,000	757,585	180,000	20,037,906	1,460,000

Cadrul bugetar unic 2013-2017

Agenția	Suma indicativă cheltuită în 2013 în USD	Bugetul indicativ pentru 2014 în USD		Bugetul indicativ pentru 2015 în USD		Bugetul indicativ pentru 2016 în USD		Bugetul indicativ pentru 2017 în USD		Bugetul indicativ pentru 2013-2017 în USD	
	Suma	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare	Suma	Decalajul de finanțare
Guvernarea democratică, Justiția, Egalitatea și Drepturile Omului	13,856,119	14,428,555	4,854,566	8,739,736	4,766,228	3,131,928	3,963,350	2,304,679	3,693,350	42,411,017	17,277,494
Dezvoltarea umană și Incluziunea socială	26,577,818	23,073,076	7,977,935	14,212,286	13,834,800	7,320,570	12,985,000	4,856,922	7,885,000	76,040,672	42,682,735
Mediul, schimbările climatice și managementul riscului de dezastre	9,038,295	6,561,170	900,000	2,264,059	200,000	1,416,797	180,000	757,585	180,000	20,037,906	1,460,000
Total	49,472,232	44,062,801	13,732,501	25,216,081	18,801,028	11,869,295	17,128,350	7,919,186	11,758,350	138,489,595	61,420,229

Indicatorii de progres

Pilonul 1: Guvernarea democratică, Justiția, Egalitatea și Drepturile Omului

Rezultatul 1.1 - Transparența sporită, răspunderea și eficiența autorităților publice centrale și locale

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Încrederea în instituțiile administrației publice; Indicele de Percepție a Corupției	(mai 2011): Guvern: 23%; Parlament: 19%; APL: 47%; Indicele de Percepție a Corupției: 2,9	Guvern: 45%; Parla- ment: 40%; APL: 60%; Indicele de Percepție a Corupției: Îmbunătățirea indicelui Moldovei	Guvern: 16% (18% bărbați/ 14,2% femei); Par- lament 14,3% (16,2% bărbați/ 12,6% femei); Autoritățile publice locale 46,5% (45,6% băr- bați/ 47,3% femei) (noiembrie 2013) Indicele de Percepție a Corupției: 35/100 (2014)
b. Coeficientul Hunter al echilibrului vertical (gra- dul de dependență fiscală a autorităților locale de resursele transferate de către administrația centrală)	Variații între 13% și 19% (2011)	Coeficientul Hunter mai înalt de 20% și invariabil	14,3% (2013)
c. Disponibilitatea publi- că a datelor privind ega- litatea (date dezagregate pe grupuri vulnerabile) pentru a urmări progre- sul privind realizarea ODM și a obiectivelor de dezvoltare pe ter- men lung ale Republicii Moldova	Anumite date cu privire la dimensiunea de gen și disparitățile regionale sunt disponibile, dar lipsește datele pe unele grupuri-cheie	Date îmbunătățite în domeniile-cheie, în special, cu privire la persoanele cu dezabi- lități, romi, persoanele cu boli stigmatizate, resortisanți ai țărilor terțe și apatrizi	În 2013 și 2014 ONU/PNUD a efectuat mai multe studii privind romii și, în special, femeile de etnie romă. Al treilea raport de monitorizare a ODM (2013) arată disponibilitatea de date cu privire la persoanele cu boli stigmatizate. În 2014, în cadru Recensământului General, autoritățile vor folosi pentru prima dată chestionare specializate pentru colectarea datelor dezagregate cu privire la minoritățile etnice, inclusiv romii, persoanele cu dizabilități, precum și apatrizii

Produsul 1.1.1 - Un sistem modernizat al administrației publice este în măsură să coordoneze, efectiv și eficient elaborarea, bugetarea, implementarea și monitorizarea politicilor bazate pe dovezi în sprijinul priorităților naționale ale țării și al obiectivelor de integrare europeană

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Analiza ex-ante a politicilor și principiile de management bazate rezul- tate, obligatorii pentru elaborarea, punerea în aplicare și monitorizarea politicilor publice de o manieră orientată spre rezultate, bazată pe drep- turi și abordări sensibile la dimensiunea de gen cu legături clare de bugetare per program	(2011) Metodologia pentru analiza ex-ante a politicilor (inclusiv prin abordarea drepturilor omului și sensibilă pe dimensiunea de gen) nu este obligatorie la elaborarea politicilor publice.	Analiza ex-ante a politicilor, inclusiv metodologia bazată pe drepturile omului și pe abordările sensibile la dimensiunea de gen, este obligatorie pentru elaborarea, implemen- tarea și monitorizarea tuturor politicilor publi- ce noi, elaborate după anul 2013	Toate politicile publice și actele normative la nivelul tuturor ministerelor sunt supuse analizei ex-ante înainte de aprobare. Patru volume ale Ghidului metodologic privind analiza ex-ante a politicilor au fost publicate de către Cance- laria de Stat. Ordinul nr. 58 din 07 iunie 2013, emis de Prim-ministru, a stabilit includerea în Ghidurile metodologice „Evaluarea impactului ex-ante și ex-post a politicilor publice” a anali- zei de impact asupra migrației și diasporei
b. Punctajul Evaluării Cadrului de Cheltuieli Publice (ECCP) privind perspectiva multianuală în planificarea fiscală, politica de cheltuieli și bugetare	(2011) ECCP apreciată cu calificativul B+	ECCP apreciată cu califi- cativul A	Datele pentru PI-12 indicatorul ECCP nu sunt disponibile pentru anii 2012/2013
c. Semnarea Acordului de Asociere Uniunea Europeană - Republica Moldova și implementa- rea lui în conformitate cu Planul de acțiune	Acordul de Asociere Uniunea Europeană - Republica Moldova nu este semnat	Acordul de Asociere Uniunea Europeană - Republica Moldova este semnat și pus în aplicare în conformitate cu Planul de acțiune	Acordul de Asociere Uniunea Europeană - Republica Moldova a fost parafat în noiembrie 2013

d. (2015) Realizarea cu succes a recensământului și furnizarea datelor fiabile și credibile pentru formularea politicilor	Nu există (ultimul recensământ a fost realizat în 2004)	Realizarea Recensământului populației și gospodăriilor în 2014	Recensământul General planificat pentru luna mai 2014
---	---	--	---

Produsul 1.1.2 - Parlamentul și Comisia Electorală Centrală sunt mai consolidate pentru a-și exercita funcțiile, inclusiv pentru a asigura respectarea drepturilor omului și egalitatea de gen

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Reprezentarea femeilor în funcțiile de luare a deciziilor	(2011) Parlamentari: 22%; Membri ai Guvernului, nivel de ministru: 2 (10%)	(2015) Parlamentari: 30%; Membri ai Guvernului, la nivel de ministru: 30%	(2014) Parlamentari: 19% Membri ai Guvernului: 5 (23%)
b. Încrederea publicului în Parlament (dezagregată pe criterii de gen)	(primăvara 2012): 25% declară că au încredere în Parlament (27% bărbați, 22% femei)	(2017): 40% declară că au încredere în Parlament (cel puțin 40% femei)	(noiembrie 2013) Încrederea în Parlament: 14,3% (16,2% bărbați, 12,6% femei)
c. Drepturile omului și analiza din perspectiva dimensiunii de gen a proiectelor de lege propuse în Parlament	(2014)	100%	0%
d. Evaluarea globală a ODIHR/OSCE privind calitatea alegerilor generale	Alegerile parlamentare din 2010 „au întrunit majoritatea standardelor”; alegerile locale din 2011 „au întrunit în mare măsură” standardele	Îmbunătățirea constantă în atingerea standardelor electorale, conform evaluării ODIHR (alegerile generale din 2014 și alegerile locale din 2015)	Alegeri generale planificate pentru 2014

Produsul 1.1.3 - Autoritățile publice locale dețin capacități sporite pentru a-și exercita funcțiile, inclusiv pentru o mai bună planificare, prestare și monitorizare a serviciilor în conformitate cu politicile de descentralizare

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Creșterea ponderii veniturilor proprii locale în totalul bugetele locale	(2011) 10.6%	13%	(2013) 9.3%
b. Gradul de implementare a Planului de Acțiuni al Strategiei de Descentralizare	Strategia de Descentralizare aprobată în 2012	Planul de acțiune al Strategiei de Descentralizare pus în aplicare în timp util, la o rată de 70% din acțiunile planificate pentru anul respectiv	(2013) 45%
c. Reprezentarea femeilor în funcții de decizie la nivel local	(2011) Primari - 18%; Consilieri locali - 28,7%	Primari - 25%; Consilieri locali - 40%	(2013) Primari - 18% Consilieri locali - 26%

Rezultatul 1.2 - Actorii din sectorul justiției dețin capacități consolidate pentru a promova accesul la justiție și pentru a sprijini statul de drept în conformitate cu angajamentele internaționale

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Nivelul încrederii publice în sistemul de justiție	24% dintre cei chestionați au încredere în sistemul de justiție, mai 2011	34% dintre cei chestionați au încredere în sistemul de justiție către anul 2017	(noiembrie 2013) 15,5%
b. Numărul hotărârilor negative ale Curții Europene pentru Drepturile Omului împotriva Republicii Moldova (în cazul în care una sau mai multe încălcări ale Convenției Europene au fost identificate de către CEDO) în așteptarea unor rezoluții efective	187 cases under monitoring as of 31 October 2011	100 cases under monitoring by 2017	235 cases under monitoring

c. Numărul instanțelor judecătorești și/sau altor autorități de nivel similar care să recunoască și să remedieze cazurile individuale de discriminare	Nu se cunosc cazuri de recunoaștere judiciară a discriminării din orice motiv	100 de decizii de recunoaștere/ remediare către anul 2015; 400 decizii de recunoaștere/ remediare către anul 2017	În 2013, Consiliul pentru Egalitate a luat 12 decizii pe 14 cazuri, discriminarea fiind depistată în nouă cazuri
---	---	---	--

Produsul 1.2.1 - Sistemul judecătoresc și-a sporit capacitatea de a emite decizii consistente, independente, în conformitate cu legislația și standardele internaționale

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Elaborarea și implementarea de către Institutul Național al Justiției (INJ) a modulelor pentru curriculumul de instruire (inițială și continuă) cu privire la legislația internațională în domeniul drepturilor omului	INJ oferă instruire pe anumite prevederi ale CEDO, dar nu la toate dispozițiile privind legislația internațională în domeniul drepturilor omului	Către anul 2017, curriculumul INJ este substanțial modificat și conține module pe fiecare dintre tratate internaționale, mecanismele și instrumentele acestora (ICE-SCR, PIDCP, CAT, CIERD, CEDAW, CRC, CRPD)	- trei module de instruire pentru organele de drept care se ocupă cu traficul de ființe umane sunt pilotate în cooperare cu INJ - modulele de instruire pentru avocați și procurori cu privire la examinarea în instanță a drepturilor economice, sociale și culturale; dreptul la libertatea religiei și credinței; standardele internaționale anti-discriminare; infracțiuni motivate de ură, drepturile persoanelor cu handicap, sunt pilotate în cooperare cu INJ
b. Numărul deciziilor explicative de orientare ale Curții Supreme de Justiție legate în mod explicit de punerea în aplicare a legislației internaționale privind drepturile omului	Patru decizii de orientare cunoscute privind legislația internațională în domeniul drepturilor omului	Șapte decizii de orientare sau acorduri similare de orientare cu privire la aspectele de drept internațional în domeniul drepturilor omului în perioada 2013-2017	Nu există date disponibile

Produsul 1.2.2 - Organele de drept dețin capacități consolidate de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale tuturor părților în cadrul procedurilor penale

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Cota cazurilor de detenție preventivă de peste șase luni	(2010) 32% de cazuri de detenție preventivă de peste șase luni (din care 19% - de la șase luni la un an; 8% - unu-doi ani; 5% - peste doi ani)	Reducerea cu 10% a cazurilor de detenție preventivă de peste șase luni	Nu există date disponibile
b. Ponderea alternativelor la detenția preventivă aplicată în practică din numărul total de persoane care au fost inițial reținute ca fiind suspectate de crimă	(2011) 39% din persoanele care au fost inițial reținute ca fiind suspectați de crimă au beneficiat de alternative la detenția preventivă	Creșterea anuală în aplicarea alternativelor la detenție preventivă	Nu există date disponibile
c. Ponderea copiilor în conflict cu legea deviați de la sistemul judiciar	(2011) 53,08% din copiii în conflict cu legea deviați de la sistemul judiciar	63% din copiii în conflict cu legea deviați de la sistemul judiciar	(2013) 84,9% de minori condamnați în 2013 la sancțiuni neprivative de libertate, cum ar fi de închisoare cu suspendare, amendă, lucru în folosul comunității
d. Existența unui program de stat pentru despăgubirea victimelor traficului de persoane	Mecanismul de confiscare a activelor nu este eficient în asigurarea drepturilor victimelor traficului de persoane la despăgubire	Crearea programului de stat, de despăgubire a victimelor traficului de persoane, bazat pe drepturile omului	- Studiu de fezabilitate privind punerea în aplicare a unui program de stat pentru a oferi compensații financiare victimelor traficului de persoane a fost realizat și au fost înaintate recomandări; - Elaborarea unui concept pentru dezvoltarea unui sistem de compensare este prevăzut în proiectul Planului Național de acțiune (2014-2016)

Produsul 1.2.3 – Persoanele fizice, inclusiv cele mai vulnerabile, beneficiază de acces sporit la proceduri de calitate pentru soluționarea litigiilor din justiție și pentru asigurarea unei soluționări eficiente

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Sistemul de asigurare a calității pentru furnizarea asistenței juridice, elaborat și dezagregat pe criterii de gen și vulnerabilitate	În prezent nu există un astfel de sistem; cunoștințele sistemice cu privire la calitatea asistenței juridice sau statutul beneficiarilor după gen / vulnerabilitate sunt limitate	Sistem de monitorizare existent și funcțional, cu indicatori de calitate și mecanism funcțional de sancționare, pentru servicii juridice; sistem funcțional de asigurare a calității și de monitorizare a criteriilor de gen și de vulnerabilitate	Elemente constitutive ale sistemului de asigurare a calității sunt aplicate în practică, precum și criteriile revizuite de selectare și admitere a avocaților în sistemul de asistență juridică, formarea sistematizată de avocați de asistență juridică, specializarea avocaților de asistență juridică pe grupuri specifice de beneficiari, inclusiv a persoanelor cu dizabilități mintale și minori ; 259 de exerciții de monitorizare a calității au fost efectuate (2013)
b. Procentul victimelor care beneficiază de asistență juridică, dezagregat în funcție de sex, vârstă, etnie, cetățenie, articolul din Codul Penal al infracțiunilor comise asupra lor	0, nu există o protecție prin lege a victimei în cadrul procedurilor penale	Eligibilitatea victimei pentru asistență juridică elaborată, în special, pentru infracțiuni grave	Potrivit datelor Consiliul Național pentru Asistență Juridică, 11 victime au beneficiat de asistență juridică în 2013 (din care opt adulți și trei minori; trei bărbați și opt femei)

Produsul 1.2.4 – Autoritățile organelor de poliție, procuratură, justiție și sănătate asigură o protecție mai bună drepturilor fundamentale ale persoanelor aflate în detenție

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Procentul anchetelor penale demarate, de facto, în raport cu numărul de plângeri depuse cu privire la tortură și rele tratamente	(2011) 11%	Proceduri penale intentate în 40% de plângeri	(2012) 14.43% 140 de anchete deschise din 970 de plângeri
b. Procentul de condamnări definitive, în raport cu numărul de plângeri depuse, referitoare la tortură și rele tratamente	(2011) 0,94%	Creștere substanțială și progresivă a proporției de condamnări, inclusiv a pedepselor cu privațiune de libertate pentru infracțiuni legate de tortură și rele tratamente	(2012) 2,27% 22 de condamnări din 970 de plângeri
c. Numărul de persoane aflate în detenție care au acces, potrivit necesităților, la servicii medicale de calitate, comparabile cu standardele din sectorul civil	0	100% din cei care au nevoie de asistență medicală	0

Rezultatul 1.3 – Organele de stat și alți actori promovează și protejează în mod eficient drepturile omului, egalitatea de gen și non-discriminarea, acordând atenție sporită persoanelor marginalizate și vulnerabile

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Pondere recomanărilor internaționale privind drepturile omului, în special, ale Evaluării Periodice Universale, puse în aplicare în timp util	Raport al Grupului de Lucru al Evaluării Periodice Universale	Toate recomandările Revizuirii Periodice Universale implementate	Nu există date disponibile până în prezent. Statutul recomandărilor Evaluării Periodice Universale va fi evaluat în prima jumătate a anului 2014, în contextul planificării Planului Național de Acțiuni în domeniul drepturilor omului 2014-2016
b. Numărul ordonanțelor de protecție, emise de către instanțele judecătorești, pentru victimele violenței în familie, puse în aplicare de facto de către poliție și alte autorități competente	Circa 200 de ordonanțe de protecție emise de către instanțele judecătorești din septembrie 2009, 0 puse în aplicare în mod eficient	Cel puțin 40% din ordonanțele de protecție puse în aplicare în mod eficient	Nu există date disponibile

Produsul 1.3.1 – Autoritățile publice competente exercită o supraveghere mai bună asupra punerii în aplicare a recomandărilor internaționale privind drepturile omului

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Instituirea unui mecanism de supraveghere a respectării drepturilor omului (mecanismul de supraveghere al Planului Național de Acțiuni în domeniul drepturilor omului) care să includă o componentă reprezentativă și un mecanism pentru asigurarea transparenței / implicarea societății civile / participarea publică	Existența monitorizării Planului Național de Acțiuni al Comitetului Național pentru Drepturile Omului în forma unei reuniuni convocate de către viceprim-ministrul pentru afaceri sociale; societatea civilă nu este inclusă în mod eficient	Organ de supraveghere și coordonare eficient și reprezentativ, responsabil de implementarea recomandărilor internaționale și regionale referitoare la drepturile omului, se întrunește regulat cu ordinea de zi publicată în prealabil și deschisă participării publicului	Comitetul s-a întrunit de două ori în 2013. Agenda este disponibilă membrilor Comitetului cu puțin timp înainte de ședința și nu este făcută public înainte de reuniune. Patru reprezentanți ai ONG-urilor au avut permisiunea de a participa la reuniuni în calitate de observatori
b. Procentul recomandărilor Evaluării Periodice Universale implementate	0 din cele 122 de recomandări EPU din primul ciclu au fost implementate	100% din recomandările EPU din primul ciclu implementate	Nu există date disponibile până în prezent. Statutul recomandărilor EPU va fi evaluat în prima jumătate a anului 2014, în contextul planificării PNADO 2014-2016
c. Procentul recomandărilor specifice Republicii Moldova din partea Organismului Tratatelor ONU și a Procedurilor Speciale, puse în aplicare, luând drept bază 1 decembrie 2012	CEDAW (2006), CRC (2009), (Comitetul pentru Drepturile Omului (2009), CAT (2009), CEDR (2011), CESC (2011) agregat, luate împreună cu Raportorii Speciali violența împotriva femeilor, Tortură și Libertatea Religiei sau a Credenței, Expertul principal ONU privind Drepturile Omului din regiunea transnistreană a țării	Toate recomandările specifice Republicii Moldova din partea Organismului Tratatelor ONU și a Procedurilor Speciale, implementate	Nu există date disponibile
d. Avocații parlamentari, Centrul pentru Drepturile Omului și Mecanismul Național de Prevenire a torturii ("Instituția Ombudsmanului") stabilesc metodele de lucru, în conformitate cu Principiile de la Paris privind instituțiile naționale pentru drepturile omului (INDO)	Instituția Ombudsmanului nu este în conformitate cu Principiile de la Paris (acreditată cu statutul B)	Instituția Ombudsmanului recunoscută ca INDO cu statut A	Nici un progres

Produsul 1.3.2 – Autoritățile publice competente sunt mai capabile să integreze drepturile omului și egalitatea de gen în toate strategiile și politicile naționale cheie și implementarea acestora, inclusiv în planificarea bugetului

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Numărul strategiilor și politicilor, în special strategiile sectoriale care integrează drepturile omului în mod eficient, inclusiv drepturile copilului și egalitatea de gen	Drepturile omului / dimensiunea de gen integrate în politică / strategie: Strategia de Descentralizare	Drepturile omului și dimensiunea de gen să fie integrate în toate strategiile naționale și sectoriale, precum și în alte documente de politici la nivel înalt	Nu există date disponibile

b. Existența mecanismului pentru integrarea egalității de gen și a drepturilor omului în bugetul de stat	(1) Nu există date cu privire la alocările bugetare pentru drepturile omului și egalitatea de gen; (2), nu toate activitățile din Planul Național de Acțiuni privind drepturile omului sunt bugetate; (3) INDO nu are un buget delimitat în acest sens	(1) Bugetul este elaborat prin prisma dimensiunii de gen și a drepturilor omului și aplicat de către ministerele de resort și Ministerul Finanțelor; (2) toate activitățile din Planul Național de Acțiuni în domeniul drepturilor omului au bugete alocate în mod clar; (3) INDO are buget delimitat	Nu există date disponibile
--	--	---	----------------------------

Produsul 1.3.3 – Femeile și bărbații din grupurile vulnerabile, inclusiv copiii, au capacități mai bune să solicite și să-și apere drepturile

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Proportia plângerilor bine întemeiate referitoare la discriminare recepționate de către Consiliul Anti-discriminare, care au fost soluționate eficient	0 cereri recepționate de către Consiliul Anti-discriminare; Consiliul încă nu este creat	Consiliul Anti-discriminare stabilește practicile de lucru în conformitate cu bunele practici internaționale și regionale și asigură căi de atac eficiente pentru toate plângerile, bine întemeiate, de discriminare pe orice temei din dreptul internațional	Consiliul Anti-discriminare a fost înființat în 2013 și a recepționat 44 de sesizări. 12 decizii la 14 plângeri au fost emise în 2013, discriminarea a fost identificată în 9 decizii. Informațiile privind eficacitatea deciziilor nu este disponibilă încă
b. Module curriculare care vizează și integrarea în mod substanțial drepturile omului, inclusiv drepturile copilului și egalitatea de gen, în învățământul general și profesional	Elementele curriculare privind drepturile omului în învățământul primar și secundar sunt în principal opționale	Drepturile omului sunt incluse în curriculum-ul general, în învățământul primar / general	Nu există date disponibile
c. Procentul populației care are încredere în sistemul de justiție din Moldova	26% au încredere în sistemul de justiție	O creștere a încrederii în sistemul de justiție până la cel puțin 41%	(Noiembrie. 2013) 15,5%

Rezultatul 1.4 – Societatea civilă și mass-media monitorizează și promovează mai bine drepturile omului, egalitatea, guvernarea democratică și statul de drept

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Încrederea publică în ONG-uri și mass-media	Barometrul de Opinie Publică indicele de încredere în ONG-uri: 26% (mai 2011) Mass-media: 63% (mai 2011)	Barometrul de Opinie Publică indicele de încredere în ONG-uri: 46% (2017) Mass-media: 75% (2017)	(Noiembrie 2013) ONG-uri: 21.6% Mass-media: 52.3%
b. Calitate sporită a reportajelor mass-media cu privire la drepturile omului, egalitatea, statul de drept, precum și emanciparea femeilor	Mass-media acoperă insuficient subiectele legate de drepturile omului și încălcă frecvent standardele etice	Creșterea acoperirii calitative a subiectelor legate de drepturile omului, egalitatea și statul de drept în mass-media de masă	Progresul înregistrat corespunde planului, situația urmează a fi evaluată în 2015
c. Numărul de entități care depun rapoarte alternative la organisme internaționale de revizuire, în special la Evaluarea Periodică Universală	24 de entități interesate naționale implicate în observațiile UPR din 2011; 13 OSC-uri naționale implicate în Evaluarea CESC din mai 2011	O creștere de 100% de prezentare de către părțile interesate a rapoartelor la organisme internaționale / revizuite către anul 2017	Procesul de implementare este în curs. Raportul alternativ CRC urmează să fie prezentat în 2015, primele discuții cu Alianța ONG-urilor și copiii marginea raportării au fost inițiate

Produsul 1.4.1 – Capacitatea societății civile în domeniul drepturilor omului și legii privind egalitatea, guvernarea democratică și standardele statului de drept, precum și capacitatea sa de a acționa și de a influența procesele de politici, este în mod evident consolidată

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Numărul de organizații independente ale societății civile sau al altor grupuri independente care prezintă rapoarte alternative la organele de revizuire internaționale, în special, la Evaluarea Periodică Universală	24 de entități naționale interesate, implicate în observații până la EPU din 2011; 13 organizații naționale ale societății civile implicate în observațiile până la evaluarea CESC în mai 2011; 40 ONG-uri naționale implicate în procesul de raportare alternativă CRC	O creștere cu 60% a rapoartelor părților interesate prezentate către toate organismele internaționale relevante /analiza până în 2017 (inclusiv EPU, Comitetul pentru Drepturile Omului, CERD, CESC, CAT, CEDAW, CRPD, CRC și Proceduri Speciale relevante)	Implementarea este în curs de desfășurare. Raportul de alternativă CRC urmează a fi prezentat în 2015, primele discuții cu Alianța ONG-urilor și copiii pe marginea raportării au fost inițiate.
b. Dezvoltarea cadrului legal și de reglementare pentru ca societatea civilă să poată funcționa independent, inclusiv în calitate de furnizor de servicii	Elaborarea cadrului este inițiată, dar nu este încă finalizată	Implementarea Legii privind contractele sociale în conformitate cu bunele practici; Legea privind suportul de 1%	Legea cu privire la 2%, adoptată de Parlament, apoi enunțată ca fiind neconstituțională

Produsul 1.4.2 – Mass-media, inclusiv platformele sociale, relatează mai frecvent și mai calitativ subiecte privind drepturile omului și egalitatea, și sunt în măsură să integreze drepturile omului în reportajele media.

Indicator	Baseline	Target	Progress
a. Creșterea calității relatărilor referitoare la drepturile omului și egalitatea de gen de către mass media, inclusiv cea socială	Mass-media relatează despre evenimente și subiecte legate de drepturile omului și egalitatea de gen, fără să abordeze sau să discute aspecte referitoare la drepturile omului	Creșterea semnificativă a calității relatărilor sensibile la dimensiunea de gen și bazate pe drepturile omului	Conform planului, situația urmează a fi evaluată în 2015
b. Societatea civilă și Consiliul de Presă monitorizează calitatea subiectelor referitoare la dimensiunea de gen și drepturile omului și impactul mass-media	Monitorizare sporadică	Monitorizare sistematică anuală	(August 2013) 43 de reclamații soluționate de către Consiliul de Presă, jumătate dintre ele cu privire la încălcări ale drepturilor omului

Indicatorii de progres

Pilonul 2 - Dezvoltarea capitalului uman și incluziunea socială

Rezultatul 2.1 - Populația are acces la dezvoltare regională durabilă, oportunități economice - inovație, în special, agricultură - și muncă decentă

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Nivelul sărăciei absolute și extreme (zone naționale, regionale, rurale, urbane, sex)	(2010) Național: 21,9% și 1,4% Zone rurale: 30,3% și 2,1% Regiunea: Nord: 23,7%; Centru: 29,6%; Sud: 27,7% Sate: 14,2% și 0,3% Orașe: 7,3% și 0,4% Sex (capul familiei): 22.1% bărbați și 21.6% femei	Național: 19 % și 1 % Zone rurale : 25 și 1.5% Regiuni: Nord: 21.7%; Centru: 27.6%; Sud: 25.7% Sate: 12.2% și 0.2 % Orașe: 5.3% și 0.3 % Sex (capul familiei): 20.1% bărbați și 19.6% femei	(2012) Ratele sărăciei absolute și extreme: Național: 16,6% și 0,6% Zone rurale: 22,8% și 0,8% Sate: 13% și 0,2% Orașe: 4,3% și 0,2% Rata sărăciei absolute pe regiuni: Nord: 18,2%; Centru: 18,8%; Sud: 25,4%, mun. Chișinău 4,4% Rata sărăciei absolute după sex, capul familiei: 16,4% bărbați și 16,9% femei.
b. Indicele de deprivare a Ariilor Mici (IDAM) pe regiuni (Nord, Sud, Centru, UTA Găgăuzia)	(2009) Nord: 472 Sud: 455 Centru: 462 Mun. Chișinău: 808 UTA Găgăuzia: 629	Creșterea indicatorului IDAM pe regiune cu 10%	(2012) Nord: 541 (+69 puncte) Sud: 417 (-38 puncte) Centru: 404 (-58 puncte) Mun. Chișinău: 772 (-36 puncte) UTA Găgăuzia: 631 (+2 puncte) (clasament general între 0-843)
c. Rata ocupării forței de muncă, dezagregată în funcție de mediul urban / rural, zone geografice, sex și vârstă - 31,8%	General: 41.9%; Femei: 48.1%; Persoane (cu vârsta 55-64): 41.6%; Tineri: 17.8 %	General: 60.0%; Femei: 62.0%; Persoane (cu vârsta 55-64): 62,0%; Tineri: 10.0%	(2013) General: 39.3%; Femei: 37%; bărbați - 41.8% Persoane (cu vârsta 55-64): 39.5%; Tineri (cu vârsta 15-24): 18.1 % Tineri (cu vârsta 15-29): 28 % Urban: 42.8%, Rural: 36.6% Pe domenii statistice: mun. Chișinău: 50%, Nord - 38%, Centrul - 37%, Sud - 31,8%

Produsul 2.1.1 - Guvernul și instituțiile publice relevante și sectorul privat au capacități sporite pentru a extinde oportunitățile economice și pentru a asigura o mai bună utilizare a potențialului Republicii Moldova în inovații și export

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Numărul politicilor cu acțiuni conexe legislative puse în aplicare pentru a beneficia de comerțul mondial și regional, standardele juridice internaționale, investițiile și oportunitățile de inovare care promovează obiectivele de dezvoltare durabilă	4 standarde juridice internaționale ONU cu privire la comerț, investiții și inovații	8 (inclusiv cele 4 din datele de referință) standarde juridice internaționale, recomandări de politici privind comerțul, investițiile și inovațiile	Editarea documentului UNCTAD Evaluarea Politicii Investiționale, inclusiv într-un număr semnificativ (> 8) cu recomandări de politici privind comerțul, investițiile și inovația

Produsul 2.1.2 – Autoritățile publice locale și partenerii de dezvoltare din regiunile Nord, Centru, Sud, Chișinău, UTA Găgăuzia și regiunea transnistreană a țării au capacități sporite să asigure accesul echitabil la servicii de calitate

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. PIB regional	Se va determina în 2014	Se va determina în 2014	Nu există date disponibile înainte de 2016
b. Procentul persoanelor cu acces permanent la apă potabilă și sisteme de canalizare de calitate, dezagregate în funcție de mediul urban / rural și geografic	(2011) acces la apă: 59.5%; urban: 90,4%; rural: 35% acces la sisteme de canalizare de calitate: 33,4%; urban: 73,3%; rural: 1,7%	acces la apă: 65%; urban: 92%; rural: 40% acces la sisteme de canalizare de calitate: 38%; urban: 76%; rural: 5%	(2012) Accesul gospodăriilor la apă curentă 60.5% (urban: 89.9%, rural: 36.8%) Sistem de canalizare de calitate: 34.7% (urban: 75.6%, rural: 1.5%)
c. Ponderea cheltuielilor capitale în totalul cheltuielilor bugetelor locale	(2011) 13,7%;	17%, reprezentând 0,5p.p. din creșterea anuală	Nu există date disponibile

Produsul 2.1.3 – Întreprinderile mici și mijlocii și potențialii întreprinzătorii, inclusiv din mediul rural, au acces sporit la infrastructura de afaceri și servicii financiare, inclusiv agricultură și mediul de afaceri din industria agroalimentară

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Numărul de întreprinderi mici și mijlocii la 1000 de locuitori, dezagregate pe regiuni și pe IMM-uri din mediul rural administrate de femei / tineri	(2009) 13 IMM-uri la o populație de 1000 de persoane; Nord: 6; Centru: 6; Sud: 4; Conduse de femei 28% (2012) Tineri 15-34 ani: 23%	a. Numărul de IMM-uri la o populație de 1000 de persoane, dezagregate pe regiuni și pe IMM-uri din mediul rural administrate de femei / tineri	(2012) 14 IMM-uri la o populație de 1000 de persoane; Nord: 6; Centru: 7; Sud: 5; UTA Găgăuzia: 8 mun. Chișinău – 41 Conduse de femei 25%; Tineri 15-34 ani: 14.4%
b. Procentul împrumutului pe termen mediu și lung din suma totală a împrumuturilor accesate	Pondere de 39% din împrumuturile pe termen mediu și 18% din împrumuturi pe termen lung din suma totală a împrumuturilor accesate	O creștere cu 20% pentru împrumuturile pe termen mediu și 15% pentru împrumuturile pe termen lung	Datorii financiare (credite + împrumuturi), la 31 decembrie 2012: Pe termen lung (> 1 an) datorii - 62,4% Pe termen scurt (< 1 an) datorii - 37,6%

Produsul 2.1.4 – Guvernul și partenerii sociali sunt mai capabili să promoveze munca decentă și oportunitățile de angajare, în special pentru grupurile vulnerabile

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Numărul persoanelor angajate ca urmare a măsurilor active pe piața muncii pe an (dezagregate pe criterii de sex și vârstă)	(2011): 13,548 – din care femei: 7,738 / 57%; persoane cu vârstă de 50-64: 2,400 / 18%; tineri (cu vârstă de 16-24): 3,350 / 24%	15,580 (din care femei: 9,036 / 58%; persoane cu vârstă de 55-64: 2,600 / 17%; tineri: 4,360 / 28%);	(2013) 16,722 din care femei: 9482/56,7%; persoane cu vârsta de 50-65: 3239/19,4%; tineri cu vârsta de 16 - 24 ani: 4132/24,7%. Din 105 de beneficiari direcți ai proiectului SYSLAB, 67 au găsit locuri de muncă relevante pe piața locală a muncii (49 femei și 18 bărbați), în 2013
b. Numărul de acorduri bilaterale privind securitatea muncii și protecția socială, semnate între Republica Moldova și țările de destinație pentru emigranții moldoveni	7 Acorduri privind protecția socială și mișcarea forței de muncă	14 Acorduri	Cu sprijinul OIM au fost semnate acorduri de protecție socială și protocoalele bilaterale cu 6 țări (2010-2012: România, Luxemburg, Austria, Estonia, Republica Cehă și Belgia, precum și două acorduri bilaterale în domeniul migrației forței de muncă - cu Italia (iulie 2011) și Israel (decembrie 2012) În 2013 au fost semnate Acorduri în domeniul securității sociale cu Polonia și Ungaria și Aranjamentele administrative pentru punerea în aplicare a Acordurilor
c. Ponderea tinerilor cu vârstele cuprinse între 15 și 34 de ani din grupul total de emigranți	(2011) 55,8%	(2017) 52.2%	(2013) 54.38%

Rezultatul 2.2 – Populația se bucură de un acces echitabil la servicii publice de ocrotire a sănătății și servicii de sănătate de calitate și protecție împotriva riscurilor financiare

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Speranța de viață la naștere, dezagregată în funcție de mediul urban / rural, sex, etnie, chintilele de venit, educație, zonă geografică (dacă este disponibilă)	Total: 69.1 ani (2010) Bărbați: 65 (2010) Femei: 73.4 (2010)	0 creștere a cifrei totale cu 2 ani (2017) Bărbați: creștere la 69 de ani (2017) Femei: creștere la 75,5 ani (2017) Reducerea decalajului între sexe cu 2 ani (2017)	Total: 71 ani Bărbați: 67 ani Femei: 75 ani Rural: 70 ani Urban: 74 ani
b. Rata mortalității sub cinci ani, dezagregată conform indicatorului (a)	13.6 la 1,000 copii născuți vii (2010) Urban: 9.6 la 1,000 copii născuți vii (2010) rural: 14.8 la 1,000 copii născuți vii (2010)	0 scădere de 10% din cifra totală (2017) Scădere de 15% în rândul celei mai defavorizate populații (2017)	9.5 la 1,000 copii născuți vii (0-1 ani) 11.9 la 1,000 copii născuți vii (sub 5 ani)
c. Plățile personale a gospodăriilor particulare pentru sănătate ca % din cheltuielile totale de sănătate, dezagregate conform indicatorului (a)	48.4%	0 scădere la 35 % către anul 2017	43.1% (2012)
d. Procentul adulților și copiilor cu HIV, încă în viață și care administrează tratament antiretroviral la 12 luni, 24 luni și 60 luni de la inițierea tratamentului; dezagregat în funcție de vârstă, sex, tip de regim, linie de tratament prima/ a doua	12 luni: 88% (2010); 24 luni: 79% (2010); 60 luni: 73% (2010)	12 luni: 88% (2017); 24 luni: 80% (2017); 60 luni: 75% (2017)	(Decembrie 2013): 12 luni – 81.2%; (76.1% bărbați; 85.8% femei; 100% <15 ani.; 80.7% 15+ ani) 24 luni – 78.5%; (76.3% bărbați; 80.9% femei; 90.9% <15 ani; 78.2% 15+ ani) 60 luni – 74.2%. (68.2% bărbați; 85.7% femei; 100% <15 ani; 72.9% 15+ ani)
e. Rata mortalității materne (la 100.000 copii născuți vii), dezagregată conform indicatorului (a)	44.5 la 100,000 copii născuți vii în 2010 Urban: 35% din totalul deceselor materne Rural: 65% din totalul deceselor materne	13.3 la 100,000 copii născuți vii (2017)	15.8 la 100,000 copii născuți vii

Produsul 2.2.1 – Adolescenții și tinerii posedă cunoștințe și abilități sporite, corespunzătoare vârstei, pentru a adopta conduite ce țin de un mod de viață sănătos și sensibil la dimensiunea de gen

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Procentul tinerilor cu vârsta 15-24 ani care beneficiază de Servicii de Sănătate Prietenoase Tinerilor în locații unde există astfel de servicii	20% Dezagregate după mediul rural / urban, gen, grupe de vârstă, regiuni	40% dezagregate după mediul rural / urban, gen, grupe de vârstă, regiuni	Estimare UNICEF (tineri de 10-19 ani): 25%. Estimare UNFPA (tineri de 15-24 ani): 15%.
b. Procentul femeilor și bărbaților de 15-24 ani care au avut mai mult de un partener în ultimele 12 luni și care au utilizat prezervativul în timpul ultimului contact sexual	Bărbați 15-19 ani – 60.6% Femei 15-19 ani – 19.8% Bărbați 20-24 ani – 45.7% Femei 20-24 ani – 49.7%	Bărbați 15-19 ani – 70% Femei 15-19 ani – 70% Bărbați 20-24 ani – 70% Femei 20-24 ani – 70%	(GARPR 2014) Bărbați 15-19 ani - 87.2% Femei 15-19 ani – 36.4% Bărbați 20-24 ani – 63.4% Femei 20-24 ani – 51.4% Date UNICEF (pentru grupul de vârstă 15-24 ani): 49%
c. Numărul avorturilor în rândul adolescenților de 15-19 ani	(2011) 1,768	În scădere cu 30%	(2012) 1,383

Produsul 2.2.2 – Partenerii naționali posedă capacități sporite de a asigura accesul echitabil la servicii de prevenire, diagnosticare, tratament și îngrijire pentru HIV și TB a populațiilor-cheie

Indicator	Referință	Target	Progres
a. Rata de reușită a tratamentului - numărul și procentul de cazuri noi de TB frotiu-pozitive tratate cu succes [vindecat, plus tratament finalizat] în rândul cazurilor noi de TB frotiu-pozitive înregistrate într-un anumit an	57.3% (2011, PNT).	65% (2013), 69% (2014), 74% (cohorta 2015)	62.2% (PNT, date din 2012, bazate pe cohorta tratată în 2011)
b. Procentul persoanelor aparținând populațiilor-cheie, acoperite cu servicii, în ultimele 12 luni	Acoperite cu servicii de reducere a riscurilor (2009-2010) (date de acoperire pentru Chișinău): UDI – 7.4% LSC – 15.3% BSB – 25.7%	60% pentru toate grupurile de populație	Indicator integrat (GARPR 2014): UDI – 28.8% LSC – 49.4% (<25 ani – 37.1%; 25+ ani – 53.7%) BSB – 24% (<25 ani – 28.6%; 25+ ani – 24.1%)
c. Rata de transmitere a infecției HIV de la mamă la făt (dezagregată după criteriul rural / urban)	2.8% (dezagregată după criteriul rural / urban a se determina în 2013)	Rata MTCT sub 2% (dezagregată rural / urban a se determina în 2013)	(GARPR 2014, bazată pe cohorta din 2012) 3.3%

Produsul 2.2.3 – Sectorul public și privat posedă capacități sporite de a adresa maladiile necomunicabile și a crea medii îmbunătățite care să permită alegeri sănătoase pentru gestionarea factorilor cheie de risc

Indicator	Referință	Target	Progres
a. Mortalitate prematură din cauza bolilor necomunicabile (boli cardiovasculare, cancer, diabet și boli respiratorii cronice) în grupa de vârstă 30-70 ani (rata la 100.000 populație dezagregată după criteriul de sex și rural/urban)	(2011) 591.5 (din care bărbați 772.2; femei 429.7; rural 679.9; urban 477.4)	0 reducere de 10% (în baza reducerii anuale cu 2%, se va aplica aceeași dezagregare după criteriul de sex și rural / urban)	(2013) 497.5 (din care bărbați 678.7; femei 343.6; rural 554.3; urban 423.8)
b. Procentul din populație care fumează zilnic, vârstă 15+ (dezagregat după criteriul rural / urban și grupuri de vârstă)	(dezagregare după criteriul rural / urban și grupuri de vârstă a se determina în 2013) Bărbați 51% (DHS 2005), 51% (Raportul OMS pentru Europa privind controlul fumatului, 2007), 47% (studiu OMS KAP – Cunoștințe, atitudini, practici 2012). Femei 7,1% (DHS 2005), 5% (Raportul OMS pentru Europa privind controlul fumatului, 2007), 6% (studiu OMS KAP, 2012)	(dezagregare după criteriul rural / urban și grupuri de vârstă a se determina în 2013) Bărbați reducere de 3% anual Femei reducere de 0.5% anual	Bărbați 48.5% (MICS 2012), 47% (studiu OMS KAP, 2012) Femei 8.2% (DHS 2012), 6% (studiu OMS KAP, 2012)

Produsul 2.2.4 – Furnizorii de servicii medicale și de sănătate publică, în special la nivel de asistență medicală primară, dețin capacități sporite de a asigura accesul echitabil la servicii integrate, calitative de sănătate, medicamente și vaccinuri, cu accent pe populațiile vulnerabile, inclusiv în domeniul sănătății reproductive, sănătății mamei și copilului și imunizării

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Rata acoperirii cu medici și asistente medicale la nivel de asistență primară la 10.000 de populație	(2011) Mediu 5.2 Medici de familie 15.0 Asistente medicale Indicatorul cel mai înalt 6.8 Medici de familie 22.1 Asistente medicale Indicatorul cel mai scăzut 2.6 Medici de familie 7.8 Asistente medicale Rural 4.3 Medici de familie 18.2 Asistente medicale Urban 6.7 Medici de familie 10.7 Asistente medicale	(2017) Mediu 6.5 Medici de familie 16.0 Asistente medicale Indicatorul cel mai ridicat 7.0 Medici de familie 22.1 Asistente medicale Indicatorul cel mai scăzut 3.5 Medici de familie 9.0 Asistente medicale Rural 5.0 Medici de familie 18.5 Asistente medicale Urban 7.0 Medici de familie 11.5 Asistente medicale	(2013) Mediu 4,9 Medici de familie 14,2 Asistente medicale Indicatorul cel mai ridicat 6,5 Medici de familie 20,6 Asistente medicale Indicatorul cel mai scăzut 2,6 Medici de familie 7,4 Asistente medicale Rural 4,2 Medici de familie 16,4 Asistente medicale Urban 4,9 Medici de familie 8,2 Asistente medicale
b. Gradul de cuprindere cu vaccinul ROR a copiilor sub 24 luni	(2011) 92.8% Raionul cu cel mai înalt indicator – 99.8 % Raionul cu cel mai scăzut indicator – 73.5 %	Mai mult de 95 % Raionul cu cel mai înalt indicator – 99.8 % Raionul cu cel mai scăzut indicator – 93 %	94.3% (JRF, 2013) 8 raioane cu cei mai înalți indicatori 100% Raionul cu cel mai scăzut indicator – 96.6%
c. Procentul femeilor însărcinate acoperite cu servicii de îngrijire prenatală începând cu primele 12 săptămâni de sarcină	(2011) 78%	85%	79.9% (2013)
d. Ponderea cheltuielilor pentru medicamente în plăți totale personale (Informațiile vor fi disponibile inclusiv pentru grupurile vulnerabile și grupe de venit)	73.1 %	45 %	76,8% (2013)

Produsul 2.2.5 – Populația, inclusiv persoanele cele mai marginalizate, sunt capabile să-și revendice dreptul la sănătate, să solicite servicii de sănătate și să acționeze în mod responsabil pentru a-și îmbunătăți sănătatea

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Procentul persoanelor care nu au solicitat servicii de sănătate, atunci când au simțit că acest lucru a fost justificat	Bărbați 17.6 % Femei 20.7 % Rural 18.4 % Urban 20.3 %	Informațiile vor fi disponibile inclusiv pentru grupurile vulnerabile și grupuri de venit Bărbați: mai puțin de 15 % Femei: mai puțin de 16 % Rural: mai puțin de 15 % Urban: mai puțin de 16 %	Bărbați 25.3 % (2012) Femei 31,5 % (2012) Rural 26,6 % (2012) Urban 31,2 % (2012)
b. Procentul copiilor de un an care au beneficiat de asistență medicală supravegheată conform standardelor naționale privind asistența medicală	74 %	90%	Nu există date disponibile

Rezultatul 2.3 – Toți copiii și tinerii se bucură de un acces echitabil și continuu la un sistem educațional relevant și de calitate

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Ratele globale de înscriere în instituțiile de învățământ preșcolar, primar și general inferior (dezagregate în funcție de mediul urban / rural, fete / băieți, copii refugiați, chintile preșcolare și primară)	(2010) Învățământ preșcolar: 77.1% Învățământ preșcolar rural/urban: 67.1%/94.5% Învățământ preșcolar băieți/fete: 77.4%/76.9% Învățământ preșcolar per chintile: 75.93%/102.37% Învățământ primar: 93.6% Învățământ primar rural/urban: 88%/104% Învățământ primar băieți/fete: 94%/93.2% Învățământ primar per chintile: 103.52%/108.77% Învățământ general inferior: 88.1% Învățământ general inferior rural/urban: 84.3%/95.6% Învățământ general inferior băieți/fete: 88.4%/87.8% Rata de înscriere a copiilor refugiați: 100%	O creștere cu 10% a ratelor globale de înscriere în instituțiile de învățământ preșcolar și general inferior și o creștere cu 5% în învățământul primar O creștere cu 15% a ratelor de înscriere în învățământul preșcolar și general inferior și cu 8%, în învățământul primar a copiilor din cele mai dezavantajate grupuri	Învățământ preșcolar: 82.1% Învățământ preșcolar rural/urban: 71.4%/100.5% Învățământ preșcolar băieți/fete: 82.8%/81.3% Învățământ preșcolar per chintile: 75.93%/102.37% Învățământ primar: 93.8% Învățământ primar rural/urban: 86.1%/107.4% Instituții de învățământ primar băieți/fete: 93.7%/93.8% Învățământ per chintile: 103.52%/108.77% Învățământ general inferior: 86.7% Învățământ general inferior rural/urban: 81.8%/96.2% Învățământ general inferior băieți/fete: 87.1%/86.2% Rata de înscriere a copiilor refugiați: 100%
b. Procentul educatorilor și profesorilor care aplică metodologii centrate pe copil	Mai puțin de 1%	O creștere cu 10 % anual	Educatori: 30%
c. Procentul copiilor romi care au fost înscriși în clasa a 5-a și care au finalizat cu succes clasa a 9-a (dezagregat în funcție de sex), în cinci comunități: Schinoasa / Tibirica, Buda / Ursari (raionul Călărași), Ciorești / Vulcănești (raionul Nisporeni), Minjir (raionul Hîncești) și Stejăreni / Lozova (raionul Strășeni)	18.8% 12.5% băieți 25% fete (2012)	Urmează a fi stabilită	

Produsul 2.3.1 - Autoritățile de toate nivelurile, constuenții și îngrijitorii sporesc incluziunea, înscrierea și retenția tuturor copiilor și adolescenților, în special a celor vulnerabili, în instituțiile preșcolare și școlile generale

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Procentul copiilor cu dizabilități înscriși în instituțiile preșcolare și școlare generale (clasele 1-9), dezagregat după vârstă și sex	Pentru școală (clasele 1-9) estimarea pe baza datelor existente este de 17.6% Preșcolare - 2100	50% Preșcolare - 3000	Clasele 1-9 – 20% Învățământul preșcolar - 2100 copii cu nevoi educaționale speciale. Un indicator nou CWSN de integrare în instituțiile preșcolare a fost inclus în formularul statistic anual. Datele vor fi disponibile până la sfârșitul lunii mai 2014.

b. Rata de absolvire, dezagregată după nivelul de educație, rural / urban și sex	Învățământul primar total-91.1; Învățământul primar Băieți -91.98, Învățământul primar Fete -90.17 (UNESCO)	O creștere de 3%	Învățământ primar total: 110.6 Învățământ primar Băieți: 110.1 Învățământ primar Fete: 110.0 Învățământ primar Urban: 113.0 Învățământ primar Rural: 109.7 Învățământ general inferior total: 106,0 Învățământ general inferior Băieți: 103.3 Învățământ general inferior Fete: 108.7 Învățământ general inferior Urban: 91,1 Învățământ general inferior Rural: 112.4 (2012 Moldova MICS)
--	---	------------------	---

c. Percepția copiilor școlari romi și a celor care le acordă îngrijire referitor la integrare și calitatea educației în clasă pe o scară de la 1 la 5	Se va determina în 2013	Se va determina în 2013	
---	-------------------------	-------------------------	--

d. Numărul comunităților care au școli sau clase separate pentru romi	3	0	2
---	---	---	---

Produsul 2.3.2 - Autoritățile din domeniul educației de la toate nivelurile aplică noi standarde educaționale de calitate și mecanisme pentru îmbunătățirea competențelor de predare, mediului de învățare și a rezultatelor învățării de o manieră care să reducă disparitățile

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Procentul de educatori și profesori instruiți cu privire la metodologia centrată pe copil sau educația incluzivă	profesori: 10% în 2012 educatori: 35% în 2012	profesori: 60% în 2017 educatori: peste 80% în 2017	profesori – 42.5% educatori – 38%
b. Procentul instituțiilor pre-școlare și școlilor care corespund standardelor educației de calitate	Instituții preșcolare 30%	Instituții preșcolare 50%	Instituții preșcolare 30% Standardele de calitate pentru școli au fost aprobate, la sfârșitul anului 2013
c. Procentul copiilor pregătiți pentru școală dezagregat pe sex, rural / urban	Total: 93%; 90% - băieți, și 95% fete	96% total, 96% - băieți, 96% - fete	93% total; 90%- băieți; 95% - fete
d. Procentul elevilor cu competențe la citit, matematică și științe (raport PISA)	(2012 rezultat PISA 2009+) 43% elevilor cu competențe la citit; 39% competențe la matematică; 53% competențe la științe	(2017 rezultat PISA 2015): o creștere de 10% la fiecare dintre cei trei indicatori	43% competențe la citit; 39% competențe la matematică; 53% competențe la științe Următorul PISA în 2015
e. Proporția din fondurile economisite în cadrul reformei structurale, reinvestită în calitatea educației	Se va determina în 2013	Se va determina în 2013	Indicatorul nu va fi calculat ca urmare a introducerii metodei de finanțare per copil și autonomia școlară

Rezultatul 2.4 – Populația se bucură de un acces echitabil la un sistem de protecție socială îmbunătățit

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Procentul celei mai sărace chintile acoperită cu ajutor social	14.3% în 2010	20% către 2017	(2012) 18.8 %
b. Rata copiilor (sub 18 ani) care trăiesc în îngrijire formală, până la sfârșitul anului la 100.000 copii, dezagregate în funcție de rata în îngrijire de tip familial și rata în îngrijire instituțională	(2010) 1,952, inclusiv 1,019 în îngrijire de tip familial și 933 în îngrijire rezidențială	Bazat pe ținta identificată de către viitoarea strategie privind protecția familiei și a copilului	Pe cale de a avea acoperire națională (cu vârsta sub 18 ani) La 100.000 de copii: 687 sunt în îngrijire rezidențială și 1272 sunt în îngrijire de tip familial
c. Numărul de beneficiari de îngrijire - casa socială (servicii de acoperire)	25,403 persoane	27,000 persoane	Nu există date disponibile
d. Numărul de adulți, persoane / familii care au beneficiat de servicii sociale specializate pentru persoanele cu dizabilități	5,240	7,500	Nu există date disponibile
e. Acoperirea populației cu asigurări de sănătate pentru a asigura accesul la îngrijire (inclusiv la asistența medicală primară), dezagregate pe criterii de mediul urban / rural, sex, etnie, chintilele de venit, educație, zonă geografică (dacă este disponibil)	74% (2011) Rural 68% (2011) Urban: 83% (2011) Romi: 23%	0 creștere până la 100% către anul 2017	(2013) 83.2%

Produsul 2.4.1 – Sistemul de protecție socială oferă servicii în mod continuu, acordând o atenție specială persoanelor și grupurilor care se confruntă cu dificultăți în exercitarea drepturilor fundamentale, și previne și abordează violența, exploatarea și separarea familiei

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Numărul raioanelor cu servicii funcționale integrate	Urmează a fi stabilită cercetarea pentru a defini continuumul de servicii la nivel național și local	Acoperire la nivel de țară cu servicii integrate	Sistemul Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de persoane extins la și funcțional în toate raioanele din Republica Moldova

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Procentul populației vulnerabile care accesează serviciile sociale din numărul total al populației vulnerabile dezagregate după raioane, vârstă, sex, rural / urban	Se vor determina (Biro-ul Național de Statistică și Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei vor furniza datele de referință)	0 creștere cu 20 %	În 2013, servicii de protecție și asistență au fost furnizate în cadrul Sistemului Național de Referire cel puțin unui număr de 150 de victime ale traficului de persoane și 1403 de persoane vulnerabile cu risc de a fi traficate

Indicatorii de progres

Pilonul 3 - Mediul, schimbările climatice și managementul riscului de dezastre

Rezultatul 3.1 - O gestionare mai bună a mediului cu un grad mai înalt de conformitate cu standardele internaționale și regionale

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Reforma instituțională crește capacitățile de implementare a politicii de mediu	Programul și Planul de Acțiuni al Guvernului pentru 2011-2014, proiectul Strategiei Naționale de Mediu 2012-2022 și proiectul Legii cu privire la protecția mediului prevede crearea unei Agenții pentru Protecția Mediului (EPA); capacitățile de implementare sunt slabe	Agenția pentru Protecția Mediului (APM) instituită și pe deplin funcțională până la sfârșitul anului 2013 (în conformitate cu Planul de Acțiuni 2011-2014); Reforma instituțională prevede un sistem eficace și eficient de implementare a politicii de mediu și punerea acestora în aplicare	Strategia Națională de Mediu a fost aprobată în aprilie 2014, însă procesul de reformă instituțională nu a fost inițiat; capacitățile pentru implementarea rămân a fi slabe
b. Suprafața ariilor protejate (% din teritoriu), gestionată în conformitate cu cerințele internaționale	4.65% (2011); în prezent nu sunt gestionate în conformitate cu standardele internaționale	7% din teritoriu (proiectul SNM - 10% în 2022); Planurile de gestionare au fost elaborate și puse în aplicare pentru toate teritoriile	5.75% aliniere la standardele internaționale (aprobarea legislației este în curs)
c. Considerentele de mediu integrate în politicile sectoriale sau planurile sectoriale de acțiune / politicile de mediu	Integrarea cerințelor de mediu în politicile și strategiile sectoriale prevăzute de proiectul Strategiei Naționale de Mediu 2012-2022 și proiectul Legii privind protecția mediului înconjurător; Politicile actuale integrează considerentele de mediu	Politicile și strategiile sectoriale integrează obiective sectoriale de mediu, acțiuni și indicatori	Strategia Națională de Mediu a fost aprobată abia în aprilie 2014. Țintele pentru eficiența energetică sunt priorități în multe documente din sectorul energetic, transport, industrie și dezvoltarea economică, și anume: 1) Legea privind eficiența energetică; 2) Moldova 2020; 3) Strategia energetică până în anul 2030; 4) Legea energiei regenerabile; 5) Programul național de eficiență energetică 2011-2020; 6) Planul național de acțiune privind eficiența energetică 2013-2015; 7) Planul de acțiuni în domeniul energiei din surse regenerabile; 8) Strategia Națională de Gestionare a Deșeurilor.

Produsul 3.1.1 – Instituțiile naționale sunt capabile să aplice capacitatea lor de reglementare, organizatorică și tehnică pentru a integra aspectul de mediu și managementul resurselor naturale în norme, politici, programe și bugete

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Numărul de politici publice, planuri și acte normative la nivel local și central care au aspectul de mediu integrat și sunt supuse evaluării strategice de mediu	Politicile existente nu au fost supuse evaluării strategice de mediu, aspectul de mediu nu este integrat în politicile sectoriale; Evaluarea ex-ante a impactului pentru politici, inclusiv al impactului asupra mediului, se află la etapa de pilotare (30 de propuneri de politici publice au fost evaluate în iunie 2012)	Cadrul legal pentru evaluarea de mediu a politicilor, planurilor și actelor legale este în vigoare. Toate politicile (cel puțin 5 politici sectoriale cheie de dezvoltare) și actele juridice nou elaborate sunt supuse screening-ului și evaluate, precum și politicile existente și actele juridice cu impact major asupra mediului sunt revizuite	Strategia Națională de Mediu, recent aprobată, prevede aplicarea ESM în timpul elaborării documentelor de politici, cu toate acestea, Legea cu privire la evaluarea strategică de mediu este încă în curs de elaborare (până la sfârșitul anului 2014); Este necesară o analiză ex-ante pentru toate politicile publice elaborate după 2013. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind analiza ex-ante este gata și va fi aprobată după aprobarea noii Legi cu privire la actele normative. În decursul anului 2013 patru propuneri de politici au fost elaborate, inclusiv o analiză ex-ante.

b. Cheltuielile de mediu la nivel național și local în raport cu bugetul de stat, inclusiv alocații în alte sectoare (%)	(2011) 0.69%	Către anul 2017 cota cheltuielilor de mediu să nu fie mai mică decât media în noile state membre UE /țările care aderă din Europa Centrală și de Est	Cota din totalul bugetului public național: (2012) 0.8 % (2013) 1,07 % La nivel local: (2012) 1.4 % (2013) 2,1 %
--	--------------	--	---

Produsul 3.1.2 – Autoritățile de mediu, sectorul privat și societatea civilă sunt mai capabile să elaboreze, să implementeze și să respecte legislația, politicile, programele / bugetele de mediu într-un mod responsabil, transparent și participativ

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Gradul de implementare a capitolului „Mediu” din Acordului de Asociere UE-Moldova în conformitate cu Planul de Acțiuni	Se estimează că Acordul de Asociere va fi semnat în 2013	Angajamentele referitoare la elaborarea politicilor și aproximarea legislației să fie implementate în conformitate cu Planul de Acțiuni	n / a (acordul de asociere nu a fost semnat)
b. Fondul Ecologic Național are un regulament îmbunătățit și un program transparent și un management al ciclului proiectului în conformitate cu prioritățile sectoriale și naționale; Numărul strategiilor de finanțare /programele bugetare pentru programele / sub-programele Strategiei pentru Cheltuielile de Mediu aplicate în practică	Regulamentul FEN a fost elaborat și aprobat în 1998 cu câteva modificări până în 2010 și nu corespunde bunelor practici internaționale, proiectele FEN nu sunt selectate în baza competiției / licitațiilor; în prezent un singur sub-program (Sectorul Apei) are o Strategie de Finanțare	Un nou regulament, strategii referitoare la cheltuieli și proceduri de management al ciclului proiectului ale FEN elaborate în conformitate cu bunele practici internaționale; cel puțin 2 sub-programe suplimentare au strategii de finanțare/programe bugetare	Nu a fost înregistrat niciun progres
c. Suprafața zonelor naturale protejate (în % din teritoriul național); Numărul zonelor naturale protejate gestionate în conformitate cu cerințele internaționale; Strategia Națională privind Biodiversitatea și Planul de Acțiuni (SNBPA) actualizate și implementate	(2011) 4.65%; Nici o zonă natural protejată nu este gestionată pe deplin în conformitate cu cerințele internaționale; Strategia Națională privind Biodiversitatea și Planul de Acțiuni au expirat	Cel puțin 7%; toate zonele protejate să fie gestionate în conformitate cu standardele internaționale; Strategia Națională privind Biodiversitatea și Planul de Acțiuni să fie implementate pe deplin	5,75% aliniere la standardele Internaționale (legislația este în curs de aprobare); proiectul Strategiei Naționale privind Biodiversitatea și Planul de Acțiuni au fost prezentate
d. Cantitatea de Pesticide Foarte Periculoase (PFP) prezentă în țară; numărul proiectelor pilot cu management alternativ integrat al dăunătorilor	1,500 tone de Pesticide vechi în 23 locații (Sur-să date de bază: FAO)	Cel puțin 10% din PFP existente evacuate; 1 amplasament major cu risc ridicat să fie supravegheat; 5 proiecte pilot privind managementul integrat al dăunătorilor elaborate	842 tone (2013); nu a fost înregistrat niciun progres

Rezultatul 3.2 – Politicile naționale și capacitățile consolidate permit o rezistență sporită la dezastrea climatice, dezvoltarea economică și consumul durabil bazat pe emisii scăzute

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Număr comunităților care implementează măsuri de reducere a riscurilor climatice și de dezastre, în conformitate cu Strategia Națională MRD și politicilor privind schimbările climatice și tratatele internaționale	0% of 1,681 comunități	40% din comunități pun în aplicare măsuri de management a riscurilor în caz de dezastru, în conformitate cu strategiile naționale	14 comunități

b. Intensitatea energetică și a resurselor	Intensitatea energetică 31,7 \$ MJ / SUA (2006); În prezent aplicațiile privind Eficiența Resurselor și Producție mai Curată (ERPC) sunt subestimate atât de către utilitățile publice, cât și sectorul privat; utilizarea / consumul ineficient a resurselor naturale (apă, materiale și energie) de către întreprinderi și alte organizații și implementarea tehnologiilor ecologice (TE) a rămas în urmă; stimulentele pentru consumul durabil sunt limitate	Intensitatea energetică: Redusă cu 7%, până în 2017, comparativ cu 2010 (minus 1% pe an în medie); Intensitatea resurselor: Reducerea cu minimum 5% a consumului de apă (m3/GDP) și intensitatea de materiale (material direct / GDP) până în 2017 (obiectiv național - cel puțin 10% până în 2020 în conformitate cu proiectul de SNM)	Intensitatea energetică: 24,6 \$ MJ / SUA (2012) Resurse de intensitate: nu există date disponibile pentru 2013 Notă: Strategia Națională de Mediu și alte politici sectoriale relevante au fost aprobate, dar în prezent nu prevăd o țintă de reducere a intensității resurselor, și din acest considerent se propune de a întrerupe monitorizarea acestui indicator până la includerea sa în cadrul de indicatori naționali.
c. Ponderea energiei din surse regenerabile în consumul intern brut	5%	11% către anul 2017 sau o creștere cu minim 2% anual (ținta națională este 10% către anul 2015, 20% către anul 2020)	11.9% Notă: Guvernul a stabilit un nou sistem de referință pentru cota surselor regenerabile de energie de 11,9%, bazată pe studiu din 2009 și ținta revizuită a fost stabilită la 17%

Produsul 3.2.1 – Sectorul public și privat, și consumatorii individuali schimbă modelele de producție și consum spre o eficiență sporită a energiei și resurselor și utilizarea energiei regenerabile

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Intensitatea energiei; Numărul Acțiunilor de Atenuare Adekvate la nivel Național (AAAN) dezvoltate și prezentate pentru finanțare Convenției Cadru a ONU privind Schimbările Climatice (UNFCCC); consum HCFC	(2009) 14170 Consum total primar de energie pe dolar al PIB (Btu pe an 2005 \$ SUA (Paritățile Puterii de Cumpărare)); nu sunt elaborate AAAN pe moment; 2.3 tone de hidroclorofloro-carbon cu potențial de epuizare a ozonului (PEO) (HCFC) (2009)	5% până în 2017 (se va determina în 2013); Cel puțin 6 AAAN elaborate și înregistrate la UNFCCC până în 2015 și sistemul relevant de măsurare, raportare și verificare pentru implementarea AAAN este existent; reducere cu 10% până în 2015 în comparație cu nivelul consumului de bază	Intensitatea energetică: 24,6 \$ MJ / SUA (2012); nu au fost elaborate AAAN până la acest moment; HCFC-22 Consumul de 1 tonă ODP (2013) Notă: Datele de referință pentru consumul HCFC au fost corectate de către Oficiul Național de Ozon și stabilite la 1.31 tone ODP de HCFC (2011)
b. Procentul energiei regenerabile în totalul consumului intern brut de energie; numărul instalațiilor cu încălzire cu biomasă din edificii publice/ gospodării private; numărul producătorilor de combustibil de biomasă	5%; 90/mai puțin de 100, 50 (2012)	9%; 200/500; 140	11.9%; 199/50; 83 (din care 10 femei) Notă: Guvernul a stabilit un nou sistem de referință pentru cota surselor regenerabile de energie de 11,9%, bazată pe studiu din 2009 și ținta revizuită a fost stabilită la 17%

c. Eficiența Energetică și a Resurselor și Intensitatea Poluării la nivelul întreprinderilor/organizațiilor-lor; rolul ERPP (Eficiență a Resurselor și Producerea mai Pura) în politicile relevante implementate la diverse nivele administrative	5 întreprinderi au implementat ERPP din 2010 și au realizat reduceri ale utilizării materialelor, energiei și apei și reducerea deșeurilor și poluanților	Cel puțin 90 companii suplimentare implementează practici și tehnici ERPP care au drept consecință productivitatea sporită a resurselor (economisind apa, materialele și/sau energia) și o intensitate mai scăzută a poluării (prin reducerea deșeurilor și emisiilor) până în 2017; Guvernul a adoptat măsuri referitoare la politici care încurajează întreprinderile să implementeze tehnici și practici ERPP	25 întreprinderi / organizații au fost evaluate și ERPP puse în aplicare. Monitorizarea rezultatelor post-implementare a fost efectuată la 7 întreprinderi (economii anuale la energie: - 56,000 m3 de gaze, petrol 11 tone, 720.000 kWh, apă - 6300 m3, materiale -> 7000 tone; ape uzate - 6300 tone; a emisii - 450 tone GHG) Programul regional de replicare pentru întreprinderi prin ERPP a fost elaborat și lansat în trei regiuni Căușeni / Ungheni / Chișinău, cu participarea a 29 întreprinderi; Evaluare inițială a politicii a fost finalizată și publicată, inclusiv feedback-ul părților interesate și interesul crescut a guvernului pentru RECP
---	---	--	---

Produsul 3.2.2 - Politici, mecanisme și capacități consolidate la toate nivelurile pentru managementul riscului de dezastre și adaptarea la schimbările climatice

Indicator	Referință	Țintă	Progres
a. Strategii existente pentru managementul riscului de dezastre / schimbărilor climatice (MRD/SC); screening climatic/GRD pentru politicile sectoriale implementate; Numărul politicilor/planurilor locale adoptate /revizuite cu includerea schimbărilor climatice și GRD, incl. numărul planurilor centrate pe copil și pe agricultură	Nu există strategii GRD/SC; Nu există o metodologie de screening climatic/GRD pentru politicile sectoriale existente (prevăzută în proiectul Strategiei Naționale privind Adaptarea la Schimbările Climatice); mai puțin de 20 de planuri locale existente care să integreze pe deplin schimbările climatice și GRD, niciunul nu este centrat pe copil, numărul planurilor centrate pe agricultură se va determina în 2013	Strategiile naționale GRD/SC să fie adoptate; cadru de screening climatic și MRD pentru politicile sectoriale adoptate și implementate; 100 de planuri de dezvoltare locală cu integrarea SC/MRD, incl. cel puțin 3 planuri centrate pe copil, numărul planurilor centrate pe agricultură se va determina în 2013	Proiectele Strategiei Naționale de Management a Riscului de Dezastre cât și Strategia Națională de Adaptare au fost prezentate; Nu există o metodologie de screening climatic/MRD pentru politicile sectoriale existente; 4 politici locale au fost adoptate. A fost inițiată procedura de elaborare a unui plan de adaptare a sănătății
b. Procentul instituțiilor medicale cu un nivel sporit de reziliență la dezastre și cu personal sanitar medical cu abilități în managementul sănătății publice și al situațiilor excepționale (MSPSE) și planificarea răspunsului în caz de dezastre și pregătire (PRDP), implementate	Nivelurile de reziliență în spitalele publice sunt distribuite după cum urmează: 25% - ridicat, 76% - mediu și 8% - scăzut. Numărul personalului medical cu abilități - 340 persoane	50%:50%:0%; 480 angajați medicali suplimentari dispun de abilități în domeniu	305 lucrători în domeniul sănătății, în funcții de conducere, au dobândit cunoștințe și competențe în domeniul sănătății publice și gestionării situațiilor de urgență în anul 2013
c. Numărul de acțiuni implementate din Planul National de Acțiuni al Regulamentului Internațional de Sănătate (IHR)	17 acțiuni din 31 au fost implementate	Toate acțiunile implementate pe deplin	21 de acțiuni din cele 31 au fost implementate. Un proiect de hotărâre de guvern este consultat cu părțile interesate naționale care include 29 din cele 31 de acțiuni planificate

